

Osaamisella ei ole rajoja

Vastuukorkeakoulutoiminta
maahanmuuttajien integraation
tukena Suomessa

Toim.
Heidi Stenberg
Marianne Autero
Elina Ala-Nikkola

Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja

Toim.

Heidi Stenberg

Marianne Autero

Elina Ala-Nikkola

Artikkelikokoelma

Osaamisella ei ole rajoja

Vastuukorkeakoulutoiminta
maahanmuuttajien integraation
tukena Suomessa

TAITO
-työelämäkirjat

Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja
TAITO-TYÖELÄMÄKIRJAT 17 · 2018

Tutustu SIMHE-Metropolian toimintaan blogeissamme

Monta muuttujaa <https://blogit.metropolia.fi/montamuuttujaa>

Various Variables <https://blogit.metropolia.fi/variousvariables>

© Metropolia Ammattikorkeakoulu ja tekijät

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä.

Kustantaja

Metropolia Ammattikorkeakoulu 2018

Taitto

Ida Juva, Valovirta Design

Kansikuva

Marjaana Malkamäki

Painopaikka

KopioNiini, Helsinki, 2018

ISBN 978-952-328-082-3 (nid.)

ISBN 978-952-328-081-6 (pdf)

ISSN 1799-599X (nid.)

ISSN 1799-6007 (pdf)

www.metropolia.fi/julkaisut

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

SISÄLLYS

Pekka Syrjänen, Opetus- ja kulttuuriministeriö Esipuhe	3
Riitta Konkola, Metropolia Ammattikorkeakoulu Lukijalle	5
Heidi Stenberg & Marianne Autero, SIMHE-Metropolia Johdanto: Maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminnan ensimmäiset vuodet	7
 OSA I: YKSILÖLLISEN OHJAUKSEN ÄÄRELLÄ	19
Marianne Autero SIMHE:n ohjaus- ja neuvontapalvelut lisäävät korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien osallisuutta	20
Manju Pathak Kandel My journey in Finland	35
Seblewongel Tariku Integrating into a new society: My personal experiences	39
Elisa Manninen Maahanmuuttajien erityistarpeet koulutus- ja urapoluilla	43
 OSA II: ASiantuntijaosaamisen tunnistamisen tärkeystä	59
Carita Blomqvist & Johanna Niemi Tutkintojen ja osaamisen tunnustaminen Suomessa ja muissa maissa	60
Marianne Autero Osaamisen kartoitus tukee maahanmuuttajan työelämään ohjaamista	67

Yulia Bystrova & James Collins Mapping of Competences: Reflections from client's and Metropolia expert's personal experiences	88
Heidi Stenberg, Terhi Martins & Vilppu Palmberg Korkeakoulutetun maahanmuuttajan työelämäosallisuuden lisääminen palveluverkostoa hyödyntämällä	96
OSA III: ALUEELLISIA KOKEMUKSIA SIMHE-PALVELUISTA	109
Rebekka Nylund & Sonja Mitroshin Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittäminen Helsingin yliopistossa	110
Marita Häkkinen Ohjaus tukee maahanmuuttajaopiskelijan kotoutumisen polkua yliopistokoulutuksessa	112
Tero Hyttinen, Hannele Niskanen & Paavo Raappana Karelia-ammattikorkeakoulu tukee maahanmuuttajia Itä-Suomen alueella	115
Eija Svanberg SIMHE-Oamk kehittää ohjausta ja neuvontaa maahan muuttajille Pohjois-Suomen alueella	118
Maria Henninen & Seppo Piiparinen Opinovi-verkosto toimii Turun yliopiston SIMHE-palvelun taustalla ja tukena	121
Kirjoittajat	123

ESIPUHE

Maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminta sai alkusysäyksensä vuoden 2015 turvapaikanhakijatilanteesta. Vuonna 2015 Suomesta haki turvapaikkaa 32 500 henkilöä, mikä vastasi noin kymmenkertaista määrää 2000-luvun aikaisempiin vuosiin verrattuna. Opetus- ja kulttuuriministeriö reagoi uuteen tilanteeseen nopeasti: marraskuussa 2015 perustettiin ohjausryhmä, jonka tehtävänä oli valmistella turvapaikanhakijatilanteesta ja kasvavasta maahanmuutosta aiheutuvat ministeriön ja hallinnonalan lyhyen ja pitkän aikavälin maahanmuuttoon liittyvät tavoitteet. Ohjausryhmä julkaisi ensimmäiset toimenpide-ehdotuksensa väliraportissaan maaliskuussa 2016. Lopulta ehdotuksia kertyi yhteensä 99.

Maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminta on yksi ohjausryhmän varhaisimmista, jo väliraportissaan esittämistä toimenpide-ehdotuksista. Maahanmuuttajien reitit koulutusjärjestelmään ja työelämään ovat pitkiä, ja ne sisältävät paljon odotusta, taukoja ja päällekkäisyyksiä. Erityisesti korkeakoulutaustaisten maahanmuuttajien aiemman osaamisen tunnistamisen ja hyväksilukemisen käytännöt ovat riittämättömiä, ja mielekkäitä koulutuspolkuja on vaikea tunnistaa. Pitkät siirtymät ja tyhjäkäynti opintojen ja työelämän välillä eivät palvele yksilöiden eivätkä yhteiskunnan tarpeita. Vastuukorkeakoulutoiminnan tarkoitus on kehittää, tarjota ja vakiinnuttaa ratkaisuja tähän ongelmaan.

Vastuukorkeakoulutoiminnalle on asetettu tavoitteeksi maahan tulleiden ja maassa jo olevien maahanmuuttajataustaisten henkilöiden korkeakoulupintoihin pääsyn nopeuttaminen ja sujuvoittaminen. Vastuukorkeakoulut pyrkivät ottamaan jo varhaisessa vaiheessa kiinni korkeakoulutaustaisista maahanmuuttajista ja tarjoavat heille ohjausta, neuvontaa ja osaamisen tunnistamisen palveluita. Vastuukorkeakoulut tuntevat lähialueensa mutta myös valtakunnalliset koulutusmahdollisuudet ja voivat näin ohjata maahanmuuttajia tarkoituksenmukaisille koulutus- tai urapoluille. Sopivin reitti voi löytyä vastuukorkeakoulusta, toisesta korkeakoulusta, maahanmuuttajille suunnatusta täydennys- tai valmentavasta koulutuksesta tai suoraan työelämästä.

Vastuukorkeakoulutoiminnan pilotit käynnistyivät alkuvuonna 2016 Jyväskylän yliopistossa ja Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Asiakkaita kertyi nopeasti, ja jo toiminnan alkuvaiheessa kävi selväksi, että kaksi korkeakoulua ei riitä tarjoamaan palveluita kaikille niitä tarvitseville. Siten vuonna 2016 opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen väli-

sissä neuvotteluissa sovittiin vielä neljän uuden korkeakoulun liittymisestä vastuukorkeakoulutoimintaan: Helsingin ja Turun yliopistot sekä Oulun ammattikorkeakoulu ja Karelia-ammattikorkeakoulu aloittivat toimintansa vaiheittain vuoden 2017 aikana. Vuoteen 2018 tultaessa toiminta oli jo hyvässä vauhdissa kaikissa vastuukorkeakouluissa.

Vastuukorkeakoulutoiminnan periaatteen voi summata seuraavasti: tehdään kokeiluja erikseen, mutta mennään yhdessä kohti yhteistä päämäärää. Vastuukorkeakoulut kehittävät ja tarjoavat palveluita maahanmuuttajille itsenäisesti oman organisaationsa kontekstista ja osaamisesta lähtien. Tavoitteena on, että organisaatiot luovat uusia ratkaisuja ja löytävät tehokkaita keinoja korkeakoulutaustaisten maahanmuuttajien tukemiseen. Vaikka kokeiluja tehdään erikseen, ei tarkoitus kuitenkaan ole, että toiminnassa jäädään yksin. Päinvastoin, kokemuksia on syytä jakaa ja oppia muilta uutta. Vastuukorkeakouluilla on yhteinen päämäärä, joka saavutetaan parhaiten avoimuuden ja vuorovaikutuksen kautta.

Tämä artikkelikokoelma on ensimmäinen lähde, joka kerää yhteen kokemuksia kaikista kuudesta vastuukorkeakoulusta. Kokoelma tarjoaa oivan apuvälineen ongelmatilanteiden ratkaisemiseen, parhaiden käytäntöjen löytämiseen sekä uusien ideoiden kehittämiseen niin vastuukorkeakouluille itselleen kuin muille maahanmuuttajien koulutuksesta kiinnostuneille organisaatioille. On erittäin toivottavaa, että vastuukorkeakoulujen kehittämät käytännöt ja menetelmät leviävät ja vakiintuvat jatkossa pysyväksi osaksi suomalaista korkeakoulujärjestelmää.

Helsingissä, syyskuussa 2018

Pekka Syrjänen
Opetusneuvos
Opetus- ja kulttuuriministeriö

LUKIJALLE

Metropolia Ammattikorkeakoulun lähtökohtana on toimia yhteiskuntavastuullisesti, jolloin tartumme ja vastaamme niin suomalaisiin kuin globaaleihin haasteisiin. Käytännönläheinen ja innovatiivinen työskentelyote näkyvät vahvasti jokapäiväisessä arjessamme koulutuksessa sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa.

Eurooppaa kohdannut maahanmuuttoaalto rantautui myös Suomeen vuonna 2015, kun tuhannet turvapaikanhakijat ylittivät maamme rajat. Meille oli itsestään selvää, että haluamme antaa omaa osaamistamme haastavan tilanteen ratkaisemiseen. Ajatuksemme konkretisoitui nopeasti, ja teimme opetus- ja kulttuuriministeriölle syksyllä 2015 ehdotuksen korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien näyttökeskuksen perustamisesta Metropoliaan.

Kannustamme Metropolia Ammattikorkeakoulussa asiantuntijoitamme ketteriin kokeiluihin, ja näin tapahtui myös saadessamme opetus- ja kulttuuriministeriöstä myöntävän päätöksen. Sen myötä etenimme nopeasti käytännön toimintaan: projektijohtajan valinnasta helmikuussa 2016 itse (Supporting Immigrants in Higher Education in Finland) SIMHE-palvelutoiminnan aloittamiseen ei mennyt kuin kaksi kuukautta.

Metropolia Ammattikorkeakoulun tavoitteena on toimia asiakaslähtöisesti ja yksilöllisesti, ja haluamme tarjota kaikille opiskelijoillemme, asiakkaillemme ja yhteistyökumppaneillemme merkityksellisiä kohtaamisia. Artikkelikokoelmassa onkin paljon hyviä esimerkkejä näistä kokemuksista niin maahanmuuttaja-asiakkaiden kuin eri yhteistyökumppaneiden kertomina.

SIMHE-Metropolian toiminnan kantavina voimina ovat olleet alusta asti laaja alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen verkostoituminen sekä hyvä yhteistyö kaikkien toimijoiden, niin maahanmuuttajien itsensä kuin kaikkien eri sidosryhmien kanssa. Toimintaamme on leimannut myös jatkuvan kehittämisen periaate, jonka avulla toimintamme maahanmuuton vastuukorkeakouluna on kasvanut voimakkaasti, ei pelkästään ohjaus- ja neuvontapalvelujen ja osaamisen tunnistamisen palvelun näkökulmasta, vaan myös uusien TKI-hankkeiden näkökulmasta. Kehittämistoimintaan ovat osallistuneet asiantuntijoiden lisäksi myös Metropolian opiskelijat.

Olen iloinen, että olemme saaneet olla mukana kehittämässä Suomeen joustavaa ja yksilöllistä kotoutumista edistävää palvelua – kiitos

erinomaisesta yhteistyöstä näinä toiminnan alkuvuosina kuuluukin kaikille toimintaan ja sen kehittämiseen osallistuneille: asiantuntijoillemme, opiskelijoille, SIMHE-asiakkaille ja yhteistyökumppaneille. Jatketaan samaan malliin!

Helsingissä, syyskuussa 2018

Riitta Konkola
Rehtori-toimitusjohtaja
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Heidi Stenberg & Marianne Autero

JOHDANTO: MAAHANMUUTON VASTUUKORKEAKOULUTOIMINNAN ENSIMMÄISET VUODET

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2016 aloittama maahanmuuton vastuukorkeakoulumalli, josta käytetään yleisesti nimeä SIMHE (Supporting Immigrants in Higher Education in Finland), toimii tällä hetkellä jo kolmatta vuotta. SIMHEssä toimivat kuusi vastuukorkeakoulua kattavat Suomen maantieteellisesti aina Helsingistä Ouluun saakka (Opetushallitus, n.d., viitattu 18.8.2018).

Vastuukorkeakoulutoiminnalle on ollut selkeä tarve maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien kehittäjänä, jotta kaikki olemassa oleva osaaminen voitaisiin saada käyttöön myös suomalaisen yhteiskunnan parhaaksi. Korkea koulutuskaan ei aina takaa maahanmuuttajan pääsyä koulutustasoa vastaaviin työtehtäviin, ja tämä epäkohta onkin toiminut yhtenä merkittävänä tekijänä erityisesti korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien tukipalveluiden kehittämiseksi. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017, viitattu 21.8.2018.)

SIMHE-toiminnan pilotoinnin käynnistivät Metropolia Ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän yliopisto. Niiden kokemukset osoittivat, että suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä on kehitettävää, jotta maahanmuuttajataustaiset, ja erityisesti korkeasti koulutetut maahanmuuttajat, saataisiin joustavammin osalliseksi korkeakoulutuksesta ja sen tuomasta mahdollisuudesta edetä suomalaisessa yhteiskunnassa. Jyväskylän yliopiston SIMHE-toiminta toteutettiin Jyväskylän yliopiston koordinoimana UniPID-verkoston (Finnish University Partnership for International Development) toimesta pilottivuonna 2016, ja Metropolia Ammattikorkeakoulussa SIMHE-toiminta on alusta asti toteutettu korkeakoulun alaisuudessa omana yksikkönään. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, 29–31; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017b, 2–3.) Toiminnan alkaessa otettiin käyttöön yhteinen nimi SIMHE, joka lanseerattiin alun perin Jyväskylän yliopistossa. Yhteinen nimi auttoi myös osaltaan toiminnan tun-

netuksi tekemisessä ja edesauttoi verkostojen luomisessa niin pilottivuotena kuin sen jälkeenkin.

Pilottien jälkeen mukaan liittyi neljä uutta korkeakoulua: Helsingin ja Turun yliopistot sekä Karelia- ja Oulun ammattikorkeakoulu liittyivät mukaan SIMHE-verkostoon vaiheittain vuonna 2017. Tämä vaikutti osaltaan koko SIMHE-toiminnan kehittämiseen ja laajentamiseen Suomessa. Kukaan vastuukorkeakoulu huomioi SIMHE-palvelukonseptissaan toisaalta alueelliset erityistarpeet rakentaen alueellisen SIMHE-verkoston ja toisaalta on luomassa yhteisiä kansallisia SIMHE-palvelumuotoja ja toiminnan arvioinnin mittareita.

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen antoi vastuukorkeakouluille tehtäväksi aloittaa toimintansa vaikuttavuuden arvioinnin vastuukorkeakoulutoiminnan pilottivuoden raportinluovutustilaisuudessa syksyllä 2017. Kaikki kuusi vastuukorkeakoulua ovatkin alkaneet tilastoida palvelujen kävijämääriä kussakin vastuukorkeakoulussa yhdessä sovitulla tavalla vuonna 2018. Tämän lisäksi vaikuttavuutta mitataan erilaisilla asiakaspalautekyselyillä kuten keräämällä asiakaspalautetta ohjauskeskustelun jälkeen. Lisäksi ohjaus- ja neuvontapalveluja käyttäneille asiakkaille teetetään puolivuositain valtakunnallinen vaikuttavuuskysely. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017, viitattu 21.8.2018.)

PILOTTIVUODEN ASIAKASKOKEMUKSET TODENSIVAT SIMHE-PALVELUJEN JA TOIMINNAN LAAJENEMISEN TARPEEN

Metropolia Ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän yliopisto käynnistivät ohjaus- ja neuvontapalvelut korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille huhti-toukokuussa 2016. Suuri osa ohjausasiakkaista oli toiminnan alkaessa turvapaikanhakijataustaisia johtuen vuoden 2015 turvapaikanhakijamäärän kasvusta Suomessa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, viitattu 20.8.2018). Molemmat korkeakoulut olivatkin kiinteästi tekemisissä alueella sijaitsevien vastaanottokeskusten kanssa, jotta niissä olevat korkeasti koulutetut turvapaikanhakijat saisivat tietoa palvelusta. Vastuukorkeakoulutoiminnan pilottivuonna 2016 yksilöohjauksessa kävi yhteensä noin 200 ohjausasiakasta, ja ryhmäohjaukset tavoittivat yli 300 asiakasta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, 18–25). Molemmat vastuukorkeakoulut tilastoivat asiakaskäyntejä ja ohjausasiakkaidensa demografista taustaa, mutta tilastoinnille ei vielä tuolloin ollut annettu tarkempia ja yhteismitallisia määreitä. Vastaavaa, ja erityisesti korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille suunnattua, palvelua ei ole aiemmin ollut saatavilla, ja palvelun tarpeellisuus ilmeni myös ohjausasiakkaiden kanssa käydyissä keskusteluissa.

Pilottivuoden tehtävänä oli mallintaa eri palvelumuotoja ja testata niiden toimivuutta sekä tehdä osaltaan SIMHE-toimintaa tunnetuksi niin asiakkaiden kuin eri yhteistyötahojen keskuudessa. Molemmat korkeakoulut toimivatkin aktiivisesti omalla alueellaan eri toimijoiden kuten vastaanottokeskusten ja työllisyyspalvelujen kanssa (Häkkinen ym. 2017, 12). Jo pilottivuonna oli havaittavissa alueellisia eroja esimerkiksi toiminnan jalkauttamisessa Keski-Suomessa ja pääkaupunkiseudulla sekä asiakasmarkkinoinnissa. Pilottivuosi 2016 osoitti SIMHE-työn merkityksellisyyden ja tarpeellisuuden, minkä vuoksi opetus- ja kulttuuriministeriö näki perusteltuna neljän uuden vastuukorkeakoulun liittymisen SIMHE-verkostoon. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017, viitattu 23.8.2018).

KUUSI VASTUUKORKEAKOULUA TOIMIVAT YHTEISTYÖSSÄ OMAN ALUEENSA VAIKUTTAJINA

Vuonna 2017 mukaan tulleet uudet vastuukorkeakoulut saivat Metropolia Ammattikorkeakoulusta ja Jyväskylän yliopistosta toiminnalleen suuntaviivoja, joita kukin korkeakoulu sovelsi omaan toimintaansa sopivaksi. SIMHE-palveluiden kattavuus ja toimintatavat ovat luonnollisesti sidoksissa vastuukorkeakoulujen resursointiin, joten SIMHE-työtä tekevien määrä vaihtelee korkeakouluittain ollen yleensä 1–3 henkilöä. Sen lisäksi SIMHE-Metropoliassa osaamisen tunnistamisen palveluun on rakennettu eri koulutusalojen asiantuntijoista koostuva SIMHE asiantuntijaverkosto. Eri korkeakouluissa työskentelevät SIMHE-ohjaajat ovat toimineet alusta asti keskenään tiiviinä verkostona, jossa on jaettu kokemuksia sekä haettu yhdessä konkreettisia ratkaisuja asiakkaiden tilanteisiin. SIMHE-työ vaatiikin tuekseen moninaisia verkostoja sekä korkeakoulun sisällä että sen ulkopuolella, ja tämä työ on ollut itsestään selvä osa SIMHEN toimintaa jo pilottivuodesta lähtien (Stenberg 2016).

SIMHE-vastuukorkeakoulut tarjoavat yhtäältä samanlaisia palveluja kuten ohjausta ja neuvontaa, mutta toisaalta jokaisen vastuukorkeakoulun toimintaa värittävät myös erot esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden määrässä. Pääkaupunkiseudulla Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Helsingin yliopiston palveluilla on selkeästi suurin määrällinen tarve, ja myös alueen oppilaitosverkosto toiselta asteelta korkea-asteelle on tiheä ja monipuolinen eli asiakkaille on helpompi löytää monia eri jatkopolkuja. Turun yliopiston SIMHE-palvelut ovat puolestaan jalkauttaneet toimintansa lähelle maahanmuuttajia jo olemassa olevien verkostojen kautta, ja poikkihallinnollinen OpinOvi koulutusneuvonta- ja uraohjauspiste on osoittautunut erinomaiseksi tavaksi tuoda SIMHE-palvelut asiakkaiden lähelle Turun seudulla (OpinOvi n.d., viitattu 4.9.2018).

Karelia-ammattikorkeakoulun ja Oulun ammattikorkeakoulun toimintaan vaikuttavat suuret maantieteelliset etäisyydet, jotka ovat luo-
neet tarpeita esimerkiksi digitaalisten välineiden kehittämiseen osana
SIMHE-ohjaustyön toteuttamista. Karelia-ammattikorkeakoulu koor-
dinoi vuosina 2018–2019 digitaalisen SIMHEapp-ohjaustyökalun ke-
hittämistä yhdessä Oulun ammattikorkeakoulun ja Metropolia Am-
mattikorkeakoulun kanssa (Karelia-ammattikorkeakoulu n.d. viitattu
21.8.2018).

Metropolia Ammattikorkeakoulun koordinoima, yhdeksän ammatti-
korkeakoulun maahanmuuttajien valmentavaa koulutusta kehittävä *Valmen-
tavasta valmiiksi* -hanke kertoo uusien digitaalisten ratkaisujen merkitykses-
tä laajemmaltikin korkeakoulukentällä (Metropolia Ammattikorkeakoulu
n.d., viitattu 23.8.2018). Myös Jyväskylän yliopiston SIMHE-palvelut
luovat uusia mahdollisuuksia maahanmuuttajien kotouttamiseksi vuonna
2018–2019 toteutettavassa Integra-hankkeessa yhdessä Jyväskylän yliopis-
ton kielikeskuksen ja Jyväskylän avoimen yliopiston kanssa (ks. kokoelman
osa III).

ASIAKASMÄÄRÄ JA ASIAKKAILTA SAATU PALAUTE TOIMIVAT SIMHE-TOIMINNAN MITTAREINA

SIMHE-toiminnan vaikuttavuutta voidaan mitata monesta eri näkökul-
masta, ja se onkin tärkeä osa palveluiden kehittämistä ja palvelutarjonnan
kohdentamista. Määrällistä vaikuttavuutta voidaan mitata kirjaamalla asia-
kasmääriä ja asiakkaiden taustatietoja, ja näistä saadut tilastot kertovat,
miten hyvin SIMHE-palvelut tavoittavat palvelulle suunnatun kohderyh-
mänsä. Laadullisen vaikuttavuuden mittaaminen pitää sisällään esimerkiksi
ohjaus- ja neuvontapalveluiden asiakkailta kerätyn palautteen. Yksi mer-
kittävä vaikuttavuuden mittari on se, miten SIMHE-vastuukorkeakoulujen
palveluita käyttävät asiakkaat pääsevät eteenpäin koulutukseen tai työelä-
mään liittyvissä tavoitteissaan. Tämä on keskeinen mittari SIMHE-työn
vaikuttavuuden arvioinnille, mutta osaltaan myös hankalin: SIMHE-vas-
tuukorkeakoulut eivät voi vaikuttaa opintoihin pääsemiseen, vaan korkea-
koulut tai muut oppilaitokset päättävät valintaperusteistaan ja opiskelijaksi
ottamisen periaatteistaan, joihin SIMHE-työllä ei ainakaan suoranaisesti
voida vaikuttaa.

SIMHE-korkeakoulujen ohjaus- ja neuvontapalvelujen asiakasmäärät
ovat olleet tasaisessa kasvussa vuodesta 2016 lähtien. Vastuukorkeakoulut
tekivät asiakastilastointiaan eri tavoilla vuosina 2016–2017, joten niistä ei
pystytä tekemään yhteismitallisia arviointeja, mutta kaiken kaikkiaan kuusi
vastuukorkeakoulua on lisännyt palvelun saatavuutta ja kasvattanut kävijä-
määriä erittäin hyvin myös tilastojen valossa.

Vuodesta 2018 alkaen tilastoinnissa on käytetty yhdenmukaista, opetus- ja kulttuuriministeriön ja SIMHE-vastuukorkeakoulujen yhteistyössä kehittämää tilastointityökalua, jolloin kaikki korkeakoulut keräävät tietoja samalla tavalla. Työkalun kautta kerättävät tiedot ovat asiakkaan *sukupuoli, ikä, kansalaisuus, koulutustausta, koulutusala, maassaoloaika ja työmarkkinastatus*. Lisäksi tilastoidaan, minkä korkeakoulun palvelua asiakas on käyttänyt, mihin asiakas on jatko-ohjattu ja onko kyseessä ensimmäinen asiakaskäynti. Vastuukorkeakoulut pitävät yllä myös erilaisia asiakasrekistereitä, jolloin ohjauksessa käyneille asiakkailla on helppo informoida esimerkiksi soveltuvista koulutuksista sekä jakaa tietoa työllistymismahdollisuuksista. Vuonna 2018 ohjaus- ja neuvontapalveluja käyttäneiden sukupuolijakauma oli hyvin tasainen eli palvelu tavoittaa yhtäläisesti maahanmuuttajataustaiset miehet kuin naisetkin, ja lisäksi lähes 80 % asiakkaista oli suorittanut korkeakoulututkinnon. Tämä linja on ollut vallitseva jo aiempinakin vuosina.

SIMHE-KORKEAKOULUJEN ASIAKASTILASTO 2016-2018

	2016 1.4.-31.12.	2017 1.1.-31.12.	2018 1.1.-30.6.
Yksilöohjaus	198	496	424
Korkeakoulututkinto	*	*	334
Ryhmäohjaus	128	698	352

*Ei tilastoitu yhdenmukaisesti.

Asiakastytyväisyyden ja -palautteen keräämiseen ja mittaamiseen on kiinnitetty huomiota SIMHE-toiminnan alusta alkaen. Pilottikorkeakoulut teettivät itsenäisesti asiakastytyväisyyskyselyt vuoden 2017 alussa saadakseen tietoa pilottivuoden asiakaskokemuksista. SIMHE-Metropolia teetti ohjaus- ja neuvontapalveluita vuonna 2016 käyttäneille ohjausasiakkailleen asiakastytyväisyyskyselyn, joka lähetettiin 88 yksilöohjauksessa käyneelle asiakkaalle. Kyselyn vastausprosentti oli 34, ja siihen vastanneista 90 %:lla oli joko suoritettu korkeakoulututkinto tai opintoja korkeakoulussa. Vastaajista 23 % opiskeli kotoutumiskoulutuksessa, 17 % oli muussa koulutuksessa, ja yli 40 % ilmoitti olevansa kyselyhetkellä työttömänä. Yli 90 % vastaajista suosittelisi ohjauspalvelua ystävälleen, ja lähes jokainen koki

saaneensa ohjauksessa itselleen soveltuvaa tietoa. Jyväskylän yliopisto teetti myös tammikuussa 2017 oman kyselyn ohjaus- ja neuvontapalveluja käyttäneille asiakkailleen, johon vastasi 44 henkilöä, ja kyselyn vastausprosentti oli 32. Kyselyyn vastanneista 36 % ilmoitti opiskelevansa päätoimisesti. Yli 90 % vastaajista koki, että heidän tarpeensa huomioitiin ohjauskeskustelussa. (Häkkinen ym. 2017, 30–31.) Kyselyjen sisältö poikkesi toisistaan, mutta antoi molemmille korkeakouluille tietoa pilottivuoden asiakaskokemuksista.

Pilottienkin jälkeen palautteen keräämiseen on kiinnitetty järjestelmällisesti huomiota. Asiakaskokemuksesta saatu palaute on ensiarvoisen tärkeää niin palvelun laadun varmistuksen kuin vaikuttavuuden arvioinnin kannalta. Palautteen kerääminen, vaikuttavuuden arviointi ja kerätyn tiedon yhteismitallisuuden kehittäminen ovatkin nousseet keskeisiksi teemoiksi SIMHE-vastuukorkeakouluissa vuoden 2018 aikana. Korkeakoulukohtainen asiakaspalautekysely on ollut esimerkiksi SIMHE-Metropoliassa jatkuvassa käytössä aina 1.3.2018 lähtien. Ohjaus- ja neuvontapalveluja käyttäneille asiakkaille lähetetään aina ohjauskeskustelun jälkeen sähköposti, jossa on muiden ohjauskäyntiin liittyvien tietojen lisäksi linkki asiakaspalautekyselyyn sekä linkki, jonka kautta voi liittyä SIMHE-Metropolian asiakasrekisteriin (Metropolia Ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 5.9.2018). Kyselyyn on vastannut tämän artikkelin kirjoitushetken eli alkusyksyyn 2018 mennessä 28 ohjausasiakasta, joista jokainen suosittelisi SIMHE-Metropolian palvelua ystävälleen. Yli 80 % kyselyyn vastanneista haki SIMHE-Metropoliasta tietoa erityisesti korkeakouluopinnoista tai työelämään hakeutumisesta.

Vastuukorkeakoulujen valtakunnallista *vaikuttavuuskyselyä* pilotoitiin ensimmäisen kerran touko-kesäkuussa 2018, jolloin jokainen vastuukorkeakoulu lähetti ohjaus- ja neuvontapalveluja vuonna 2017 käyttäneelle asiakkailleen linkin vaikuttavuuskyselyyn. Kysely toteutettiin sekä suomeksi että englanniksi. Vaikuttavuuskyselyyn on saatu tähän mennessä vaihtelevia määriä vastauksia eri vastuukorkeakouluissa. Saatujen vastausten perusteella voidaan kuitenkin jo tässä vaiheessa yleisesti todeta, että asiakkaat ovat tyytyväisiä saamaansa ohjaus- ja neuvontapalveluun. Vaikuttavuuskyselyyn päätarkoitus on selvittää, millaisille koulutus- ja urapoluille ohjauksessa käyneet asiakkaat ovat hakeutuneet tai aikeissa hakeutua, ja moni kyselyyn vastanneista on hakemassa opiskelemaan joko yliopistoon tai ammattikorkeakouluun.

SIMHE-TOIMINTA KEHITTYY VERKOSTOISSA JA HANKKEISSA – ESIMERKKEJÄ SIMHE- METROPOLIASTA

SIMHE-palveluiden ensimmäisenä vuonna 2016 Metropolia Ammatti-
korkeakoulu ja Jyväskylän yliopisto rakensivat tahoillaan alueelliset SIM-
HE-yhteistyöverkostot. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla SIMHE-Metro-
polian yhteistyöverkosto koostui opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi
viranomaistahoista, kuten Opetushallitus, Valvira, Uudenmaan ELY-kes-
kus, Uudenmaan TE-toimisto ja MIGRI. Lisäksi verkostossa oli mukana
työ- ja elinkeinoministeriön osaamiskeskuksen asiantuntijaryhmiä, erilaisia
järjestöjä, maahanmuuttoilmiöön liittyviä hankkeita ja pääkaupunkiseudun
kaupunkien kotouttamisen asiantuntijaverkostoja. Toiminnan alussa myös
vastaanottokeskukset olivat verkostossa aktiivisia toimijoita. Vuodesta
2017 yritys- ja kaupunkiyhteistyö ja työllistymisen tukeminen ovat kas-
vaneet SIMHE-Metropoliassa yhtäältä erilaisten rekrytointi & matching
-tilaisuuksien kautta ja toisaalta mahdollistamalla SIMHE-ryhmäohjauksia
eri kotoutumiskoulutusta tarjoavien yritysten ja oppilaitosten työn tueksi.

Syksyllä 2018 käynnistyvässä Opetushallituksen rahoittamassa *Osa-
minen käyttöön Suomessa* -hankkeessa pyritään tekemään entistäkin näky-
vämmäksi pääkaupunkiseudun korkeasti koulutettujen kotouttamisen
ekosysteemi ja rakentamaan uudenlaisia työllistymisen ja pätevöitymisen
kumppanuuskoulutusmalleja kaupunkien kanssa. Hanketta toteuttavat yh-
dessä Espoon, Helsingin ja Vantaan kaupungit, Uudenmaan TE-palvelut,
Helsingin yliopisto sekä 3AMK-konsortio (=Metropolia-, Haaga-Helia- ja
Laurea-ammattikorkeakoulu).

SIMHE-Metropoliassa on tartuttu maahanmuuttajien korkeakouluo-
pintoihin valmentavan koulutuksen kehittämishaasteeseen yhdessä Haa-
ga-Helia-, Karelia-, Laurea-, Saimia-, XAMK- sekä Lahden, Oulun ja
Turun ammattikorkeakoulujen kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriön ra-
hoittama *Valmentavasta valmiiksi* -kehittämishanke käynnistyi syksyllä 2017
ja päättyy vuoden 2019 lopussa. Hankkeen keskeisinä tavoitteina ovat val-
mentavan koulutuksen kansallisten valintaperusteiden ja koulutussisältöjen
suositusten laatiminen. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017, viitattu
28.8.2018). Hankkeen tuloksena maahanmuuttajille suunnattujen valmen-
tavien koulutusten saatavuus, opintojen joustavuus ja valinnaisuus sekä
koulutuksen vaikuttavuus lisääntyvät. Uuden valmentavan koulutuksen
ansiosta yhä useammalla maahanmuuttajalla tulee olemaan tulevaisuudessa
paremmat valmiudet edetä korkeakouluopintoihin. Yhteisten käytäntöjen
ja suositusten ansiosta valmentava koulutus on jatkossa yhdenmukaista,
ja korkeakouluilla on yhteiset toimintatavat koulutuksen järjestämisessä.
(Metropolia Ammattikorkeakoulu, viitattu 28.8.2018.)

LOPUKSI

Maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminta on mahdollistanut paitsi korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien kotoutumishaasteiden tunnistamisen myös haasteisiin tarttumisen askel askeleelta. Erilliset hankkeet, kuten *SIMHEapp*, *Sotesilta*, *Valmentavasta valmiiksi*, *Integra ja Osaaminen käyttöön Suomessa*, pyrkivät tuomaan konkreettisia ratkaisuja ja työkaluja tunnistettuihin kehittämiskohteisiin. Maahanmuuttoilmion ympärillä on Suomessa tehty, ja tehdään edelleenkin, paljon hyviä hankkeita. Maahanmuuton vastuukorkeakoulutoimintaa hyödyntämällä hankkeiden tulosten juurruttamisessa osaksi pysyviä kotouttamisen käytänteitä toivottavasti onnistutaan entistä paremmin niin, että myös maahanmuuttoväestön osalta pääsemme korkeakouluvisio 2030:een liittyvän Ehdotus Suomelle: Suomi 100+ -vision tavoitteisiin (Opetus- ja kulttuuriministeriö n.d., viitattu 17.9.2018).

SIMHE-matka ei ole päättynyt vaan jatkuu askel askeleelta kohti tavoitetta, jonka mukaan korkeakouluissa maahanmuuttajien koulutuspolut olisivat sujuvia, tarkoituksenmukaisia ja työllistymistä tukevia. Hyvien kotouttamisen toimenpiteiden ja tulosten kokonaisuus on poikkihallinnollinen palapeli, jossa tarvitaan hyvää ja laaja-alaista näkemystä siitä, mitä tavoitellaan. Hallituskaudella 2015–2019 onkin jo tehty paljon hyviä strategisia valintoja tavoitteeseen pääsemisessä (Opetus- ja kulttuuriministeriö, viitattu 8.9.2018). Myös vuoden 2018 lisätalousarviossa SIMHE-työn jatkolle kohdennetut lupaukset osoittavat sen, että maahanmuuton vastuu-korkeakoulutoiminta SIMHE-palveluineen on vastannut tunnistettuihin haasteisiin ja lunastanut ne odotukset, joita vastuukorkeakoulutoiminnan pioneereille asetettiin keväällä 2016.

Tämä artikkelikokoelma on ensimmäinen julkaisu, joka nivoo yhteen SIMHE-työssä mukana olleiden eri toimijoiden, asiantuntijoiden ja myös ennen kaikkea palveluja käyttäneiden maahanmuuttaja-asiakkaiden kokemuksia, palvelukokonaisuuksia ja tarinoita. Artikkelikokoelma luo kuvaa niin ohjauksesta, osaamisen tunnistamisesta kuin erilaisten yhteistyökokeilujen ja -verkostojen merkityksestä maahanmuuttajatyössä. Siten se toimii hyvänä kosketuspintana maahanmuuttajien integroimiseen liittyvissä rajapinnoissa erityisesti korkeakoulutuksen näkökulmasta. Artikkelikokoelman ensimmäinen osio paneutuu SIMHE-ohjaukseen sekä ohjaajien että asiakkaidenkin näkökulmasta. Toisessa osiossa perehdymme osaamisen tunnistamisen käytänteisiin yleisesti ja erityisesti SIMHE-Metropolian tarjoamaan osaamisen tunnistamisen palveluun. Kolmannessa osiossa viisi vastuukorkeakoulua esittelevät oman toimintansa erityispiirteitä.

Hyvä lukija, tervetuloa tutustumaan ensimmäisten SIMHE-vuosien kokemuksiin!

LÄHTEET

- Häkkinen, M., Käyhkö, K. & Bogdanoff, M. 2017. ”Enemmän kuin pelkkä projekti”. Supporting Immigrants in Higher Education in Finland. SIMHE-UniPID -pilottihankkeen yhteenveto. [verkkoaineisto] ISBN 978-951-39-7054-3 (PDF). Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7054-3>.
- Jyväskylän yliopisto. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 4.9.2018]. Saatavissa: <https://kielikeskus.jyu.fi/integra>.
- Karelia-ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 21.8.2018]. Saatavissa: <http://simheapp.karelia.fi/>.
- Lepola, L. 2017. Ammattikorkeakoulujen maahanmuuttajille järjestämä korkeakouluopintoihin valmentava koulutus vuosina 2010–2017. Saatavissa: https://karvi.fi/app/uploads/2017/06/KARVI_1517.pdf.
- Maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminta. 2017a. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:38. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö [verkkoaineisto]. [viitattu 15.6.2018]. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80706/OKM_38_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2016. Metropolian korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen kytketään osaksi työelämäprojekteja. [verkkoaineisto]. [viitattu 19.8. 2018]. Saatavissa: https://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=5620&cHash=c5fe466b2aa103f9709d3bc08aa3c07a.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2017. Maahanmuuttajien osaaminen tunnistettava entistä paremmin. [verkkoaineisto]. [viitattu 21.8.2018]. Saatavissa: http://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=6029&cHash=1cd3d4beed9d0ff52fc2b850bbb26ef3.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2017. Maahanmuuttajien koulutusta ja integrointia kehitetään - Metropolia jatkaa vastuukorkeakouluna. [verkkoaineisto]. [viitattu 23.8.2018]. Saatavissa:

https://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=5781&cHash=6ae87df34bd50fe9a6af9de52bcfc6eb.

Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2017. Metropolia kehittää kahdeksan ammattikorkeakoulun kanssa valmentavaa koulutusta. [verkkoaineisto]. [viitattu 28.8.2018]. Saatavissa: https://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=6107&cHash=494163a422fce632b8d990b53ad60735.

Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2018. SIMHE (Supporting Immigrants in Higher Education in Finland) -palveluiden vaikuttavuuden arviointi käynnistyy 2018. [verkkoaineisto]. [viitattu 21.8.2018]. Saatavissa: https://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=6149&cHash=b928b07b022722459a5342cea8c10eb3.

Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2018. Valmentavasta valmiiksi -kehittämishanke. [verkkoaineisto]. [viitattu 28.8.2018]. Saatavissa: <https://www.metropolia.fi/tutkimus-kehittaminen-ja-innovaatiot/hankkeet/valmentavasta-valmiiksi/>.

Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2018. Opetushallitus on myöntänyt valtion avustusta 1 080 000 euroa hankkeelle ”Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien osaaminen käyttöön Suomessa”. [verkkoaineisto]. [viitattu 8.9.2018]. Saatavissa: https://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=6319&cHash=cae4c416907aad23f666f1de317ac82f.

Metropolia Ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 22.8.2018]. Saatavissa: <https://www.metropolia.fi/tutkimus-kehittaminen-ja-innovaatiot/hankkeet/valmentavasta-valmiiksi/>.

Metropolia Ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 5.9.2018]. Saatavissa: <https://www.metropolia.fi/palvelut/maahanmuuttajalle/>.

Opetushallitus. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 18.8.2018]. Saatavissa: http://www.cimo.fi/korkeakoulut_tukemassa_maahanmuuttajia/simhe_palvelut. Opetus- ja kulttuuriministeriö. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 17.9.2018]. Saatavissa: <https://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>

- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. Jyväskylän yliopisto ja Metropolia Ammattikorkeakoulu ohjaavat maahanmuuttajia korkeakoulutukseen. [verkkoaineisto]. [viitattu 20.8.2018]. Saatavissa: https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/jyvaskylan-yliopisto-ja-metropolia-ammattikorkeakoulu-ohjaavat-maahanmuuttajia-korkeakoulutukseen.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016:1. Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:1. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/64983/MaahanmuuttajienKoulutuspolut.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017b. Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset II. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:5. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. [verkkojulkaisu]. [viitattu 20.8.2018]. Saatavissa: <https://minedu.fi/documents/1410845/4240776/okm5.pdf/c8ba5aef-5038-be0-80fd-80d75a00f8e7>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018. Hallitukselta isot panostukset tutkimukseen ja koulutukseen. [verkkoaineisto]. [viitattu 8.9.2018]. Saatavissa: https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/hallitukselta-isot-panostukset-tutkimukseen-ja-koulutukseen.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018. [verkkoaineisto]. [viitattu 5.9.2018]. Saatavissa: <https://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>. OpinOvi. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 4.9.2018]. Saatavissa: <http://www.opinovi.fi/index.php?lang=fi>.
- Stenberg, H. 2016. SIMHE-verkosto on luottamuksen, vuorovaikutuksen, oppimisen ja kokeilujen yhteisö. [blogikirjoitus 28.10. 2016]. Haettu osoitteesta: <https://kotouttaminen.fi/blogi/-/blogs/simhe-verkosto-on-luottamuksen-vuorovaikutuksen-oppimisen-ja-kokeilujen-yhteiso>.

OSA I

YKSILÖLLISEN OHJAUKSEN ÄÄRELLÄ

Marianne Autero

1. SIMHEN OHJAUS- JA NEUVONTA- PALVELUT LISÄÄVÄT KORKEASTI KOULUTETTUJEN MAAHANMUUTTAJIEN OSALLISUUTTA

SIMHE-vastuukorkeakoulujen päätavoitteena on ohjata korkeakoulukelpoisia, korkeakouluopintoja tehneitä tai jo korkeakoulututkinnon suorittaneita maahanmuuttajia tarkoituksenmukaisille koulutus- tai urapoluille Suomessa sekä tunnistaa heidän aiemmin hankittua osaamistaan. Tässä artikkelissa tarkastellaan SIMHE-korkeakoulujen ohjaus- ja neuvontapalvelutyössä esiin nousseita keskeisiä asioita ja kuvataan toiminnan kehittymistä kuluneen kahden vuoden aikana.

SIMHE-KORKEAKOULUT TOIMIVAT VERKOSTOMAISESTI JA UUTTA KEHITTÄEN

Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston SIMHE-palvelut aloittivat opetus- ja kulttuuriministeriön hankkeena vuonna 2016 pilotoimalla erilaisia tapoja ja malleja, joiden tavoitteena oli tukea maahanmuuttajataustaisten henkilöiden pääsyä korkeakoulutukseen, muuten soveltuvalla koulutuspolulla tai työelämään Suomessa. Alkusuysäyksenä toiminnan käynnistymiselle oli vuoden 2015 turvaipaikanhakijoiden määrän kasvu Suomessa ja koko Euroopan unionin alueella, joka pakotti eri toimijat miettimään maahanmuuttajien integroimiseen liittyviä tukitoimia myös korkeakoulutuksen näkökulmasta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, 11–12.) Maahanmuuttajataustaisten määrä on erityisesti kasvussa pääkaupunkiseudulla, ja 2030-luvulla joka neljäs pääkaupunkiseudun asukas tulee olemaan vieraskielinen (Varmavuori 2018).

SIMHE-palvelujen ohjenuorana on ollut alusta alkaen jokaisen ohjausasiakkaan yksilöllinen kohtaaminen, elämäntilanteen kartoittaminen ja ohjausasiakkaalle itselleen sopivan jatkopolun löytäminen. Ohjausasiakkaiden koulutustausta, elämäntilanne, uratoiveet ja kielitaitotasot ovat hyvin vaihtelevia, joten ohjaustyössä täytyy ottaa huomioon monta eri muuttujaa ja reunaehtoa soveltuvaa jatkopolkua suunnitellessa. (Metropolia Ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 15.6.2018; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a 9–10.)

Vuodesta 2017 alkaen ohjaus- ja neuvontapalveluja on toteutettu kuudessa opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa vastuukorkeakoulussa eli Helsingin, Jyväskylän ja Turun yliopistoissa, Metropolia Ammattikorkeakoulussa, Karelia-ammattikorkeakoulussa ja Oulun ammattikorkeakoulussa. SIMHE-korkeakoulujen asiakasohjausta tekevä henkilöstö toimii keskenään tiiviissä verkostossa ja ohjaa soveltuvasti ohjausasiakkaita myös vastuukorkeakoulujen välillä. (Opetushallitus n.d., viitattu 15.6.2018.) SIMHE-ohjauksella on ollut selkeä tarve korkeakoulukelpoisten ja korkeakoulutettujen maahanmuuttajien keskuudessa, sillä korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille on ollut ennen vastuukorkeakoulujen SIMHE-palveluja varsin vähän tarjontaa tai se on ollut hyvin hajanaista, ja sen saavutettavuus on ollut vaihtelevaa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017b, 7–8).

SIMHE-ohjaustyön tueksi kehitetään tällä hetkellä myös erilaisia työvälineitä auttamaan niin ohjausasiakasta kuin ohjaajaakin ohjausasiakkaalle toimivimman jatkopolun suunnittelussa. Karelia-ammattikorkeakoulu koordinoi ja toteuttaa yhdessä Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Oulun ammattikorkeakoulun kanssa 2018–2019 SIMHEapp-sovelluksen kehittämistä. SIMHEapp-mobiilisovelluksen tavoitteena on tuoda SIMHE-ohjauspalvelut myös mobiililaitteeseen ja siten lisätä osaltaan ohjauspalvelujen saavutettavuutta. Lisäksi sovellus sisältää osaamisen tunnistamisen elementtejä, jotka osaltaan edesauttavat maahanmuuttajataustaista esimerkiksi korkeakoulutuksen vaihtoehtoihin tutustuessa. (SIMHEapp Karelia-ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 25.6.2018.)

Maahanmuuttajien korkeakouluun valmentava koulutus linkittyy kiinteästi SIMHE-ohjaustyöhön, sillä vastuukorkeakouluista Metropolia Ammattikorkeakoulu, Karelia-ammattikorkeakoulu ja Oulun ammattikorkeakoulu tarjoavat maahanmuuttajille valmentavia opintoja korkeakoulutukseen pääsyn tukemiseksi. Valmentavien opintojen tavoitteena on edistää maahanmuuttajien suomen kielen taitoa ja opiskeluvaihtoehtoja, jotta heillä olisi paremmat mahdollisuudet hakea opiskelemaan ja edetä suomenkielisessä korkeakoulutuksessa. (Metropolia Ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 25.6.2018; Karelia-ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 25.6.2018; Oulun ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 25.6.2018.)

Metropolia Ammattikorkeakoulu koordinoi opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamana 2018–2019 yhdeksän ammattikorkeakoulun Valmentavasta valmiiksi -hanketta, jonka tavoitteena kehittää valmentavaa koulutusta yhtenäistämällä hakuprosessia ja laatia valmentavalle koulutukselle kansalliset suositukset. Lisäksi hankkeessa kehitetään alueellista valmentavaa koulutusta ja digitaalista koulutusta. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017a n.d., viitattu 15.6.2018 Metropolia Ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 26.6.2018.)

SIMHE-OHJAUSTYÖSSÄ TARVITAAN LAAJA- ALAISTA OSAAMISTA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖN TUNTEMUSTA

SIMHE-ohjaustyö on monipuolista ohjaustyötä, joka vaatii ohjaajalta ohjausosaamista, ymmärrystä kulttuurienvälisestä vuorovaikutuksesta, monikulttuurisuudesta, suomalaisesta koulutusjärjestelmästä ja tietoa työelämän vaatimuksista. SIMHE-ohjaustyössä keskeisintä on ohjausasiakkaan kohtaaminen yksilönä, jonka henkilökohtaisen polun löytämistä, suunnittelua ja toteuttamista mietitään yhdessä. Monet ohjausasiakkaat ovat käyttäneet Suomessa erilaisia palveluja eli he ovat olleet esimerkiksi TE-palveluiden asiakkaina, kotoutumiskoulutuksessa sekä monissa muissa palveluissa ja saaneet niissä myös ohjausta. Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ohjaus vaatii kuitenkin ajankohtaista ja yksityiskohtaistakin tietoa nimenomaan korkeakoulutukseen hakeutumisesta sekä asiantuntijatehtäviin vaadittavasta osaamisesta alakohtaisesti.

SIMHE-ohjauksen tavoitteena ei ole ohjata ohjausasiakasta lähtökohtaisesti oman korkeakoulun opintotarjonnan pariin, vaan ohjauskenttänä toimii koko suomalainen koulujärjestelmä aina toiselta asteelta korkea-asteelle, jonka lisäksi koulutukseen ohjaus voi johtaa myös vapaan sivistystyön tarjoamiin opintoihin tai erilaisiin kieli- ja valmentaviin opintoihin. SIMHE-ohjaaja voikin tavallaan unohtaa ohjaustyössä oman korkeakoulunsa opintotarjonnan, mikäli sieltä ei löydy ohjausasiakkaalle soveltuvia opintoja. SIMHE-ohjaustyö eroaa siten esimerkiksi korkeakoulujen omien hakijapalveluiden neuvonnasta ja ohjauksesta, mikä vaatii SIMHE-ohjaajalta laajaa tietämystä ja ymmärrystä suomalaisesta koulujärjestelmästä, korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten tutkintojen rinnastamisesta ja erilaisista kieliopinnoista. (Stenberg & Autero 2016, 5–6.) SIMHE-ohjaajalla on siten laaja ymmärrys eri koulutustasojen ja oppilaitosten opetustarjonnasta, jolloin ohjausasiakkaalle voidaan tarjota monia mahdollisuuksia opintoihin hakeutumiseen.

MONIKULTTUURINEN KOMPETENSSI JA VUOROVAIKUTUSTAITOT

Monikulttuurinen kompetenssi ja vuorovaikutustaidot näyttäytyvät SIMHE-ohjaustyössä ensisijaisesti ohjaajan oman kulttuuritaustan merkityksen tiedostamisessa, eri kulttuurien toimintatapojen ymmärtämisessä sekä soveltuvien ohjauskeinojen kehittämisessä ja löytämisessä ohjauskontekstissa. SIMHEN ohjausasiakkaat ovat hyvin heterogeenien ryhmä eli ohjaajan tulee ymmärtää eri kulttuurien kulttuuritaustojen vaikutus ohjaustyössä ja maahanmuuttajien kohtaamisessa. (Puukari 2012, 83–86.)

Kulttuurienvälinen viestintä ja vuorovaikutus sekä niiden erityispiirteiden ymmärtäminen ovat ensiarvoisen tärkeitä ohjattaessa eri kulttuureista tulevia ihmisiä. Tärkein lähtökohta ohjaajalle on hänen ymmärryksensä omasta kulttuuristaan sekä se, mitkä ovat hänen oman vuorovaikutuksensa lähtökohdat, sillä jokainen jäsentää maailmaa ensisijaisesti omasta kulttuuristaan käsin. (Bennett & Bennett 2004, 149; Neulip 2012, 32–33; Korhonen 2012, 63–64.) SIMHE-ohjaaja toimii osaltaan myös tietynlaisena kulttuurien välisenä tulkkinä suomalaisten käytänteiden ja tapojen ymmärrettäväksi tekemisessä ohjattavalle nimenomaan (korkea)koulutuksen näkökulmasta.

Ohjaussuhteen muotoutumisessa ja ohjausvuorovaikutuksessa on tärkeää tiedostaa myös eri osapuolten roolien merkitys ohjaussuhteessa. Ohjattavan tarpeet ja ohjaustilanne määrittelevät pitkälti sen, millaisen roolin ohjaaja ottaa vuorovaikutuksessa suhteessa ohjausasiakkaaseen ja millaisessa teorettisessa viitekehityksessä hän toimii kussakin ohjaustilanteessa. Maahanmuuttajien ohjauksessa korostuu erityisesti aiemman, nykyisen ja tulevan elämänpolun nivoutuminen toisiinsa, jolloin ohjaajan rooli on tukea dialogin kehittymistä olemalla myös aito ja lähestyttävä vertainen toiselle ihmiselle, jolloin ohjaaja ja ohjattava kohtaavat toisensa tasavertaisina ja arvokkaina ihmisinä. (Korhonen & Puukari 2012, 94–98; Peavy 2004, 18–21; Metsänen 2013, 25–26.)

Monikulttuurinen kompetenssi lähtee aina ohjaajan omasta kokemuksesta ja itsetuntemuksesta. SIMHE-ohjaajien koulutus- ja työkokemuksista vaihtelevat eri korkeakouluissa, mutta ohjaajien on hyvä tiedostaa, millaista osaamista SIMHE-ohjaustyössä vaaditaan onnistuneen ohjauskokemuksen tuottamiseksi. Monikulttuurinen kompetenssi ei synny itsensä, vaan se on prosessi, joka kehittyy uusien kokemusten ja ajan myötä.

OHJAUSOSAAMINEN

Ohjausosaaminen on luonnollisesti yksi tärkeimmistä kompetensseista SIMHE-ohjaustyössä. Keskeisimpinä elementteinä ohjaustyössä näyttäytyvät ohjauksen ammatilliset toimintatavat eli tiedottaminen, neuvonta ja

ohjaus (Onnismaa 2007, 23). SIMHE-ohjaustyössä painottuvat tiedottaminen ja neuvonta, sillä ohjausasiakkaat hakevat hyvin paljon tietoa esimerkiksi koulutus- ja työmahdollisuuksista. SIMHEN kautta välitetään ohjausasiakkaille usein myös tietoa koulutuksista, tapahtumista ja muista merkityksellisistä asioista, jotka voivat auttaa oman polun löytämisessä Suomessa. SIMHEN ohjausasiakkaat ovat ennen kaikkea aikuisia ihmisiä, joilla on takanaan ehkä jo pitkäkin koulutus- ja työelämäpolku. Ohjauksen luo merkityksellisyyttä ohjattavan uusi, ja monesti myös ristiriitainen, elämäntilanne, jonka vuoksi hän joutuu neuvottelemaan uudessa maassa sekä henkilökohtaisen että ammatillisen identiteettinsä uudelleen. (Onnismaa 2007, 68; Korhonen 2000, 61.)

Ohjausosaaminen voidaan jakaa ydinosaamiseen, perusosaamiseen ja avainosaamiseen. Ydinosaamisen keskiössä on kyky määrittellä asiakkaan ohjaustarve oikeista lähtökohdista käsin. Perusosaamista määrittelee puolestaan ohjauksen reunaehdot, jotka pitävät SIMHE-ohjaustyössä sisällään käytännössä lähes koko suomalaisen koulutusjärjestelmän tuntemisen sekä ymmärryksen eri ammattialojen vaatimuksista. Avainosaaminen käsittää aiemmin mainituista kompetensseista erityisesti monikulttuurisuuskompetenssin sekä kulttuurien välisen vuorovaikutuksen taidot, jotka ovat ensisijaisen tärkeitä ohjattaessa monista eri kulttuuritaustoista tulevia ohjausasiakkaita. (Mäkitalo 2004, 233–241.)

TOIMINTAYMPÄRISTÖOSAAMINEN

Toimintaympäristöosaaminen kattaa SIMHE-ohjaustyössä koko suomalaisen koulujärjestelmän, työnhakuun liittyvät palvelut sekä muut maahanmuuttajan sopeutumista edistävät mahdollisuudet kuten kielikurssit sekä maahanmuuttajien kotoutumista tukevan järjestökentän. Useimmiten toimintaympäristönä toimii SIMHE-korkeakoulun lähialue opiskelija- ja työmahdollisuuksineen, mutta moni ohjausasiakas etsii koulutusmahdollisuuksia myös muualta kuin asuinseudultaan Suomessa.

Opetushallituksen ylläpitämä Opintopolku.fi ja sen englanninkielinen käyttöliittymä Studyinfo.fi sekä korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten hakusivut toimivat keskeisinä tiedonhaun välineinä lähdettäessä kartoittamaan ohjausasiakkaan opiskelumahdollisuuksia (Opintopolku.fi n.d., viitattu 25.6.2018). Usein suurin este tiedon löytämiselle on, tai on ollut, puutteellinen kielitaito ja osaltaan myös tietämättömyys ja epävarmuus siitä, mistä lähteestä tietoa kannattaa lähteä etsimään. SIMHE-ohjaus tukee ohjausasiakkaan itseohjautuvuutta auttamalla ohjausasiakasta löytämään soveltuva ja ajanmukaista tietoa.

Nopea pääsy työelämään on monen korkeasti koulutetun maahanmuuttajan toive. Työelämän lainalaisuudet voivat olla hyvin erilaiset ver-

rattuna lähtömaahan ja aiemmin hankittuun osaamiseen. SIMHE-ohjaajan tulee olla tietoinen siitä, mistä ohjausasiakkaat voivat lähteä etsimään tietoa oman alansa työpaikoista ja ammatillisista vaatimuksista sekä ylipäänsä suomalaisesta työelämästä (Työterveyslaitos n.d., viitattu 25.6.2018).

Kieli ja kielitaidon merkitys ovatkin keskeisimpiä tekijöitä SIMHE-ohjaustyössä, sillä ohjausasiakkaan kielitaidon taso määrittää pitkälti sen, mihin koulutukseen maahanmuuttaja voi sillä hetkellä hakeutua opiskelemaan, ja antaa suuntaviivat, miten kielitaitoa on parasta lähteä kehittämään. Korkeakoulutuksessa vaadittava kielitaitotaso on yleensä vähintään B2, mutta käytännössä C-tason kielitaitotaso antaa parhaat edellytykset korkeakoulutukseen pääsemisessä. (Metropolia Ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 27.6.2018; Helsingin yliopisto n.d., viitattu 27.6.2018; Pyykkö 2017.) Opetushallitus on antanut SIMHE-vastuukorkeakouluille lisenssejä OLS for Refugees -verkkokielifalmenustyoikalun käyttöön, jonka avulla ohjausasiakkaat voivat opiskella lukuisia Euroopan unionin kieliä ilmaiseksi 13 kuukauden ajan (Opetushallitus n.d., viitattu 20.6.2018).

YKSILÖLLINEN OHJAUS TUKEE SOVELTUVAN JATKOPOLUN LÖYTÄMISTÄ

Useat SIMHE-korkeakoulujen ohjausasiakkaista ovat suorittaneet kandidaattitasoisen tutkinnon lähtömaassaan, useimmiten Euroopan unionin ulkopuolella, ja he ovat kiinnostuneita hakeutumaan korkeakoulutukseen tai suoraan työelämään Suomessa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017b, 20). Osalle suoraan työelämään hakeutuminen voi olla hyvinkin realistinen vaihtoehto, mikäli suoritettu tutkinto, osaaminen sekä työssä vaadittava kielitaito kohtaavat työelämän tarpeet. Tällöin ohjaustyöhön linkittyy myös osaamisen tunnistaminen niissä rajoissa, kuin se on SIMHE-ohjaajan tietotaidon puitteissa mahdollista tehdä. SIMHE-Metropolia ja SIMHE-Karelia ovat tarjonneet tiettyjen alojen tutkinnon suorittaneille osaamisen tunnistamisen palveluja, jotka linkittyvät siten tiivistä itse ohjaustyöhön. Säädellyillä aloilla osaamisen tunnistamisen ja ammattipätevyyden arvioinnin tekevät alakohtaiset viranomaiset kuten Opetushallitus, Valvira tai Evira. SIMHE-ohjauksen tavoitteena on tällöin neuvoa ja ohjeistaa, miten, miksi ja milloin esimerkiksi rinnastamispäätös kannattaa hakea. (Opetushallitus n.d., viitattu 16.6.2018; Valvira n.d., viitattu 15.6.2018; Evira n.d., viitattu 15.6.2018.)

Ohjausasiakkaiden toiveet, tavoitteet, heidän osaamisensa ja koulutuksensa sekä suomalaisen koulutusjärjestelmän vaatimukset luovat puitteet jokaisen asiakkaan yksilölliselle ohjaukselle. Ohjauksessa on myös keskeistä vahvistaa ohjausasiakkaan kykyä löytää itse ratkaisuja

ja vaihtoehtoja suomalaisesta järjestelmästä. Tällöin tärkeäksi asiaksi nousee erityisesti ohjausasiakkaan toimijuuden tukeminen suomalaisessa kontekstissa, jotta hänellä on paremmat mahdollisuudet tehdä hänelle parhaiten sopivia valintoja Suomessa vallitsevien käytänteiden puitteissa niin yhteiskunnan kuin sen sosiaalisenkin ulottuvuuden kannalta (Onnismaa 2007, 83–84).

OHJAUSESIMERKKI I: SÄÄDELTY AMMATTI, SAIRAANHOITAJA

Ohjausasiakas on suorittanut sairaanhoitajan tutkinnon Euroopan unionin ulkopuolella neljä vuotta sitten ja haluaa toimia tulevaisuudessa sairaanhoitajana myös Suomessa. Hän on tullut Suomeen vuotta aiemmin ja opiskelee parhaillaan pääkaupunkiseudulla kotoutumiskoulutuksessa. Hänen suomen kielen taitotasonsa on tällä hetkellä noin A2.1., ja englannin kieli on erittäin sujuvaa, mutta sitä ei ole koskaan testattu. Hän on kotimaassaan laillistettu sairaanhoitaja, ja hän on työskennellyt sairaanhoitajana kolme vuotta ennen Suomeen muuttamista.

Ohjausasiakkaan polkuun vaikuttavat tässä tapauksessa hänen tavoiteammattinsa Suomessa sekä siihen liittyvät reunaehdot: Suomessa terveydenhuollon tehtävissä tarvitaan ammattinharjoittamisoikeudet, joita ilman ei voi toimia sairaanhoitajan tehtävissä. Valviran ohjeistus ammattioikeuden hakemiselle määrittelee siten polun ja myös aikaikunan ohjausasiakkaan etenemiselle tavoiteammattiinsa (Valvira n.d., viitattu 16.6.2018). Tämän lisäksi ohjausasiakkaan kanssa käydään läpi myös muita mahdollisia polkuja sairaanhoitajan pätevyuden saavuttamiseksi kuten hakeminen suomen- tai englanninkieliseen sairaanhoitajakoulutukseen, joka mahdollistaa pätevytyksen Suomessa, ammattikorkeakoulujen polkuopinnot ja avoimen ammattikorkeakoulun väylä sekä eri mahdollisuudet opiskella ja kehittää suomen kielen taitoa. Myös toisen asteen soveltuvat opinnot käydään läpi, jotta ohjausasiakkaalla on selkeä käsitys myös alemman koulutustason opiskelumahdollisuuksista.

Terveydenhuoltoala on Suomessa tarkkaan säädelty. Ulkomailla tutkinnon suorittaneiden terveydenhuollon ammattilaisten tueksi kehitetään uusia tukitoimia, jotta heidän osaamisensa saataisiin hyödynnettyä Suomessa. Muun muassa Metropolia Ammattikorkeakoulun koordinoima Sotesilta-hanke pyrkii osaltaan sujuvoittamaan tietyn terveydenhuollon tutkinnon suorittaneiden siirtymistä työelämään (Metropolia Ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 17.6.2018).

OHJAUSESIMERKKI II: EI-SÄÄDELTY AMMATTI, TIETOTEKNIIKAN INSINÖÖRI

Ohjausasiakas on suorittanut tietotekniikan insinöörialan alemman korkeakoulututkinnon Euroopan unionin jäsenmaassa kahdeksan vuotta sitten. Hän ei ole työskennellyt alalla viimeiseen viiteen vuoteen, mutta haluaa nyt työllistyä alalle Suomessa ja on valmis myös suorittamaan soveltuvia opintoja. Hänen äidinkieltensä on englanti, mutta hän ei osaa vielä suomea, sillä hän on muuttanut Suomeen puolisonsa mukana vain viisi kuukautta sitten.

Ohjausasiakkaan kanssa käydään läpi hänen aiemmat opinnotsa, alan osaaminen ja työkokemus sekä opintoihin ja työhön liittyvät toiveet Suomessa. Tämän jälkeen hänen kanssaan tutustutaan siihen, millainen on alan koulutus Suomessa sekä millaisia yrityksiä ja työtehtäviä alalla on. Hänen kanssaan pohditaan mahdollisuuksia opiskella alaan liittyviä opintoja ensisijaisesti englannin kielellä esimerkiksi avoimessa yliopistossa tai avoimessa ammattikorkeakoulussa, jotta hän voi päivittää osaamistaan alalla tällä hetkellä vaadittavalle tasolle, sekä pohditaan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamista eri korkeakouluissa.

Oman alan kokonaisvaltainen kartoitus auttaa ohjausasiakasta hahmottamaan omaa osaamistaan nimenomaan suomalaisessa kontekstissa ja suunnittelemaan sen jälkeen itselleen soveltuvaa polkua kohti oman alan työmahdollisuuksia. SIMHE-ohjaustyö on siten moniulotteista asiakasohjaustyötä, jossa pääpaino on asiakkaan kohtaamisessa sekä hänen ainutkertaisen elämäntilanteensa, toiveidensa ja suunnitelmiensa kohtauttaminen olemassa olevien mahdollisuuksien sekä reunaehtojen, kuten senhetkisen kielitaidon, puitteissa.

SIMHE-METROPOLIA TOIMII LAAJA-ALAISESTI LÄHELLÄ ASIAKASTA

SIMHE-Metropolian ohjaus- ja neuvontapalvelut aloitti toimintansa ohjausasiakkaille toukokuun alussa 2016. Ohjausasiakkaat ovat löytäneet tiensä palvelujen piiriin eri tahojen kautta, ja asiakasmäärä on kasvanut tasaisesti ohjaus- ja neuvontapalveluissa kuluneen kahden vuoden aikana. (Metropolia Ammattikorkeakoulu, n.d., viitattu 6.8.2018).

SIMHE-METROPOLIAN ASIAKASTILASTO 2016-2018

	2016 1.4.-31.12.	2017 1.1.-31.12.	2018 1.1.-30.9.
Yksilöohjaus	100	250	231
Ryhmäohjaus*	115	208	334
Osaamisen tunnistaminen	70	96	19
Yhteensä	285	554	584

*Guidance Generalia ja muu ryhmäohjaus

Myös eri yhteistyöverkostot ovat kehittyneet ja luoneet monia yhteistyömahdollisuuksia palvelujen kehittämiseksi ja tunnetuksi tekemiseksi, sillä SIMHE-Metropolia on esitellyt palvelujaan monissa eri tilaisuuksissa, kuten TE-palveluiden rekrytointitapahtumissa, pääkaupunkiseudun Ohjaamoissa sekä Töissä Suomessa -hankkeen tilaisuuksissa sekä tehnyt yhteistyötä esimerkiksi Helsingin kaupungin eri yksiköiden kuten International House Helsingin kanssa. Tämän lisäksi SIMHE-Metropolia on osallistunut erilaisiin rekrytointitapahtumiin, kuten Vantaan TE-palvelujen järjestämään Megarekry-tapahtumaan ja Espoon TE-palvelujen Duunifestarit-tapahtumaan. Kyseiset tilaisuudet ovat olleet oivallinen tapa kohdata potentiaalisia ohjausasiakkaita sekä löytää uusia toiminnalle tärkeitä sidosryhmiä ja yhteistyötahoja. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017b; Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017c.)

SIMHE-Metropolia on tarjonnut toimintansa alusta alkaen yksilö- ja ryhmäohjausta. *Yksilöohjauksen* tavoitteena on ollut paneutua jokaisen ohjausasiakkaan henkilökohtaiseen tilanteeseen joko kasvokkain, puhelimitse tai Skypen välityksellä. Yhden henkilökohtaisen ohjauskeskustelun kestoksi vakiintui alusta alkaen tunti, ja ohjausasiakkaat ovat voineet käydä yksilöohjauksessa niin monta kertaa kuin ovat kokeneet sen itselleen tarpeelliseksi. Yksilöohjaus pyrkii olemaan matalan kynnyksen palvelu eli ohjausasiakkaat ovat voineet halutessaan ottaa ohjaukseen mukaan ystävän tai puolison, ja osalla on myös ollut mukana pieniä lapsia. Jotkut asiakkaat ovat ottaneet mukaan myös tulkin, mutta SIMHE-Metropolialla ei ole ollut resursseja kustantaa ohjausasiakkaille tulkkausta. Ohjausasiakkaat varaavat ajan sähköpostitse SIMHE-Metropolian asiakkaille tarkoitettujen internet-sivujen kautta. Ohjaussuhde alkaa tällöin jo ohjausasiakkaan ensimmäisestä yhteydenotosta (Autero & Helander 2017, viitattu 15.6.2018).

Ryhmäohjausmuotona SIMHE-Metropoliaassa toimii kuukausittainen, kestoltaan kahden tunnin mittainen Guidance Generalia -luento, joka

järjestettiin ensimmäisen kerran kesäkuussa 2016 osana tekniikan alan osaamisen tunnistamisen pilotin palautetilaisuutta. Guidance Generalia on järjestetty tähän mennessä yhteensä 21 kertaa, ja se on tavoittanut yli 600 osallistujaa (Metropolia Ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 10.8.2018). Perusteena on ollut säännöllisesti korkeakoulujen yhteishakuaikojen puitteissa toteutettava luento, jossa kerrotaan Suomen koulu- ja korkeakoulujärjestelmästä ja korkeakouluopintoihin hakemisesta. Lisäksi Opetushallituksen edustaja on pitänyt luentoja tutkintojen tunnustamisesta ja myös TE-palvelut ja Kela ovat olleet mukana kertomassa palveluistaan korkeakoulunäkökulmasta vuosina 2016 ja 2017. Keskeisinä aiheina ovat olleet Metropolian tarjoamat kieliopintomahdollisuudet ja maahanmuuttajien valmentava koulutus. Myös osaamisen tunnistaminen, erityisesti oman osaamisen tunnistaminen ja sanoittaminen ovat olleet luentojen aiheena. Ryhmäohjausluento toimii osaltaan hyvänä väylänä yksilöohjaukseen, sillä luennoilla herää paljon osallistujien omakohtaiseen tilanteeseen liittyviä kysymyksiä, joita on luontevinta käsitellä henkilökohtaisessa ohjauskustelussa.

SIMHE-Metropolian ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat tähän mennessä osoittautuneet ilmeisen tarpeelliseksi palveluksi korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille. Uusien palvelumuotojen ja jo olemassa olevien palvelujen kehittäminen on keskeistä ohjaus- ja neuvontapalvelujen työssä myös jatkossa niin Metropolia Ammattikorkeakoulussa, SIMHE-korkeakoulujen verkostossa kuin kentällä olevien eri toimijoiden ja koulutusorganisaatioiden kanssa.

LÄHTEET

- Autero M. & Helander J. 2017. Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ohjaus ja osaamisen tunnistaminen tukevat integroitumista. [verkkoaineisto][viitattu 15.6.2018] Saatavissa: <https://unlimited.hamk.fi/ammattillinen-osaaminen-ja-opetus/maahanmuuttajien-ohjaus/>.
- Bennett J. & Bennett M. 2004. Developing intercultural sensitivity An Integrative Approach to Global and Domestic Diversity. Teoksessa Dan Landis, Janet M. Bennett, & Milton J. Bennett (eds) 2004. Handbook of Intercultural Training. 3rd ed. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Evira. n.d. [verkkoaineisto][viitattu 15.6.2018]. Saatavissa: <https://www.evira.fi/tietoa-evirasta/esittely/toiminta/elainlaakarintoimi/oikeustoimia-elainlaakarina/>.
- Helsingin yliopisto.n.d. [verkkoaineisto][viitattu 27.6.2018]. Saatavissa: <https://www.helsinki.fi/fi/opiskelu/kielitaidon-osoittaminen>.
- Karelia-ammattikorkeakoulu SIMHEapp. n.d.[verkkoaineisto][viitattu 25.6.2018]. Saatavissa: <http://simheapp.karelia.fi/>.
- Karelia-ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto][viitattu 25.6.2018]. Saatavissa: <http://www.karelia.fi/fi/koulutus/maahanmuuttajien-valmentava-koulutus>.
- Korhonen, M. 2000. Oma elämäntarina itseymmäryksen välineenä. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen H.& Spangar, T. (toim.) 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. Juva: WS Bookwell Oy.
- Korhonen, V. 2012. Haasteena monikulttuuriset ohjaustilanteet – sosiokulttuurisen oppimisen ja kulttuurienvälisen viestinnän näkökulma. Teoksessa Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.) 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Juva: Bookwell Oy
- Maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminta. 2017a. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:38. Helsinki: Opetus- ja

- kulttuuriministeriö [verkkoaineisto] [viitattu 15.6.2018]. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80706/OKM_38_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto][viitattu 15.6.2018]. Saatavissa: <http://www.metropolia.fi/palvelut/maahanmuuttajalle/>.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto][viitattu 17.6.2018]. Saatavissa: <http://www.metropolia.fi/tutkimus-kehittaminen-ja-innovaatiot/hankkeet/sote-silta/>.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto][viitattu 18.6.2018]. Saatavissa: <http://www.metropolia.fi/tietoa-metropoliasta/simhe/>.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu n.d.[verkkoaineisto][viitattu 25.6.2018]. Saatavissa: <http://www.metropolia.fi/koulutukset/maahanmuuttajille/amk-opintoihin-valmentava/>.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu n.d. [verkkoaineisto][viitattu 25.6.2018]. Saatavissa: <http://www.metropolia.fi/tutkimus-kehittaminen-ja-innovaatiot/hankkeet/valmentavasta-valmiiksi/>.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto][viitattu 27.6.2018]. Saatavissa: <http://www.metropolia.fi/koulutukset/avoin-amk/opiskeluvalmiudet/>.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. n.d.[verkkoaineisto][viitattu 10.8.2018]. Saatavissa: <http://www.metropolia.fi/tietoa-metropoliasta/simhe/>
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2017a. Metropolia kehittää kahdeksan ammattikorkeakoulun kanssa AMK-opintoihin valmentavaa koulutusta [verkkoaineisto].[viitattu 15.6. 2017]. Saatavissa: http://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=6107&cHash=494163a422f632b8d990b53ad60735.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2017b. Pääkaupunkiseudun SIMHE-toimijat yhdessä ammattimessuilla [verkkoaineisto]. [viitattu 15.6.2018]. Saatavissa:

http://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=6050&cHash=a1fbce81be338e0980b398f1774887b5.

Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2017c. Metropolian koulutustarjonta ja maahanmuuttajien palvelut kiinnostivat Vantaan Megarekrytapahtumassa [verkkoaineisto]. [viitattu 15.6.2018]. Saatavissa: http://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=6071&cHash=7aa751eecac53a66efdaa307eb4cb4e4.

Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2018. International House Helsinginssä ohjataan asiakkaita SIMHE-palvelujen äärelle. [verkkoaineisto]. [viitattu 19.6.2018]. Saatavissa: http://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=6158&cHash=74a68bd342cdd4e6eedc9f2eb5a13924.

Metsänen, R. 2013. Monikulttuurinen ohjaua. Mervan monikulttuurinen ohjausosaaminen. Teoksessa Metsänen, R. & Nisula, L. (toim.) 2013. Mervan käsikirja – työkaluja oppilaitoksen monikulttuuriseen arkeen. HAMK AOKKn julkaisuja 2013. Tampere, Tammerprint Oy.

Mäkitalo, M. 2004. Ohjaustyön jäsentäminen ja avainosaamisen käsite. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.). 2004. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3. Juva: WS Bookwell Oy.

Neuliep, J. W. 2012. Intercultural Communication. A Contextual Approach. 5th ed. London, United Kingdom: SAGE Publications Ltd.

Onnismaa, J. 2011. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. 3. painos. Helsinki: Hakapaino Oy.

Opetushallitus. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 15.6.2018]. Saatavissa: http://www.cimo.fi/korkeakoulut_tukemassa_maahanmuuttajia/simhe_palvelut.

Opetushallitus. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 16.6.2018]. Saatavissa: https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/tutkintojen_tunnustaminen.

Opetushallitus. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 20.6.2018]. Saatavissa: http://www.cimo.fi/ohjelmat/erasmusplus/ammattilliselle_

- koulutukselle/avaintoimi_1_liikkuvuus/osallistujalle/
kielivalmennus_ ja_kielitestit.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017b. Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:5. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö [verkkojulkaisu][viitattu 15.6.2018]. Saatavissa: <https://minedu.fi/documents/1410845/4240776/okm5.pdf/c8ba5aef-5038-4be0-80fd-80d75a00f8e7>.
- Oulun ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto][viitattu 25.6. 2018]. Saatavissa: <https://www.oamk.fi/fi/koulutus/ohjauspalvelu-maahanmuuttajille/valmentava-koulutus/>.
- Peavy, V. R. 2004: Sociodynamic Counselling: A practical approach to meaning making. 2004. Chagrin Falls, Ohio, USA: Taos Institute Publications.
- Puukari, S. 2012. Monikulttuurinen ohjaus teoreettisena suuntauksena. Teoksessa Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.) 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Juva: Bookwell Oy.
- Pyykkö, R. 2017. Integration of academic migrants: From problematic areas towards flexible transitions. Teoksessa: Käyhkö, K., Bontenbal I. & Bogdanoff, M. (eds.) 2017. “Open the Doors”. Migrants in Higher Education: Fostering Cooperation at Universities Seminar 13.–14.12.2017 in Jyväskylä. Jyväskylä University Printing House. [verkkoaineisto][viitattu 15.6.2018]. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/53167>.
- Stenberg, H. & Autero, M. 2016. SIMHE – Supporting Immigrants in Higher Education in Finland: case Metropolia Ammattikorkeakoulu. Teoksessa Päällysaho, S., Varamäki, E. & Saarikoski, S. (eds). AMK- ja ammatillisen koulutuksen tutkimuspäivät 8.–9.11.2016 Seinäjoki. Seminaarijulkaisu. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [verkkoaineisto][viitattu 15.6. 2018]. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7109-52-6>.
- Työterveyslaitos. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 25.6.2018]. Saatavissa: <https://www.ttl.fi/tyoyhteiso/monikulttuurinen-tyoelama/toissa-suomessa-tietoa-maahanmuuttajalle-13-kielella/>

Valvira. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 15.6.2018]. Saatavissa: <http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/ammattioikeudet/hakemusohjeet>.

Varmavuori, M. 2018. Suomalaiseksi ei kelpaa kuka tahansa. Helsingin Sanomat, 3.6.2018, A6–A7.

Manju Pathak Kandel

2. MY JOURNEY IN FINLAND

The world in the 21st century has become a global village in which people are moving from one place to another, and from one country to another, to learn new things and search for better opportunities. It is not easy to settle in a foreign land and to be separated from your family and loved ones, but it is in human nature that we adjust to change, make it happen, and concentrate on achieving our goals. Of course, there are language barriers, cultural differences, religion-based issues, and even weather conditions vary. There are also many different rules and laws that you need to get familiar with in your new home country.

I am one of those people on the move as I shifted to Finland in December 2015 from Nepal in search of better job opportunities and a career in Finland. I have completed a Bachelor's Degree in Mass Communication and Journalism and have worked as a journalist for 5 years in Nepal. While I was in Nepal, I used to read news about the Finnish education system and social and health care services, both regarded as being among the best in the world. This information motivated me to make a move and come to Finland. Also, it gave me an opportunity to reunite with my family.

In Nepal, I had already established my career, which was based on my education and academic qualifications. I soon realised that I needed to start my career from scratch in Finland, mainly due to the language barrier, as language is essential in my field of expertise. Reality hit me hard from day one as my husband was usually busy with his work, and I stayed at home getting used to living in a new country and culture.

As being new to Finland, I did not have any idea where to get counselling, and ended up spending the first three months doing nothing. I waited for some time for integration training provided by the unemployment services to begin my Finnish language studies. When the language classes finally started, time really flew for me: I started to learn Finnish at the basic level and acknowledged that it is a completely different language compared to my mother tongue, Nepali. During that one-year period in integration training, I just concentrated on learning Finnish, and after the course I was on maternity leave.

My previous degree is in mass communication and journalism, but I wanted to have a fresh new career in Finland in the health care sector.

First, I tried to find work in the media sector during my language internship, but I could not find any suitable places. I also found that in Finland there is scarcity in jobs in the media sector. After acknowledging this, I started to look into preparatory courses in the field of health care and social services, as I thought I might need to make a career move and this field interested me. It is worth mentioning that I have no background in the field. I attended preparatory classes at Helsinki Vocational College (Stadin ammattiopisto), but I found that these studies did not suit my plans.

I got to know about SIMHE-Metropolia services through my teacher at Helsinki Vocational College. When I first met a counsellor at SIMHE-Metropolia, we went through my educational background and work experience, and discussed what I wished to do and what my future plans in Finland were. Supporting Immigrants in Higher Education in Finland (SIMHE) services were launched at Metropolia University of Applied Sciences in spring 2016, but I got to know about it only in the middle of 2017. At the time, I was on maternity leave and spent lots of time thinking about what I could do in the future regarding my career. As I have a keen interest in journalism as my future career in Finland, I was wondering whether any system or service existed that could evaluate my previous degree. My Nepalese friend, who had completed a bachelor's degree in nursing in Nepal, had benefitted from the SIMHE-Metropolia services. Her situation is different from mine: there is a certain process to evaluate and accredit international nursing degrees as you need to have professional practice rights to work as a nurse in Finland. I got to know through my SIMHE counsellor that there is no such system in Finland for those who have studied mass communication and journalism. I got information regarding my future possibilities in the sector of journalism, applying for education, possible jobs, and possible contacts in the field. It became a great milestone for my career plans.

After consulting with SIMHE and with people working in journalism, my perception has changed as I used to think that there was no good platform for immigrants like myself. The Finnish language seemed to be a barrier everywhere. I acknowledged that I needed to improve my Finnish language skills and should just knock on the doors of different possibilities. However, I still wished to pursue my other option to enter the health care sector in Finland, as I had a keen interest in this too.

I learnt from SIMHE that Metropolia University of Applied Sciences had an application period for its preparatory course for immigrants (*maahanmuuttajien valmentavat opinnot*) in the fields of health care and social services, media and culture, and technology. I chose to apply for the field of health care and social services and got a place to study for six months

(31.10.2017-27.04.2018). I was so excited about getting a study place at Metropolia and being able to forward my dreams here in Finland!

When the course started, it was hard for me as my Finnish language was not so good compared to the other participants' Finnish skills. I could not properly understand what the teachers were saying. For a week or two, it was very hard, but I did not lose hope and tried my best. During my studies, I learnt a lot about the Finnish education system, work life, and the Finnish people's way of living too. I noticed that while in Nepal the teaching method was more focused on theory and less on practice, here the teaching was very practice-oriented. The fact that it also involved a lot of group work was the best part for me: I think group work increases the students' confidence and promotes their ability to speak out, and also enhances their public speaking skills.

I realised that I could also benefit from my previous studies and experience as I am familiar with mass communication and communicating with audiences, even though speaking in Finnish is more demanding than English or my mother tongue Nepali. At first, I did not want to speak out loud in class, I just replied very briefly when necessary. After only one week, I had to give a presentation with my classmates and I was so scared, thinking that they spoke far better and that the whole class would laugh at me. When the presentation day finally came, I was horrified to give a presentation in Finnish, but I did not lose hope and tried hard. The next presentation was much easier. Nowadays, after completing the course, I can use Finnish in everyday life but also in official surroundings.

The preparatory course guided me on how to prepare for the entrance examination, for example, how to read an article, how to allocate time for learning, or how to tackle a one-to-one or a group interview. Most importantly, the course helped me to improve my Finnish language a lot. In the beginning of the course, it was hard to understand what the teachers and my friends were saying, but at the end, I was able to speak more fluently, which was a great achievement for me. After the preparatory course, I applied for a Finnish-taught nursing degree programme, but unfortunately did not pass the entrance examination at the time. However, I felt that I had learnt many useful things for my life through the course, even though I did not succeed in my first attempt when applying for the degree studies. We were told that there were many applicants in the field of social and health care and that it was not easy to pass the entrance examination, especially if you were not a native speaker of Finnish.

I found the preparatory course useful for me in many ways. I think that preparatory courses can benefit immigrants who are searching for their destiny here in Finland, just like I was. I therefore warmly recommend this kind of opportunities for immigrants who share my

experience of being unsure about their future and career and are getting nowhere with their plans.

My experiences during the past two and a half years in Finland have taught me many positive things that I can use in planning my life, and in some ways I have become more practical and conscious towards my career and future plans. With the help of the SIMHE-Metropolia services and their educational and career counselling, I am now capable of making decisions about my education and will hopefully soon be engaged in working life too.

Seblewongel. H. Tariku

3. INTEGRATING INTO A NEW SOCIETY: MY PERSONAL EXPERIENCES

I moved to Finland three years ago from Ethiopia. SIMHE (Supporting Immigrants in Higher Education in Finland) guidance and counselling service at Metropolia University of Applied Sciences has been a great source of encouragement for me. The service has offered me guidance in person and by email and has thus helped me plan my career systematically.

MY INTEGRATION PATH

My integration path in Finland has been great. The positive social climate has given me great courage and hope. I have benefited a lot from the equal opportunity given to all to settle in Finland. Based on my experience, integration is a personal commitment by each immigrant to fit in the society. Since not knowing the language is a barrier to better communication, mastering the language speeds up the integration.

In Finland, the integration system is well structured by policies, strategies and educational techniques to help immigrants be active in the community. The spirit of welcoming immigrants in the society is very encouraging. Particularly, government integration offices such as the employment office offer a personal integration plan, an agreement between the immigrant and the employment services. This integration system helped me a lot through services like language training, furthering my studies, and upgrading my skills in higher education. The social services gave me amazing support by counselling, and their guidance is indescribable. Not only the system, but also the experts and social workers are very professional in their roles. Their unique ability to handle different situations helped me to adapt easily in the new system.

One part of my integration took place through different services offered by the community. These can play a crucial role in the life of the immigrant. For instance, there are language clubs in almost all libraries which are provided by community volunteers who sacrifice their time

to teach the Finnish language. Other supporting activities include music clubs, sports, fishing, visiting elderly people, and so forth. Religious organisations and NGOs play a vital role, which is equally beneficial to the immigrant. Finnish people are positive and friendly to immigrants, which eases the burden of the immigrant a great deal. They always welcome people with an open heart and an encouraging spirit.

As an immigrant, I would recommend Finnish integration services as a role model for other countries. Finland has built a fair and balanced system that treats people without discrimination, which is very significant and important to most immigrants given that they were forced by circumstances to flee from their countries. The system manifests very well in the global arena that Finland is highly advanced in humanitarian values and multiculturalism, which makes me proud to be a member of the Finnish society.

THE BENEFITS OF THE SIMHE-METROPOLIA COUNSELLING AND GUIDANCE SERVICES

I am one of the direct beneficiaries of SIMHE counselling and guidance services. SIMHE offers remarkable and well-planned support for immigrants to make their journey of integration easier. This service enables immigrants to pursue their career with less difficulty in higher areas of learning.

Education brings behaviour change and plays an important role particularly for an immigrant adjusting to a new country. The strength and quality of the education system and SIMHE attract many immigrants to becoming part of the social economic system and being productive in the community. I am one of the immigrants who have had the advantage of this opportunity offered by SIMHE.

The SIMHE counselling and guidance service provided me with the relevant information to pursue a career and to build strong capacity for becoming a productive force in the community, alongside personal growth. The friendly atmosphere of the service provided by the counsellor empowered me to enthusiastically integrate into the local community.

In addition, I received good guidance on how to systematically plan my study path in Finland. I enjoyed the continued advice and follow-up from the experts who exhibited a real concern for my future career development and integration in the Finnish working culture and education system. I also received updates on other potential courses that I can pursue as well as short trainings depending on demand in the labour market. The services helped me to keep abreast of the latest requirements of the market and empowered me to be competent and integrated in the Finnish society.

SIMHE services have helped immigrants like me to be a part of linkages, such as counselling and academic education to enhance integration, which have made most of us more attractive in the job market or in other economic opportunities. I have received guidance on time management, which includes prioritising and getting focused through scheduling. I believe that one of the keys to a successful life is being able to manage one's time properly by planning in advance. Thanks to the SIMHE staff's tenacious efforts through counselling and guidance, I have found motivation and encouragement to pursue my career development. I would especially like to express my heartfelt gratitude to the Project Manager of SIMHE whose advise has immeasurably helped me make crucial decisions about my future studies. Her counselling has supported me with timely information and valuable feedback, for which I am greatly indebted to her.

Career counselling helps numerous people who come from different countries to adapt to the new system. Even though our preferred choice of career may end up not materialising, career counselling does help the candidate to be more flexible and increases his/her chances of getting an opportunity. Personally, I am ready to take on a career to implement what I have learned from career counselling in order to improve my life and that of others.

CHALLENGES FACED BY IMMIGRANTS IN FINLAND

One of the major challenges confronted by immigrants is their inability to speak the Finnish language. This is a hindrance because immigrants are not able to communicate effectively in society. Even though the government facilitates language training, it is difficult to overcome the communication challenges within a short period of time. Language is intertwined with culture and people's way of life. It usually takes a lot of time for immigrants to integrate and further their studies in order to advance their career in Finland. The ongoing integration work of SIMHE set up by the government is helping to overcome these challenges and gives immigrants hope of integrating into Finland.

Regarding employment, different educational backgrounds and the language barrier often make it difficult to join the Finnish labour market, particularly for those who have been educated outside Finland and have work experience from other countries. Therefore, it is not easy to get a job based on qualifications and work experience, which is frustrating to immigrants. However, the social and economic integration system currently in place is making headway in tackling these challenges.

CONCLUSION

In conclusion, both the integration training provided by the Finnish government and the SIMHE-Metropolia services for educated immigrants prepare us to be competitive. They facilitate the process of making us part of the economic development of this country. I cannot thank you enough for the professional services and assistance I received during my integration path in Finland.

Currently, I strongly believe in contributing to immigrants' personal development, especially women's and children's. I am passionate about women's empowerment, creating awareness, and fighting against domestic violence, to ensure that we maintain the rights of women. I believe I should play a key role as an individual, using my capacity and work experience to be more productive, as may be expected of me in the development of society.

Elisa Manninen

4. MAAHANMUUTTAJIEN ERITYISTARPEET KOULUTUS- JA URAPOLUILLA

”Meidän on syytä laajentaa käsitystämme siitä, keitä suomalaiset nykyään ovat. Kenen ja millaisiin tarpeisiin meidän tulisi ammatillisessa työssämme vastata?”

Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013, 5

Tässä artikkelissa tutustutaan joihinkin maahanmuuttajien erityistarpeisiin sekä niiden vaikutuksiin heidän koulutus- ja urapolkuihinsa. On tärkeä tietää, millaisia ongelmia maahanmuuttajat kohtaavat, jotta ymmärretään miksi heidän tarpeidensa huomioiminen on tärkeää niin ohjauksessa kuin laajemmin yhteiskunnassa. Guo (2013, 248) käyttää maahanmuuttajien kohtaamien haasteiden kuvailuun kolmikerroksisen lasiesteen mallia. Ensimmäinen kerros, *lasiportti*, estää maahanmuuttajilta pääsyn työelämään esimerkiksi erilaisin rajoituksin ja laein. Yrittäessään päästä mukaan ammatillisiin yhteisöihin maahanmuuttajat törmäävät toiseen kerrokseen, *lasioveen*, joka estää heitä pääsemästä omaa osaamistaan vastaaviin, etenkin korkean tason osaamista vaativiin tehtäviin. Iso osa maahanmuuttajista työskentelee omaa koulutustaan vastaamattomissa suorittavan tason työtehtävissä (Tikkanen 2017). Syynä voi esimerkiksi olla, ettei maahanmuuttajalla ole suomalaista työkokemusta tai koulutusta (Guo 2013, 248). Maahanmuuttajan kotimaassaan suorittama korkeakaan koulutus ei takaa työllistymistä suomalaisille työmarkkinoille (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, 18). Kolmas kerros, *lasikatto*, liittyy esimerkiksi uralla etenemisen haasteisiin tai syrjintään työelämässä. Maahanmuuttaja saattaa työskennellä samassa työssä kuin kantasuomalainen, mutta saada vähemmän palkkaa. (Guo 2013, 248–249.) Jokaiseen näistä lasiesteistä näemme SIMHE-asiakkaidemme törmäävän jatkuvasti.

Vuonna 2015 saapuneista 32 500 turvapaikanhakijasta 27 % prosentilla on arvioitu taustallaan korkeakouluopintoja (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 9–10). Heistä 16 % on ilmoittanut suorittaneensa tutkinnon

(Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, 13), 11 % prosentilla turvapaikanhakijoista tutkinto on siis jäänyt kesken. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2016, 7; 2017b, 9) mukaan turvapaikanhakijoiden määrän kasvettua äkillisesti oli selvää, että tarvitaan uusia keinoja maahanmuuttajien integroitumisen ja etenkin työelämään siirtymisen tukemiseen. Maahanmuuttajista valtaosa on työkäisiä, joilla on jo kielitaitoa, tuntemusta suomalaisesta yhteiskunnasta ja valtava motivaatio työllistyä. Heillä on paljon annettavaa suomalaisille työmarkkinoille. (Vakimo 2010, 75). Aiemmin mainittujen lasteiden vuoksi maahanmuuttajat tarvitsevat kuitenkin usein esimerkiksi valmistavia ja valmentavia koulutuksia, osaamisen tunnistamista, erilaisia täydentäviä opintoja sekä usein myös kokonaan uuden tutkinnon raivataksien tiensä työelämään (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 7).

OHJAUS JA NEUVONTA OSANA KOTOUTUMISTA

Monilla maahanmuuttajista on tarvittavat taidot elämänsä eteenpäin viemiseen, mutta heiltä puuttuvat riittävät tiedot sekä neuvontaa ja ohjausta siitä, miten Suomi ja suomalainen järjestelmä toimivat (Opetus ja kulttuuriministeriö 2016, 9–10). Maahanmuuttajien integroinnin kannalta ohjauksella nähdäänkin olevan erittäin merkittävä rooli (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, 20). Erityisen tärkeää on kiinnittää huomiota ohjaukselta antavien eri tahojen, esimerkiksi viranomaisten ja eri kouluttajien keskinäiseen yhteistyöhön sekä tiedonkulkuun (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 29; Sisäasiainministeriö 2009, 21.) Maahanmuuttajille annettava ohjaus on sirpaleista, osin myös puutteellista ja virheellistä sekä monien eri tahojen erillään toteuttamaa. Maahanmuuttajien tarvitsema tieto on usein hankalasti saatavissa monimutkaista suomen kieltä sisältävillä verkkosivuilta ja useiden linkitysten takana. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, 37.) Maahanmuuttajien reitit koulutukseen ja työelämään ovatkin täynnä tyhjääkäyntiä, päällekkäisyyksiä ja epätarkoituksenmukaisia opintoja (Työ- ja elinkeinoministeriö ym. 2016, 1). Tähän pyrimme vastaamaan SIMHE-ohjauksen avulla oikaisemalla maahanmuuttajille mahdollisesti syntyneitä virheellisiä käsityksiä, täydentämällä heidän tiedoissaan olevia aukkoja ja opastamalla heitä tarvittavan tiedon lähteille sekä tarkoituksenmukaisille koulutus- ja urapoluille.

Maahanmuuttajat tarvitsevat intensiivistä ja henkilökohtaista tukea kotoutumisen eri vaiheissa. Ohjaajalla tulee olla herkkyyttä nähdä, mitkä ovat juuri ne asiat, joissa maahanmuuttaja tarvitsee apua (Pakarinen 2018, 117). Neuvonnan ja ohjauksen parissa toimivien tulee myös ymmärtää ja huomioida ohjauksessa maahanmuuttajien heterogeenisyys sekä niistä johtuvat erilaiset tuen tarpeet (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 9–10, 26). SIMHE-asiakkaat ovat esimerkiksi kielitaidon osalta hyvin eri

tasoilla, minkä vuoksi asiakkaiden koulutus- ja urapolut eroavat toisistaan. Kielitaidon taso vaikuttaa suuresti siihen, millaiseksi asiakkaan polku esimerkiksi koulutuksen osalta muotoutuu. Ohjausta ja neuvontaa tarvitaan tukemaan maahanmuuttajaa oman paikan löytämisessä uudessa maassa (Wilhelmsson 2010, 24), tukemaan kotoutumista ja ennaltaehkäisemään syrjäytymistä (Pakarinen 2018, 13). Ohjauksessa suunniteltavan polun avulla maahanmuuttajaa autetaan löytämään itselleen oikea tie toivottuun koulutukseen tai ammattiin ja samalla voidaan estää esimerkiksi väärälle alalle hakeutuminen (Wilhelmsson 2010, 24). Suunnittelussa tulee ottaa huomioon muun muassa maahanmuuttajan aiempi koulutustausta ja hänen omat kiinnostuksen kohteensa (Rantala 2017). Ohjaajan tehtävä on myös tukea asiakkaan kehittymistä oman toiminnan ohjauksessa niin, että hän kykenee saavuttamaan palvelut itsenäisesti ja hyödyntämään niitä tarpeisiinsa sopivasti (Castaneda ym. 2018, 127).

OPPIMISVAIKEUKSIEN ESIINTYVYYS MAAHANMUUTTAJILLA

Oppimisvaikeudet ovat länsimaiden ulkopuolella vielä jokseenkin tuntematon käsite. SIMHE-asiakkaat törmäävät kysymyksiin erityisen tuen tarpeesta esimerkiksi erilaisia hakulomakkeita täyttäessään ja ovatkin usein ymmällään siitä, mihin kysymyksillä viitataan. Tämän vuoksi oppimisvaikeuksia olisi hyvä käsitellä esimerkiksi kotoutumiskoulutuksissa, jotta ymmärrys niistä leviäisi. Monet ovat voineet onnistua piilottamaan vaikeutensa tai kiertämään ne erilaisin keinoin. Joissakin tapauksissa oppimisvaikeus ilmenee vasta vieraan kielen oppimisen yhteydessä, jolloin haastetta ei ole välttämättä todettu vielä lähtömaassa. (Vakimo 2010, 79–81.) Maahanmuuttajalla voi olla oppimisvaikeus, jos taitojen oppiminen on hidasta eikä etene tuen saannista huolimatta. Oppimisvaikeudesta ei kuitenkaan voida puhua, jos ongelmat liittyvät siihen, ettei maahanmuuttaja ole saanut riittävästi opetusta, aikaa itsenäiselle harjoittelulle tai saavuttanut riittävää taitotasoa opetuksessa käytettävässä kielessä. (Arvonen & Nurminen n.d., viitattu 17.7.2018.) Oppimisvaikeuden olemassaoloa on syytä epäillä, jos maahanmuuttajan suullinen ja kirjallinen ilmaisu ovat hyvin kaukana toisistaan, ottaen kuitenkin huomioon lähtömaan kulttuurin mahdolliset painotukset esimerkiksi suullisessa viestinnässä. Tyypillistä on, että oppimisvaikeuksista kärsivä opiskelee ahkerasti, mutta oppimista ei silti tapahdu. (Vakimo 2010, 82.)

Maahanmuuttajien lähtökohdat oppimiseen ovat hyvin heterogeeniset. Esimerkiksi kasvuympäristö, mahdolliset aiemmat oppimisen ongelmat, uudessa maassa vietetty aika ja kielellinen tausta luovat heille hyvin yksilölliset lähtötilanteet, joita ei voi jättää huomiotta, kun lähdetään tarkaste-

lemaan syitä oppimisen ongelmiin. (Arvonen & Nurminen, n.d., viitattu 17.7.2018; Arvonen ym. 2012, 79–80.) Maahanmuuttajien kokemat vaikeudet opiskelussa voivat johtua useista eri seikoista. Perhe- ja elämäntilanne sekä traumaattiset kokemukset voivat vaikuttaa siihen, millaiset valmiudet maahanmuuttajalla on opiskeluun. Traumaattiset kokemukset voivat tuoda mukanaan keskittymisvaikeuksia, huonomuistisuutta tai aiheuttaa takaukia opetuksessa käsiteltävien aiheiden yhteydessä. (Schubert 2009, 174.) Samoin erilaiset terveydentilaan tai kotoutumiseen liittyvät haasteet vaikuttavat maahanmuuttajan kykyyn oppia (Arvonen & Nurminen, n.d., viitattu 17.7.2018). Luottamuksellisen suhteen rakentaminen ohjattavaan on ensiarvoisen tärkeää, jotta hänen tilanteeseensa päästään pureutumaan kokonaisvaltaisesti henkilökohtaisten ja arkojenkin aiheiden osalta. SIMHE-ohjauksessa hyvän asiakassuhteen rakentaminen onkin yksi keskeisimmistä tavoitteista.

Maahanmuuttajan oppimisvaikeuksien arviointi voi olla tarpeen esimerkiksi pohdittaessa tarvittavaa tukea suomen kielen opintoihin, eri koulutusasteissa tapahtuvaan opiskeluun, erityisjärjestelyihin valintakokeissa tai muiden palveluiden tarpeen arvioinnin yhteydessä. (Arvonen & Nurminen n.d., viitattu 17.7.2018.) Suomen kieli vieraana kielenä tuo maahanmuuttajan tilanteen kartoittamiseen omat haasteensa. Voi olla vaikeaa määrittää, onko maahanmuuttajan kohdalla kyse oppimisvaikeudesta vai puutteista jonkin kielitaidon osa-alueen kohdalla. Kielitesti ei kuitenkaan ole riittävä metodi määrittämään maahanmuuttajan oppimisen ongelmia. (Vakimo 2010, 81–82.) Testit, joita Suomessa käytetään oppimisvaikeuksien arviointiin, on suunniteltu suomenkielisille ja sisältävät runsaasti suomalaisen kulttuuriin liittyvää tietoa. Ne eivät anna luotettavaa tietoa maahanmuuttajien oppimisvaikeuksista eivätkä näin ollen ole käyttökelpoisia niiden arviointiin. (Arvonen & Nurminen n.d., viitattu 17.7.2018.) Omankielinen arviointikaan ei ratkaisisi yksin oppimisvaikeuksien diagnosoinnin ongelmia, vaan maahanmuuttajan oppimisen haasteita tulee pyrkiä katsomaan laaja-alaisemmin, jotta hahmotetaan, mistä oppimisen ongelmissa on oikeasti kysymys (Vakimo 2010, 81). Arviointiin voidaan käyttää esimerkiksi maahanmuuttajalle annettuja tehtäviä, jotka luovat kuvaa osaamisesta (Arvonen ym. 2012, 79). Jotta maahanmuuttajan tilanne voidaan kartoittaa mahdollisimman kattavasti, tulee arvioinnin olla yksilöllistä (Mäkihonko, Hakkarainen & Holopainen 2017, 75) ja moniammatillisen työskentelyn tuotosta (Arvonen ym. 2012, 79), Mahdollisiin ongelmiin on puututtava välittömästi (Arvonen & Nurminen n.d., viitattu 17.7.2018).

Varsinaisen diagnoosin tekemisen sijaan oppimisvaikeuksien arvioinnissa tulisi keskittyä siihen, että maahanmuuttaja saa tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat hänen oppimiseensa. Puhutaankin dynaamisesta arvioinnista, jossa tavoitteena on tunnistaa maahanmuuttajan lähekehityksen vyöhyke

(ks. esim. Alanen 2000) eli ne taidot, joiden haltuunottoon maahanmuuttaja ei kykene täysin itsenäisesti, vaan tarvitsee erityistä tukea. Annettava tuki on tällöin selkeästi kohdennettavissa esimerkiksi metakognitiivisten taitojen ja oppimisen strategioiden kehittämiseen. Dynaaminen arviointi vaatii kuitenkin maahanmuuttajan oman kokemuksen huomioon ottamisen lisäksi pidemmän seuranta-ajan. Esimerkiksi kotoutumiskoulutuksen yksittäisillä kursseilla tällaista seuranta-aikaa voi olla vaikeaa toteuttaa, minkä seurauksena maahanmuuttajien oppimisvaikeudet saatetaan usein kuitata puutteiksi kielitaidossa. (Vakimo 2010, 83.) Tällöin vaarana on, että maahanmuuttaja jää yksin vaikeuksiensa kanssa (Mäkihonko, Hakkarainen & Holopainen 2017, 75).

KIELITAITO ON AVAIN KOULUTUKSEEN JA TYÖELÄMÄÄN

Heikko taitotaso suomen kielessä on yksi keskeisimmistä opintoihin ja työelämään etenemisen esteistä. Tämän vuoksi tarve suomen kielen opinnoille on suuri. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 29; Saarinen ym. 2016, 34.) Korkeakouluissa käytettävät valintakokeet ovat osin kulttuurisidonnaisia ja muotoilultaan kielellisesti haastavia. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden opintoihin hakevilla maahanmuuttajilla on todellisia vaikeuksia menestyä opiskelijavalinnoissa ja he jäävät näin ollen usein ilman opiskelupaikkaa. (Seppälä & Wilhelmsson 2010, 6.) Valintakokeen ensimmäisessä vaiheessa käytettävä aikarajoitteinen koe ei huomioi erilaisia hakijoita ja asettaa huomattavan esteen maahanmuuttajien pääsyyllä koulutukseen mittaamalla lähinnä akateemisia opiskelutaitoja. SIMHE-asiakkaista vain harva on onnistunut läpäisemään kokeen hyväksytysti. Vaikka maahanmuuttaja onnistuisikin suoriutumaan valintakokeesta, voivat ongelmat kielen kanssa jatkua edelleen. Korkeakouluille toteutetun kyselyn mukaan oppilaitoksissa koetaan, ettei heillä ole juurikaan keinoja tukea esimerkiksi akateemisen suomen kanssa kamppailevia opiskelijoita. Rutiineja heidän tukemisekseen ei ole vielä syntynyt. Näin ollen opiskelijat joutuvat selviämään ilman kovasti tarvitsemiaan tukitoimia. (Saarinen ym. 2016, 23; Blomster & Karhia 2017, 47, 52.) Jotkut SIMHE-asiakkaat ovat jopa päätyneet keskeyttämään opintonsa koettuaan opetuksen seuraamisen vieraalla kielellä liian raskaaksi.

Kielenopetus on monen kohdalla pirstaleista muodostuen yksittäisistä kursseista, jolloin kielen oppiminen ei etene systemaattisesti (Vakimo 2010, 81). Kotoutumiskoulutuksilta puuttuvat monin osin myös kontaktit työelämään ja ympäröivään yhteiskuntaan, eikä maahanmuuttaja näin ollen välttämättä pääse kehittämään kielitaitoaan käytännön tilanteissa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, 32). Taukojen aikana opittu asia voi unohtua, varsinkin jos maahanmuuttajalla ei ole riittävästi tilaisuuksia käyttää jo op-

pimaansa omassa elämässään (Castaneda ym. 2018, 217). SIMHE-asiakkaiden mukaan kotoutumiskoulutuksissa osa maahanmuuttajista saattaa edetä tasolle B1 (ks. esim. kieliä koskeva yhteinen eurooppalainen viitekehys 2018) asti, mutta monelta tämä taso jää saavuttamatta. Kotoutumiskoulutuksen jälkeen monet maahanmuuttajat jäävät vaille tästä eteenpäin vievää kielikoulutusta, sillä systemaattisia jatkopolkuja ei ole olemassa. Monille maahanmuuttajille eteneminen esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen on hyvin haastavaa, sillä riittävä kielitaito koulutukseen hakeutumiseen puuttuu (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, 19, 32). Vaikka B1-taso saavutettaisiinkin kotoutumiskoulutuksen aikana, useat SIMHE-asiakkaat ovat raportoineet kielitaidon rapistumisesta ja motivaation heikentymisestä kielen oppimiseen, kun tasolle B2 ja eteenpäin vieviä kursseja ei juurikaan löydy tai ne ovat maksullisia. Ammattikorkeakoulujen järjestämät valmentavat koulutukset ovat esimerkki harvoista tarjolla olevista maksuttomista B1-tasolta eteenpäin jatkavista suomen kielen koulutuksista (ks. esim. Metropolia n.d., viitattu 18.7.2018). Valmentavien koulutusten kysynnän voidaankin olettaa kasvavan jatkossa (Saarinen ym. 2016, 23).

Korkeasti koulutetut SIMHE-asiakkaat kertovat kotoutumiskoulutuksessa saavutetun B1-tasoisien suomen kielen taidon riittämättömäksi koulutustaan vastaaviin työtehtäviin hakeutumisessa. Niin korkeakouluopinnoissa (Räty 2014) kuin työelämässä esimerkiksi asiantuntijatehtävissä vaaditaan vähintään B2-tasoisia suomen kieltä (Saarinen ym. 2016, 33,40), minkä vuoksi suomen kielen opetuksen tulisikin jatkua kotoutumiskoulutuksen tavoitteena olevaa B1-tasoa korkeammalle (Tarnanen & Pöyhönen 2011, 149). Myös korkeakouluopintojen aikana opiskelijoille tulisi tarjota erilaisia ylemmän tason kursseja, jotka jakautuisivat esimerkiksi teemoittain ja sidottaisiin esimerkiksi aineopintoihin tai työharjoitteluun. Tällä hetkellä esimerkiksi ylimmän eli C-tason kursseja ei ammattikorkeakouluissa tai yliopistoissa juurikaan järjestetä. Samaan aikaan kuitenkin tiedostetaan erityisesti ylimmän tason kurssien olevan avain maahanmuuttajien työllistymiseen, etenkin korkeasti koulutettujen kohdalla. (Saarinen ym. 2016, 23, 26 & 40; Blomster ym. 2017, 59; Pöyhönen ym. 2010, 97; ks. myös Pyykkö 2017, 30.) Vaativamman tason suomen kielen kurssit voitaisiin sisällyttää tutkinto-opiskelijoiden tarjonnan lisäksi avoimen korkeakoulun tarjontaan, jolloin ne hyödyttäisivät myös muita kieliopintoja tarvitsevia (Tikkanen 2017).

Opintoihin ja työelämään pyrkivät maahanmuuttajat ovat suomen kielen taidoiltaan hyvin erilaisissa lähtökohdissa (Saarinen ym. 2016, 23). Oppimisen tukemisen näkökulmasta onkin erittäin tärkeää huomioida jokaisen yksilöllinen tilanne (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, 32). Maahanmuuttajan kielen oppimisen haasteiden taustalla voi olla esimerkiksi oppimisvaikeutta, mielenterveyden ongelmia tai sosiaalisia ongelmia (Castaneda

ym. 2018, 72). Kielen oppimisen ominaispiirteisiin kuuluu, että kielitaidon osa-alueet kehittyvät eri tahtiin. Esimerkiksi kirjoittaminen on hankalaa monelle, etenkin niille, jotka joutuvat opettelemaan kokonaan uuden tavan kirjoittaa aakkosten ja kirjoittamisen suunnan muuttuessa. (Vakimo 2010, 81.) SIMHE-asiakkaista monet kertovat haasteekseen nimenomaan puhumisen. Kielen oppimiseen voi vaikuttaa lisäksi se, onko maahanmuuttaja oppinut lukemaan ja kirjoittamaan edes omalla äidinkielellään. Esimerkiksi kurdinkielisten maahanmuuttajien kohdalla näin ei ole. (Vakimo 2010, 82.)

MAAHANMUUTTAJAT TARVITSEVAT TUKEA KOULUTUSJÄRJESTELMÄSSÄ LUOVIMISEEN

Monet SIMHE-asiakkaat kokevat suomalaisen koulutusjärjestelmän monimutkaisena, minkä vuoksi heille on haastavaa kartoittaa omia opiskelumahdollisuuksiaan. Vaikka maahanmuuttajan valinnanmahdollisuudet olisivat teoriassa samat kuin suomalaisilla, mahdollisuuksia kaventaa tietämättömyys siitä, mitä hän voi valita. Maahanmuuttaja on kerryttänyt aieman osaamisensa erilaisessa kontekstissa, joten suomalaisen järjestelmään sopeutuminen vaatii kykyä oppia ajattelemaan uudella tavalla. (Wilhelmsen 2010, 25–26; Kärkkäinen 2017, 89, 109.) Pelkästään maahanmuuttajan aiempien opintojen perusteella ei voi tehdä johtopäätöksiä siitä, mikä hänen polkunsuomalaisessa koulutus- ja kotoutumisjärjestelmässä on (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, 18). Tiedon puutteen vuoksi maahanmuuttaja saattaa usein jäädä oman oppimisprosessinsa suunnittelun ulkopuolelle, vaikka esimerkiksi motivaation ylläpitämisen ja omien toiveiden toteutumisen näkökulmasta olisi tärkeää, että hän nimenomaan kokee osallisuutta. (Vakimo 2010, 84.) SIMHE-ohjauksen tavoitteena on lisätä asiakkaan mahdollisuuksia oman toiminnan ohjaukseen ja vahvistaa hänen rooliaan oman elämänsä aktiivisena toimijana.

Korkeakoulujen perinteiset tavata valita opiskelijoita vaikeuttavat maahanmuuttajien mahdollisuuksia päästä koulutukseen. Erillisvalinnat (ks. esim. Blomster & Karhia 2016, 50–52) ovat harvinaisuus, vaikka mahdollisuus niiden käyttöön olisi olemassa. Opetus- ja kulttuuriministeriö puhuikin maahanmuuttajien korkeakouluun pääsyn edistämisestä esimerkiksi erilaisten joustavampien väylien ja valmentavien opintojen kehittämisen avulla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, 35.) Valintakokeissa käytettävien arviointimenetelmien voidaan sanoa olevan ainakin osin kulttuurisidonnaisia. Suomessa valintakokeissa käytettävät testausmenetelmät on usein kehitetty länsimaisen kulttuurin edustajan näkökulmasta, eikä muihin kulttuureihin sopivia testausmenetelmiä ole olemassa. Valintakokeessa esimerkiksi haastattelussa suoriutumiseen voi vaikuttaa maahanmuuttajan oman kulttuurin vallitsevat normit ja tavat. Maahanmuuttajan omas-

sa kulttuurissa saatetaan suhtautua hyvin eri tavoin esimerkiksi naisten kouluttautumiseen tai kulttuurissa ei välttämättä ole tapana kehua itseään. Myös kielelliset vaikeudet vaikuttavat esimerkiksi maahanmuuttajan haastattelussa antamiin tietoihin. Vaikka maahanmuuttajalla olisikin ollut vail-linaiset mahdollisuudet kouluttautumiseen omassa kotimaassaan, hän voi menestyä uudessa kotimaassaan hyvää oppimiskykyään hyödyntäen. Sen sijaan, että oppilaitoksissa ja työpaikoilla keskitytään siihen, mitä maahan muuttanut osaa kyseisellä hetkellä, huomiota tulisi kiinnittää siihen, mitä hän kykenee oppimaan ja mitkä ovat hänen mahdollisuutensa kehittyä. (Nevalainen 2010, 62, 66–69.)

Tullessaan suomalaiseen opiskeluyhteisöön maahanmuuttaja tuo mukanaan oman kulttuuritaustansa sekä aiemmin opitut tavat, kokemukset, arvot ja asenteet opiskeluun liittyen. Opiskeluyhteisössä nämä sekoittuvat Suomessa vallitseviin erilaisiin tapoihin, arvoihin ja asenteisiin. Näiden yhteensovittaminen vie aikaa ja vaatii keskustelua, neuvottelua ja tutustumista. (Blomster ym. 2017, 63.) Uusien opiskelumenetelmien haltuunottoon liittyvät haasteet voivat näyttäytyä myös oppimisen vaikeuksina (Arvonen & Nurminen n.d., viitattu 17.7.2018). Maahanmuuttaja pyrkii ymmärtämään odotuksia, jotka suuntautuvat häneen uudessa kotimaassa. Usein puhutaan niin sanotuista kansalaistaidoista: ääneen sanomattomista odo-tuksista, jotka kohdistuvat maahanmuuttajaan, mutta joita kukaan ei mis-sään vaiheessa hänelle opeta. (Wilhelmsson 2010, 25, ks. myös Kärkkäinen 2017, 89.) SIMHE-asiakkaan puheessa tämä saattaa esimerkiksi kuulua toi-veena oppia ajattelemaan kuin suomalainen.

Maahanmuuttajataustaisen tarve ohjaukselle on erilainen kuin koko elämänsä Suomessa asuneen (Pyykkö 2017, 30). Hän tarvitsee monikult-tuurisesti tietoista, yksilöllistä ohjausta, jotta voidaan varmistaa opintojen eteneminen suunnitellusti (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 29; Pyyk-kö 2017, 30). Suomalaisen opiskelukulttuurin omaksumisen ongelmat ovat nousseet esiin esimerkiksi ammattikorkeakoulun valmentavissa opinnois-sa (Saarinen ym. 2016, 83). Maahanmuuttajalla voi olla käytössään opis-kelustrategioita, jotka eivät sellaisenaan välttämättä sovellu suomalaiseen korkeakouluun. (Vakimo 2010, 82.) Monille saattaa tulla yllätyksenä suo-malaisessa korkeakouluopiskelussa opiskelumenetelmänä usein käytettävät ryhmätyöt, joita työstetään useimmiten itsenäisesti internetin välityksellä. Maahanmuuttajat saattavat kuitenkin kokea sosiaalisen median käytön haastavana ja tapaisivat mieluummin kasvotusten. (Blomster ym. 2017, 61.) Myös maahanmuuttajien digitaaliset taidot vaihtelevat huomattavasti (Saa-rinen ym. 2016, 83). Osalle maahanmuuttajista suomalaisessa koulutusjär-jestelmässä runsaasti käytetty itsearviointi voi olla vierasta, sillä lähtömaan yhteiskunta ei välttämättä rakennu yksilöiden varaan niin kuin Suomessa. Näin ollen maahanmuuttaja ei välttämättä ole tottunut arvioimaan itseään

yksilönä tai asettamaan itselleen tavoitteita, toisin kuin suomalaisessa kulttuurissa tehdään jo varhain. (Wilhelmsson 2010, 26; ks. myös Kärkkäinen 2017, 90.)

MAAHANMUUTTAJAN MIELENTERVEYDEN VAIKUTUS KOULUTUS- TAI URAPOLKUUN

Maahanmuuttajan tilanteeseen voi vaikuttaa se, onko hän tullut Suomeen turvapaikanhakijana vai muun maahanmuuton seurauksena, esimerkiksi puolison mukana (Nevalainen 2010, 62). Turvapaikanhakijat saapuvat Suomeen kriisialueilta, joilla olot ovat erittäin vaikeat (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 5). He ovat voineet kokea sota, vainoa, väkivaltaa, kiertolaisuutta, salakuljetuksia, leiriolosuhteita ja erilaisia lupaprosesseja (Buchert 2015, 75). Turvapaikanhakijataustaisilla maahanmuuttajilla mielenterveyden oireita on selkeästi enemmän kuin kantaväestöllä. He voivat kuitenkin kokea vaikeaksi hakea apua ongelmiinsa, sillä joissakin kulttuureissa mielenterveyden häiriöt koetaan häpeällisiksi. Mielenterveysoireet ovat esimerkiksi masennustilat ja traumaperäinen stressihäiriö. Erityisesti maahanmuuttoon liittyvät sosiaaliset stressitekijät aiheuttavat sen, että maahanmuuttoon liittyy suurentunut riski erilaisiin psyykkisiin sairauksiin. (Haravuori ym. 2017, 41). Sosiaaliset stressitekijät eivät kuitenkaan synny pelkästään lähtömaassa tai kotoutumisaikana koetuista asioista. Myös maahanmuuttajien Suomessa kokema syrjintä sekä haasteet päästä artikkelin alussa mainittujen lasikerrosten läpi ja integroitumaan yhteiskuntaan vaikuttavat merkittävästi. (Castaneda ym. 2018, 27.)

Monet turvapaikanhakijataustaisista maahanmuuttajista kärsivät traumasta tai surun kokemuksesta, joka vaikuttaa opiskeluun ja kykyyn tehdä töitä (Wilhelmsson 2010, 25). Maahanmuuttajan kokemat traumat voivat nousta esiin esimerkiksi korkeakoulun valintakokeessa (Nevalainen 2010, 68). Traumaattisten kokemusten täyteen taustansa vuoksi turvapaikanhakijoilla voi olla vaikeuksia luottaa auttajaan tai viralliseen tahoon (Buchert 2015, 122), mikä voi näkyä vaikenemisena omasta henkilöhistoriasta esimerkiksi valintakokeen haastattelutilanteissa. Hän voi pelätä arvioitsijan kertovan hänen asioitaan eteenpäin, esimerkiksi Maahanmuuttovirastolle tai muulle hänen asioitaan hoitavalle taholle (Nevalainen 2010, 68). Pelko esimerkiksi oleskeluluvan kielteisestä päätöksestä tai maastakarkotuksesta on maahanmuuttajalle todellinen.

Maahanmuuttaja saattaa joutua luopumaan siteistään omaan maahansa, kulttuuriinsa sekä perheyhteisönsä ja kohtaamaan yksin nopeat elämänmuutokset saapuessaan uuteen kotimaahansa (Nisula 2011, 34). Kokonaan siteet tuskin katkeavat, sillä lähtömaan tapahtumat saattavat välittyä uutisten tai sosiaalisen median kautta (Buchert 2015, 75). Uu-

nessa kotimaassa odottaa identiteetin uudelleenrakentaminen, vanhan yhdistäminen uuteen (Nisula 2011, 34). Maahanmuuttajat ovat uudessa maassa vieraan kielen, kulttuurin ja uskonnon keskellä. Silti heidän on järjestettävä elämänsä uudelleen ja sopeuduttava arkeen. Traummat saattavatkin nousta esiin vasta silloin, kun he törmäävät ongelmiin esimerkiksi kotoutumisessa. (Buchert 2015, 75, 117.) Monissa tapauksissa maahanmuuttajat kokevat vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi purkaa kokemuksiinsa toiselle (Wilhelmsson 2010, 25).

Maahanmuuttajan psyykkisen hyvinvoinnin tukemisen kannalta olisi tärkeää, että hän saa takaisin oman toimijuutensa, mahdollisuuden käyttää omia kykyjään ja saavuttaa arvostamiensa asioita (Snellman ym. 2014, 213; Haravuori ym. 2017, 41), esimerkiksi toimimalla koulutustaan vastaavassa työssä (Castaneda ym. 2018, 80). SIMHE-ohjaus pyrkii omalta osaltaan tukemaan tässä muun muassa varustamalla asiakkaitaan riittävin tiedoin ja taidoin, jotta he kokevat pystyvänsä toimimaan koulutuksen ja työelämän kentillä. Turvapaikanhakuprosessi ja sen mahdollinen venyminen vaikuttavat turvapaikanhakijan elämänhaluun ja motivoitumiseen suomen kielen opiskeluun, kun keskittymiskyvyn valtaa huoli tulevaisuudesta. Opiskelu voi kuitenkin lisätä kokemusta toimijuudesta ja hälventää tunnetta välitilassa olemisesta (Honkasalo 2017, 10, 12), samalla tavalla kuin työnteke (Castaneda ym. 2018, 53). Turvapaikanhakijoiden on todettu olevan erittäin motivoituneita opiskelemaan ja sitä kautta integroitumaan uuteen kotimaahansa. (Haravuori 2017 ym. 41; Yijälä & Nyman 2017, 94.)

LOPUKSI

Maahanmuuttajat kohtaavat koulutus- ja urapoluillaan monenlaisia haasteita, jotka vaikeuttavat heidän etenemistään kohti toivottua tutkintoa tai työtä. Myös moni SIMHE-asiakas on kohdannut polullaan erilaisia ongelmia, joista selviytyminen ei ole ollut helppoa. Neuvonnan ja ohjauksen virheellisyys, väärä ajoitus tai puute on saattanut estää heitä olemasta aktiivisia toimijoita omassa elämässään ja hahmottamasta omia mahdollisuuksiaan. Sopivien kieliohjelmojen puuttuminen on puolestaan hidastanut heidän etenemistään tutkinto-opiskeluun tai työllistymiseen oman alansa työtehtäviin.

Mahdolliset oppimisvaikeudet esimerkiksi suomen kielen opiskelussa vaikuttavat myös SIMHE-asiakkaiden motivaatioon opiskella uutta kieltä, mikä taas vaikeuttaa heidän integroitumistaan yhteiskuntaan. Tiedon puute suomalaisesta koulutusjärjestelmästä on pidentänyt tarkoituksenmukaisen koulutuspolun suunnittelua ja pienentänyt asiakkaan mahdollisuuksia suunnitella tulevaisuuttaan järjestelmällisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Traumaattiset kokemukset aiemmassa elämässä horjuttavat asiakkaiden

uskoa omaan jaksamiseensa ja tulevaisuuteensa. Onkin hyvin yksilöllistä, minkä verran ja minkälaisia tukitoimia kukin maahanmuuttaja tarvitsee haasteista selviytymiseen ja omalla polullaan etenemiseen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, 18). Selvää kuitenkin on, että maahanmuuttajien polkujen sujuvoittaminen koulutukseen ja työelämään on kaikkien etu, sillä vaihtoehtona on heidän jumiutumisensa työttömyyteen ja kouluttamattomuuteen (Työ- ja elinkeinoministeriö ym. 2016, 1).

LÄHTEET

- Alanen, R. 2000. Vygotsky, Van Lier ja kielenoppiminen: sosiokulttuurinen viitekehys kielellisen tietoisuuden ja vieraan kielen oppimisen tutkimuksessa. Teoksessa: Kalaja, P. & Nieminen, L. (toim.) Kielikoulussa – kieli koulussa. AFinLAN vuosikirja 2000 (Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja 58) [verkkoaineisto]. s. 95–120. Saatavissa: <https://journal.fi/afinlavk/article/view/59844/20856>.
- Alitolppa-Niitamo, A & Säävälä, M. 2013. Johdattelua kirjan teemoihin. Teoksessa: Alitolppa-Niitamo, A., Fägel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry. s. 5–14. ISBN 978-952-226-125-0 (PDF).
- Arvonen, A. & Nurminen, A. n.d. Kaikki oppimisen ongelmat eivät johdu kielestä – myös maahanmuuttajaopiskelijalla voi olla oppimisvaikeuksia [verkkoaineisto]. [viitattu 19.7.2018]. Saatavissa: <https://oppimisvaikeus.fi/etusivu/teemat/tietoa-oppimisvaikeuksista/artikkeli-kaikki-oppimisen-ongelmat-eivat-johdu-kielesta-myos-maahanmuuttajaopiskelijalla-voi-olla-oppimisvaikeuksia/>.
- Arvonen, A., Katva, L. & Nurminen, A. 2012. Maahanmuuttajien oppimisvaikeuksien tunnistaminen. Jyväskylä: PS-kustannus. 224 s. ISBN 978-952-451-445-3.
- Blomster, M-L. & Karhia, M. 2017. Opiskelijavalinnan kehittäminen. Teoksessa: Pinolehto, M. (toim.) Sujuvampia opinpolkuja romaneille ja maahanmuuttajille. Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen loppuraportti. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. s. 47–54. ISBN 978-952-493-305-6 (PDF).
- Blomster, M-L., Karhia, M., Lantto, R. & Natri, P. 2017. Opintojen alkuvaiheen tukirakenteen mallintaminen. Teoksessa: Pinolehto, M. (toim.) Sujuvampia opinpolkuja romaneille ja maahanmuuttajille. Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen loppuraportti. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. s. 55–66. ISBN 978-952-493-305-6 (PDF).

- Buchert, U. 2015. Maahanmuuttajuuden institutionaaliset kategoriat. [verkkodokumentti]. Väitöskirja. Kuntoutussäätiön tutkimuksia, research reports 87/2015. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta. Helsinki. [viitattu 17.7.2018]. ISBN 978-952-5961-49-2 (PDF). Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156401/Maahanmu.pdf?sequence=1>.
- Castaneda, A., Mäki-Opas, J., Jokela, S., Kivi, N., Lähtenmäki, M., Miettinen, T., Nieminen, S., Santalahti, P. & PALOMA-asiantuntijaryhmä. 2018. Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa. PALOMA-käsikirja. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 403 s. ISBN ISBN 978-952-343-100-3 (PDF).
- Euroopan unioni. 2018. Kieliä koskeva yhteinen eurooppalainen viitekehys [verkkoaineisto]. [viitattu 18.7.2018]. Saatavissa: <https://europass.cedefop.europa.eu/fi/resources/european-language-levels-cefr>.
- Guo, S. & Shan, H. 2013. Canada. Teoksessa: Schuster, A., Vincenza Desiderio, M. & Urso, G. (toim.) Recognition of Qualifications and Competences of Migrants. Brussels: International Organization for Migration IOM. s. 229–253. Saatavissa: https://publications.iom.int/system/files/pdf/recognition_qualifications_competencesofmigrants.pdf.
- Haravuori, H., Muinonen, E., Kanste, O. & Marttunen, M. 2017. Mielenterveys- ja päihdetyön menetelmät opiskeluterveydenhuollossa – opas arviointiin, hoitoon ja käytäntöihin. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 245 s. ISBN 978-952-302-722-0 (PDF).
- Honkasalo, V. 2017. Osallisuus vaatii toteutuakseen turvaa, aitoa kuuntelemista, ystävyy verkostoja ja tietoa. Teoksessa: Honkasalo, V., Maiche, K., Onodera, H., Peltola, M. & Suurpää, L. (toim.) Nuorten turvapaikanhakijoiden elämää vastaanottovaiheessa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. s. 9–12. ISBN 978-952-7175-42-2 (PDF).
- Kärkkäinen, K. 2017. Learning, Teaching and Integration of Adult Migrants in Finland. [verkkodokumentti]. Väitöskirja. Jyväskylän Studies in Education, Psychology and Social Research 594. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta. Jyväskylä. [viitattu 16.7.2018]. ISBN 978-951-39-7212-7 (PDF). Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/55745/978-951-39-7212-7_v%C3%A4it%C3%B6s10112017.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

- Lehtimaja, I. 2017. Korkeakoulutetun maahanmuuttajan oikeus oppia suomea [verkkoaineisto]. [viitattu 18.7.2018]. Saatavissa: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2017-2/korkeakoulutetun-maahanmuuttajan-oikeus-oppia-suomea>.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. n.d. Ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus maahanmuuttajille [verkkoaineisto]. [viitattu 18.7.2018]. Saatavissa: <https://www.metropolia.fi/koulutukset/maahanmuuttajille/amk-opintoihin-valmentava/>.
- Mäkihonko, M., Hakkarainen, A. & Holopainen, L. 2017. Oppimisvaikeuksisen opiskelijan yksilöllinen ohjaaminen ja tukeminen opintojen aikana. Teoksessa: Puukari, S., Lappalainen, K. & Kuorelahti, M. (toim.) Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena. Jyväskylä: PS-kustannus. s. 67–84. ISBN 978-952-451-733-1.
- Nevalainen, V. 2010. Psykologisten arviointien oikeudenmukaisuus maahanmuuttajien oppilaitosvalinnoissa. Teoksessa: Seppälä, T. (toim.) Maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen – Maahanmuuttajataustaisen opintoihin hakeutuvan osaamisen tunnistaminen toisen asteen koulutuksessa. Helsinki: Helsingin yliopisto, koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia. s. 62–73. ISBN 978-952-10-6226-1 (PDF).
- Nisula, L. 2010. Vuorovaikutuskulttuuri ja sen jäsentyminen maahanmuuttajien työllistämismuunnoksessa. [verkkodokumentti]. Väitöskirja. Acta Electronica Universitatis Lapponiensis 68. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Rovaniemi. [viitattu 16.7.2018]. ISBN 978-952-484-432-1 (PDF). Saatavissa: <http://lauda.ulapland.fi/handle/10024/61761>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset. [viitattu 17.7.2018]. ISBN 978-952-263-386-6 (PDF). Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/64983/MaahanmuuttajienKoulutuspolut.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017a. Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – Kipupisteet ja toimenpide-esitykset II. [viitattu 18.7.2018]. ISBN 978-952-263-451-1 (PDF). Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79439/okm05.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017b. Maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminta. [viitattu 17.7.2018]. ISBN 978-952-263-502-0 (PDF). Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80706/OKM_38_2017.pdf.
- Pakarinen, E. 2018. Maahanmuuttajien ohjaus työvoimahallinnossa ja aikuiskoulutuksessa – kohti interkulttuurista ohjausta. [verkkodokumentti]. Väitöskirja. Publications of the University of Eastern Finland, Dissertations in Social Sciences and Business Studies. Kuopio. [viitattu 16.7.2018]. ISBN 978-952-61-2717-0 (PDF). Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-2717-0/urn_isbn_978-952-61-2717-0.pdf.
- Pöyhönen, S., Tarnanen, M., Vehviläinen, E.-M., Virtanen, A. & Pihlaja, L. 2010. Osallisena Suomessa – Kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. [viitattu 18.7.2018]. ISBN 978-951-39-4102-4 (PDF). Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/47528/978-951-39-4102-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Pyökkö, R. 2017. Integration of academic migrants: From problematic areas towards flexible transitions. Teoksessa: Käyhkö, K., Bontenbal, I. & Bogdanoff, M. (toim.) "Open the doors!" Migrants in Higher Education: Fostering Cooperation at Universities Seminar 13.–14.12.2016 in Jyväskylä. Jyväskylä: The Finnish University Partnership for International Development (UniPID) – University of Jyväskylä. s. 29–31. ISBN 978-951-39-6977-6 (PDF).
- Rantala, H. 2017. Alisuorittajat vasten tahtoaan. [verkkoaineisto]. [viitattu 20.7.2018]. Saatavissa: <http://ylioppilaslehti.fi/2017/02/alisuorittajat-vastoin-tahtoaan/>.
- Räty, N. 2014. Akateemisten maahanmuuttajien suomen taito ei riitä opiskelussa eikä työssä [verkkoaineisto]. [viitattu 16.7.2018]. Saatavissa: <https://www.ess.fi/uutiset/kotimaa/2014/03/07/akateemisten-maahanmuuttajien-suomen-taito-ei-riita-opiskelussa-eika-tyossa>.
- Saarinen, T., Vaarala, H., Haapakangas, E.-L. & Kyckling, E. 2016. Kotimaisten kielten koulutustarjonta kansainvälisille

- korkeakouluopiskelijoille. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus. 101 s. ISBN 978-951-39-6632-4 (PDF).
- Schubert, C. 2009. Traumaattisten kokemusten vaikutus oppimiseen. Teoksessa: Nissilä, L. & Sarlin, H-M. (toim.) Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. Helsinki: Opetushallitus. s. 167–178. ISBN 978-952-13-3879-3.
- Sisäasiainministeriö. 2009. Aikuiskoulutuksen tehtävät maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseksi. [viitattu 16.7.2018]. ISBN 978-952-491-421-5 (PDF). Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160847/122009.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Snellman, O., Seikkula, J., Wahlström, J. & Kurri, K. 2014. Aikuisten turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten mielenterveyden ja psyykkisten ongelmien erityispiirteet. *Sosiaalilääketieteen aikakauslehti*. 2014:51. s. 203–222. [viitattu 18.7.2018]. Saatavissa: <https://journal.fi/sla/article/view/48322>.
- Tarnanen, M. & Pöyhönen, S. 2011. Maahanmuuttajien suomen kielen taidon riittävyys ja työllistymisen mahdollisuudet. *Puhe ja kieli*. 31:4. s. 139–152. [viitattu 19.7.2018]. Saatavissa: <https://journal.fi/pk/article/view/4750/4468?acceptCookies=1>.
- Tikkanen, T. 2017. Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ammattitaitoa hukataan [verkkoaineisto]. [viitattu 20.7.2018]. Saatavissa: http://www.oaj.fi/cs/oaj/Uutiset?&contentID=1408919483262&page_

OSA II

ASiantuntijaosaamisen
tunnistamisen
tärkeydestä

1. TUTKINTOJEN JA OSAAMISEN TUNNUSTAMINEN SUOMESSA JA MUISSA MAISSA

Tutkintojen ja osaamisen tunnustaminen jaetaan vakiintuneesti tunnustamisen tarkoituksen mukaan *akateemiseen* ja *ammattilliseen* tunnustamiseen. *Akateemisen tunnustamisen* tarkoituksena on arvioida tutkinnon, tai muulla tavalla hankitun osaamisen, tuottamaa (jatko-)opintokelpoisuutta tai mahdollisuutta lukea hyväksi opintoja ja osaamista. *Ammatillisen tunnustamisen* tarkoituksena taas on käyttää tutkintoa tai muulla tavoin hankittua osaamista työelämässä.

Tutkinnon ja osaamisen tunnustamista ja toimijoita säännellään usein kansallisella lainsäädännöllä, joka joissain tilanteissa pohjautuu kansainvälisiin säädöksiin. Pääsääntö on, että akateemisen tunnustamisen osalta ratkaisut tehdään oppilaitoksissa ja korkeakouluissa, ja ammatillisen tunnustamisen ratkaisuja tekevät tilanteesta ja muun muassa ammatin sääntelystä riippuen viranomaiset tai yksittäiset työnantajat.

Tässä katsauksessa kuvataan erityisesti ulkomaisten tutkintojen tai ulkomailla hankitun osaamisen tunnustamista, mutta samat periaatteet sopivat pitkälti myös kansallisiin tutkintoihin tai kotimaassa hankittuun osaamiseen.

TUTKINTOJEN JA OSAAMISEN TUNNUSTAMISEN KANSAINVÄLINEN ULOTTUVUUS

Tutkintojen ja osaamisen tunnustamisella on vahva kansainvälinen ulottuvuus. Erityisesti Euroopassa viimeistään ns. Bolognan prosessin käynnistyttyä vuonna 1999 tunnustaminen on sidottu vahvasti myös laajemmin korkeakoulupolitiikkaan. Bolognan julistuksen alkuperäisistä tavoitteista eurooppalaisen korkeakoulutusalueen luomiseksi tutkintojen tunnustamiseen liittyvät tai sitä edesauttavat muun muassa ymmärrettävät kaksisykliset tutkintorakenteet, opintojen mitoitusjärjestelmän käyttöönotto ja laadunarvioinnin eurooppalainen ulottuvuus. Sitten listaan on lisätty muun muassa tutkintojen viitekehykset, jotka antavat

tietoa tietyn tutkinnon asemoitumisesta kansalliseen järjestelmään ja tuottamasta osaamisesta.

Ihmisten liikkuvuus on jo vuosikymmeniä edellyttänyt mahdollisuuksia aluksi tutkintojen ja sittemmin myös laajemmin kaiken hankitun osaamisen tunnustamiseen. Erityisesti Euroopassa, mutta myös globaalissa toiminnassa, on identifioitu yhteisiä haasteita, pyritty yhdenmukaistamaan tutkintojen ja osaamisen tunnustamisen menettelyjä ja kehitetty yhteisiä välineitä tunnustamisen tueksi. Kansainvälisistä järjestöistä asiassa ovat olleet aktiivisia erityisesti Euroopan unioni, Euroopan neuvosto ja globaalilla tasolla Unesco. Kansainvälisten järjestöjen johdolla on laadittu tutkintojen tunnustamisen kattavia kansainvälisiä sopimuksia, ja Euroopan unionin puitteissa on hyväksytty myös ammattipätevyyden tunnustamista varmistavaa lainsäädäntöä. Kansainvälisillä järjestöillä on erittäin tärkeä rooli myös tutkintojen tunnustamiseen liittyvän tiedonvaihdon organisoinnissa erilaisissa yhteistyö- ja tiedonvaihtoverkostoissa.

Tutkintojen akateemista tunnustamista säätelevistä kansainvälisistä sopimuksista tunnetuin on Euroopan neuvoston ja Unescon koordinoimana laadittu yleissopimus korkea-asteen koulutusta koskevien tutkintojen tunnustamisesta Euroopan alueella (ns. Lissabonin sopimus). Sopimuksella pyritään helpottamaan opintojen jatkamista tai opintojaksojen suorittamista toisten sopimusosapuolten korkeakouluissa. (Council of Europe 1997.) Sopimus tuli kansainvälisesti voimaan 1999 ja Suomessa vuonna 2002. Sopimuksen on ratifioinut 54 maata. Toimeenpanoa tukevat erityisesti kansalliset keskuskeskukset (European Network for Information Centres/ENIC, Suomessa Opetushallitus), jotka tekevät keskenään tiivistä yhteistyötä. Sopimuksen toimeenpanon kannalta keskeisiä ovat toimeenpanoa ohjaavan hallitustenvälisen komitean hyväksymät tutkintojen tunnustamista ohjaavat liiteasiakirjat. Merkittävimpinä näistä ohjaa tutkintojen tunnustamisen kriteerejä ja prosesseja sekä luo hyviä käytäntöjä (Recommendation on Criteria and Procedures for the Assessment of Foreign Qualifications 2001, päivitys 2010). Uusimmat liiteasiakirjat koskevat tutkintojen viitekehysten hyödyntämistä tutkintojen tunnustamisessa (Recommendation on the Use of Qualifications Frameworks in the Recognition of Foreign Qualifications 2013) ja pakolaisten tutkintojen tunnustamista (Recommendation on the Recognition of Refugees' Qualifications 2017). (ENIC-NARIC Networks 2018.)

Vastaavia alueellisia sopimuksia on Unescon johdolla laadittu myös muissa maanosissa, muun muassa Aasian ja Tyynenmeren alueella sekä Afrikassa. Parhailtaan Unescon johdolla valmistellaan globaalia tutkintojen tunnustamissopimusta, joka sisällöllisesti pohjautuu alueellisiin tunnustamissopimuksiin. Sopimus on tarkoitus hyväksyä vuonna 2019.

Euroopan unionissa pyritään varmistamaan ennen kaikkea työvoiman liikkuvuus, jota edesauttaa ammattipätevyysien tunnustaminen silloin, kun kyse on säännellyistä ammateista. Euroopan unionilla on pitkä perinne myös akateemisen tunnustamisen edistämisessä. Ammattipätevyysien tunnustamista koskevan direktiivin keskeinen sisältö on, että jäsenvaltiot, joka vaatii määrättyä ammattipätevyyttä säännellyn ammatin harjoittamiseksi alueellaan, on tunnustettava kyseisen ammatin harjoittamiseen ammattipätevyys, joka on hankittu muussa jäsenvaltiossa ja joka antaa kyseisen pätevyyden haltijalle oikeuden harjoittaa siellä samaa ammattia. Toimeenpanossa keskeisiä ovat kunkin maan määrittämät toimivaltaiset viranomaiset.

Akateemisen tunnustamisen osalta Euroopan unioni on toistaiseksi vahvistanut tiedonvaihtoa (muun muassa National Academic Recognition Information Centres, NARIC, Suomessa Opetushallitus) sekä tukenut yhteisten menettelyiden, tutkintojen ja osaamisen tunnustamisen apuvälineiden kehittämistä ja tiedon jakamista koskeneita hankkeita ja vertaisoppimista (ENIC-NARIC Networks 2018). Tiivistä yhteistyötä on myös Pohjoismaiden välillä. Vuonna 2016 päivitettiin ns. Reykjavikin julistus eli Pohjoismaiden julistus korkea-asteen tutkintojen tunnustamisesta. Sopimuksessa tavoitteeksi asetettiin muun muassa toisiaan vastaavien tutkintojen automaattinen tunnustaminen ja korostettiin tiedonvaihdon ja yhteistyön vahvistamista.

TUTKINTOJEN JA OSAAMISEN TUNNUSTAMINEN SUOMESSA

Myös Suomessa tutkintojen ja osaamisen tunnustamisen toimivalta jakautuu edellä kuvattujen ammatillisen ja akateemisen tunnustamisen periaatteiden mukaisesti eri tahoille riippuen siitä, mihin tarkoitukseen tunnustamista haetaan. Seuraavassa käsitellään lyhyesti sitä, mitkä tahot Suomessa vastaavat erityisesti ulkomaisten tutkintojen ja opintojen sekä muulla tavoin hankitun osaamisen tunnustamisesta.

Ammatillista tunnustamista koskevan päätöksenteon ja toimivallan näkökulmasta on ratkaisevaa, millaisiin tehtäviin ulkomailla koulutuksensa suorittanut on Suomessa hakeutumassa. Valtaosa erityisesti yksityisen sektorin tehtävistä on sellaisia, joihin ei ole lainsäädännössä määriteltyä vaatimuksena tietyn tasoista tai tiettyä koulutusta tai ammatinharjoittamisoikeutta. Yksittäiset työnantajat arvioivat tällöin niin kansallisen kuin ulkomaisenkin koulutuksen ja osaamisen antamaa pätevyyttä päättäessään työntekijöidensä valinnasta. Opetushallitus antaa ulkomaisista ammatillisista tutkinnoista hakemuksesta maksullisia asiantuntijalausuntoja. Lausunto on luonteeltaan asiantuntijalausunto, eikä se tuota virkakelpoisuutta

tai ammattipätevyyttä, mutta voi tarvittaessa toimia muiden asiakirjojen ohella tukena työnhaussa. (Opetushallitus n.d., viitattu 3.7.2018.)

Ulkomailla koulutuksen suorittanut tarvitsee viranomaisen antaman tunnustamispäätöksen, jos hän hakee Suomessa sellaista, yleensä julkisen sektorin, tehtävää, johon on lainsäädännössä määriteltynä kelpoisuusvaatimuksena tietyn tasoinen korkeakoulututkinto tai johon edellytetään lainsäädännön perusteella tiettyä koulutusta. (em.)

Ulkomaisen tutkinnon antamasta kelpoisuudesta tehtävään, johon vaaditaan tietyn tasoinen korkeakoulututkinto, esimerkiksi ylempi korkeakoulututkinto, päättää Opetushallitus. Päätöksessä ulkomainen korkeakoulututkinto voidaan rinnastaa tasoltaan Suomessa suoritettavaan ammattikorkeakoulututkintoon tai ylempään ammattikorkeakoulututkintoon, alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon, jatkotutkintona suoritettavaan lisensiaatin tutkintoon tai tohtorin tutkintoon. Päätöksessä ei oteta kantaa ulkomaisen tutkinnon alaan. Tutkinnon sisällön soveltavuuden yksittäiseen tehtävään arvioi aina työnantaja. (em.)

Mikäli tehtävään edellytetään säädösten tasolla tietty koulutus, on kyse säännellyistä ammatista. Alakohtaiset viranomaiset päättävät tällöin ulkomailla koulutuksensa hankkineen henkilön kelpoisuudesta ammattiin tai ammatinharjoittamisoikeudesta. Säänneltyjä ammatteja on esimerkiksi opetus- ja pelastustoimialoilla, joiden osalta toimivaltainen viranomainen on Opetushallitus. Terveys- ja sosiaalihuollon ammattien osalta päätökset tekee Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. (em.)

Akateemisen tunnustamisen piiriin kuuluvista kysymyksistä päättävät korkeakoulut ja muut oppilaitokset. Akateemisella tunnustamisella viitataan tässä kaikilla koulutusasteilla ja kaikissa koulutusmuodoissa tapahtuvaan tutkintojen ja osaamisen tunnustamiseen. Mikäli ulkomailla koulutautunut haluaa jatkaa opintojaan Suomessa, tulee hänen tavanomaisen käytännön mukaisesti hakea opinto-oikeutta. Hakeuduttaessa suorittamaan tutkintoa tai muuta osaamiskokonaisuutta päättävät korkeakoulut ja oppilaitokset kutakin koulutusmuotoa koskevassa lainsäädännössä määriteltyjen periaatteiden nojalla opiskelijaksi ottamisesta. Korkeakoulutuksen osalta keskeisenä lainsäädännössä olevana periaatteena on edellä mainitun korkea-asteen koulutusta koskevien tutkintojen tunnustamista Euroopan alueella koskevan yleissopimuksen mukaisesti se, että tutkintoihin johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi sellaisen ulkomaisen koulutuksen suorittanut, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden korkeakouluopintoihin. (em.)

Opinto-oikeuden myöntämisen lisäksi korkeakoulut ja oppilaitokset tekevät päätökset aikaisemmin kotimaassa tai ulkomailla suoritettujen opintojen tai muun osaamisen hyväksilukemisesta osaksi suoritettavaa tutkintoa tai osaamiskokonaisuutta. Opiskelijan oikeudesta aikaisempien

opintojen tai muulla tavoin hankitun osaamisen tunnustamiseen säädetään kutakin koulutusmuotoa koskevassa lainsäädännössä. Ammatillisen koulutuksen osalta Opetushallitus on antanut tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja tunnustamisesta. (em.)

Opetushallitus antaa korkeakouluille ja oppilaitoksille akateemisen tunnustamisen tueksi tarvittaessa tietoa muun muassa ulkomaisista koulutus- ja tutkintojärjestelmistä sekä tutkintojen vertailun ja tunnustamisen tueksi kehitetyistä kansainvälisistä apuvälineistä. Ammatillisen tunnustamisen tueksi sopivaa tietoa ja keskeisiä ulkomaisia lähteitä on koottu myös Opetushallituksen verkkosivuille, minkä lisäksi Opetushallitus on koostanut erityisesti ohjaukseen tarkoitettuja kaavioita ulkomaisista koulutusjärjestelmistä sekä järjestänyt kohdennetusti koulutustilaisuuksia. Ulkomailta tutkinnon suorittaneiden sekä ohjauksen ja neuvonnan ammattilaisten avuksi on myös julkaistu useilla eri kielillä esite ja kaavio, joissa kuvataan tutkintojen tunnustamisen järjestelmää sekä havainnollistetaan sitä, miten ulkomailla kouluttautuneen tulee toimia, jos hän haluaa työskennellä tai jatkaa opintoja Suomessa. (em.)

LOPUKSI

Korkeakoulutuksen tutkintojärjestelmien rakenteet samankaltaistuvat erityisesti Euroopassa, mutta myös laajemmin maailmalla. Sinällään tämä helpottaa tutkintojen vertailua ja tunnustamista järjestelmätasolla. Yhdenmukaisemmat tutkintorakenteet eivät kuitenkaan tarkoita sisällöllisesti samanlaisia tutkintoja. Erilaista osaamista tuottavia tutkintoja tarvitaan, mikä näkyy yksittäisten koulutusohjelmien tasolla. Samanaikaisesti koulutuksen tarjonta laajenee, koulutuksen järjestämisen muodot ja se, millaisten järjestelyjen tuloksena tutkintoja kansallisesti tai kansainvälisesti mm. rajat ylittävän koulutuksen muodossa myönnetään, moninaistuvat. Koulutuksen laadunvarmistuksen luotettavuus korostuu entisestään. Tutkintojen ja osaamisen tunnustamisen näkökulmasta tästä seuraa yksilötasolla tarve asiakirjoihin, jotka kuvaavat entistä paremmin suoritettua tutkintoa ja sen tuottamaa osaamista. Toisaalta yhä yleisemmin ajatellaan myös, että todellisen osaamisen arvioinnin tukena voidaan käyttää myös erilaisia käytännön menetelmiä (näyttöjä, testejä, haastatteluita), joiden avulla osaamista osoitetaan. Tällaisia menetelmiä on joissain maissa otettu käyttöön myös niissä tilanteissa, joissa tutkintoa koskevia asiakirjoja ei jostain syystä ole.

Tutkintojen ja osaamisen tunnustamisen tukena on siis kansainvälisesti ja kansallisesti katsottuna hyviä ajanmukaisia rakenteita ja toimintamalleja sekä apuvälineitä. Viime kädessä on kuitenkin aina kyse yksittäisen ihmisen suorittaman tutkinnon ja hankkiman osaamisen tunnustamisesta ja sen arvostamisesta. Bolognan prosessin ja Euroopan unionin sekä pohjoismai-

sen yhteistyön puitteissa on käynnistynyt keskustelu tutkintojen automaattisesta tunnustamisesta. Tällä viitataan mahdollisuuteen hyväksyä toisessa maassa suoritettut vastaavat tutkinnot automaattisesti antamaan kelpoisuus hakeutua opintoihin vastaanottavassa maassa. Esillä olleet mallit ja käyty keskustelu muistuttavat Suomessa jo voimassa olevia kelpoisuutta korkeakoulututkintoihin johtaviin opintoihin koskevia säädöksiä. Sen sisäistäminen, että saman tasoista osaamista voi hankkia eri tavoin, on tutkintojen ja osaamisen tunnustamisessa tärkeä lähtökohta. Vaikka tutkintojen tunnustamista ohjaavat säädökset eivät velvoittaisi toimimaan joustavasti, oikeudenmukaisesti ja muualla hankittua osaamista arvostaen, tällaisten periaatteiden noudattaminen helpottaa tutkintojen ja osaamisen tunnustamista, lisää liikkuvuutta ja ihmisten hankkiman osaamisen arvostusta.

LÄHTEET JA LISÄTIETOA

Council of Europe. 1997. Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region. European Treaty Series – No. 165. Lisbon 11.IV.1997. [verkkoaineisto]. [Viitattu 3.7.2018.] Saatavissa: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007f2c7>.

ENIC-NARIC Networks. 2018. Gateway to recognition of academic and professional qualifications. Welcome to the enic-naric website. [verkkoaineisto]. [Viitattu 3.7.2018.] Saatavissa: www.enic-naric.net.

Opetushallitus. n.d. Tutkintojen tunnustaminen ja kansainvälinen vertailu [verkkoaineisto]. [Viitattu 3.7.2018.] Saatavissa: <http://www.oph.fi/tutkintojentunnustaminen>.

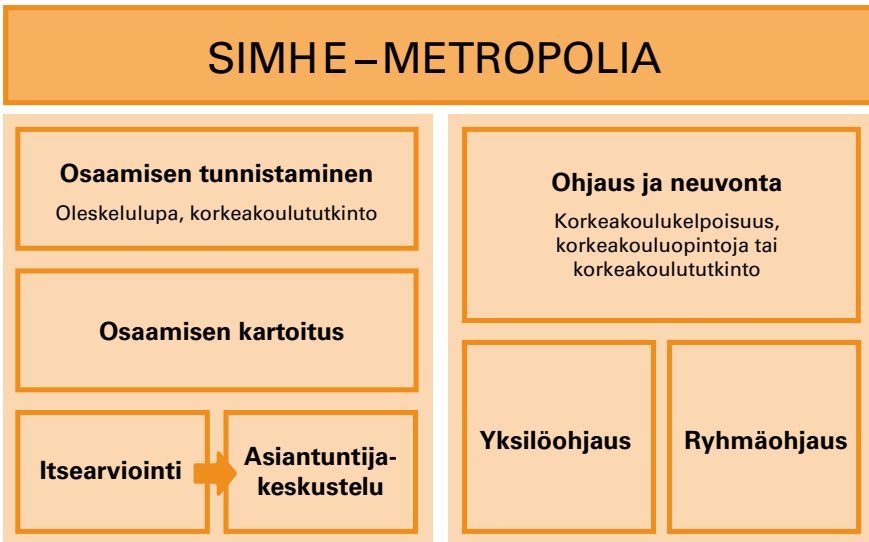
Marianne Autero

2. OSAAMISEN KARTOITUS TUKEE MAAHANMUUTTAJAN TYÖELÄMÄÄN OHJAAMISTA

SIMHE-Metropolia on osana toimintaansa myös suunnitellut, pilotoinut ja toteuttanut *osaamisen tunnistamisen palvelua* korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille. Osaamisen tunnistaminen olikin keskeinen lähtökohta SIMHE-toiminnan aloitukselle Metropolia Ammattikorkeakoulussa, sillä Testipisteen keväällä 2016 turvapaikanhakijoille tekemän kartoituksen perusteella noin 27 prosentilla syksyllä 2015 saapuneista turvapaikanhakijoista oli korkeakouluopintoja tai he olivat suorittaneet korkeakoulututkinnon. Tekniikan ala näyttäytyi vahvasti heidän koulutustaustassaan esimerkiksi insinöörikkoulutuksena ja rakennusalan osaamisena. Tämä antoi selkeän indikaation osaamisen tunnistamisen tärkeydestä osana turvapaikanhakijoiden integroimisprosessia. SIMHE-Metropolian toiminta lähtikin käyntiin erityisesti turvapaikanhakijoiden osaamisen tunnistamisen kautta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016a; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016b.)

Osaamisen tunnistaminen on osa SIMHE-Metropolian palvelukonseptia ohjaus- ja neuvontapalvelujen lisäksi. Osaamisen tunnistamisen pilotti toteutettiin huhtikuussa 2016 tekniikan koulutusallalla, ja se toimi lähtökohtana osaamisen tunnistamisen kehittämiseksi ja erilaisten jatkomahdollisuuksien suunnittelulle (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2016a). Pilotin tulosten perusteella SIMHE-Metropolia kehitti osaamisen tunnistamisen palvelua yhteistyössä Metropolian asiantuntijoiden kanssa. Syksystä 2016 lähtien SIMHE-Metropolia on toteuttanut *osaamisen kartoitusta*, jota tarjotaan tekniikan tai liiketalouden alan korkeakoulututkinnon ulkomailla suorittaneille maahanmuuttajille. Osaamisen kartoituksen tavoitteena on auttaa ulkomailla tutkinnon suorittanutta maahanmuuttajaa hahmottamaan, millaista hänen aiemmin hankittu osaamisensa on suhteessa erityisesti suomalaisiin kyseisen alan työelämän vaatimuksiin ja miten mahdollisesti puuttuvaa osaamista voisi täydentää eli lähtökohtana on tukea työelämään hakeutumista.

SIMHE-METROPOLIAN PALVELUKUVAUS

OSAAMISEN TUNNISTAMINEN ON AVAINASEMASSA TYÖELÄMÄÄN HAKEUTUMISESSA

SIMHE-Metropolian korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille tarjotussa osaamisen tunnistamisen palvelussa on yhtymäkohtia korkeakoulutuksessa, erityisesti ammattikorkeakouluissa, käytössä olevaan aiemmin hankitun osaamisen tunnistamiseen (AHOT), sillä myös siinä kartoitetaan ja verrataan aiempaa koulutuksen, työelämän tai muuta kautta hankittua osaamista kyseessä olevan tutkinnon osaamistavoitteisiin. (Metropolia Ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 26.6.2018; Ammattikorkeakoululaki 932/2014, §37.) Oman osaamisen sanoittaminen ja oman osaamisen näkyväksi tekeminen ovat ensiarvoisen tärkeitä silloin, kun tutkinto ei ole suoritettu Suomessa ja on siten vieras työnantajille. SIMHE-Metropolian osaamisen tunnistamisen palvelussa käytetyn osaamisen kartoituksen tavoitteena on auttaa maahanmuuttajaa tiedostamaan, mikä hänen osaamisensa on suhteessa (lähimmän) vastaavan tutkinnon Metropolia Ammattikorkeakoulussa suoritettaneen osaamiseen, ja miten jo olemassa olevaa osaamista voisi kehittää, jotta se vastaisi paremmin suomalaisen työelämän vaatimuksia.

Ulkomailla suoritettujen opintojen tai muun aiemmin hankitun osaamisen arviointi ei ole tällä hetkellä välttämättä selkeä ja läpinäkyvä prosessi ammattikorkeakoulukentässä toimiville AHOT-käytänteiden parissa työkenteleville, ja etenkin opiskelijoiden yksilöllisen ohjauksen tarve koetaan ensiarvoisen tärkeäksi (Eskola-Kronqvist ym. 2017). Mäkinen-Strengin

ym. (2017, 16–17) selvityksen mukaan monet korkeakouluopiskelijat hakevat AHOT-menettelyä myös ulkomailla suoritettujen opintojen perusteella, joten korkeakoulujen työntekijöiden kokemus ja osaaminen kehittyvät koko ajan myös muualla kuin Suomessa suoritettujen opintojen kartoittamisessa. Globaalissa maailmassa onkin tärkeää pystyä tunnistamaan yhä paremmin ulkomailla hankittua formaalia ja myös informaalia osaamista (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017a).

Etenkin Euroopan unionin ulkopuolella tutkintonsa suorittaneiden on myös hyvä tiedostaa, että tietyn alan korkeakoulututkinto ei sisällä vain oman alan kompetensseja, vaan suomalaisessa korkeakoulutuksessa keskiössä on niiden lisäksi yleisten ammatillisten kompetenssien kehittyminen, jotka pohjautuvat kansalliseen viitekehykseen (NFQ, National Framework of Qualifications) ja eurooppalaiseen tutkintojen ja osaamisen viitekehykseen (EFQ, European Framework of Qualifications). Arenen (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto) suosituksissa ammattikorkeakoulujen yleisiksi kompetensseiksi on määritelty oppimisen taidot, eettinen osaaminen, työyhteisöosaaminen, innovaatio-osaaminen ja kansainvälistymisosaaminen. (Auvinen ym. 2010.) Viitekehysten tarkoituksena on selkeyttää opiskelijoiden osaamisen tunnistamista ja sitä kautta mahdollistaa aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen. Useimmat osaamisen tunnistamisen palveluun osallistuneet ovat suorittaneet tutkintonsa Euroopan unionin ulkopuolella, joten eurooppalainen laajempi viitekehys voi poiketa tutkinnon suoritusmaan käytänteistä.

SIMHE-Metropolian osaamisen tunnistamisen palvelua toteutetaan ja kehitetään kiinteässä yhteistyössä Metropolia Ammattikorkeakoulun eri asiantuntijoiden, TE-palvelujen sekä työelämän kanssa. Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen on merkityksellistä myös suomalaisen yhteiskunnan kannalta, jotta maahanmuuttajat voivat integroitua paremmin suomalaiseen työelämään omaa osaamistaan ja taitoaan vastaaviin tehtäviin (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017a). Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien eteneminen oman alan asiantuntijatehtäviin ei kuitenkaan ole suoraviivaista, koska työllistymiseen vaikuttavat monet eri seikat kuten kielitaito, suomalaisen kulttuurin ymmärtäminen ja kulttuurinen pääoma sekä sosiaaliset ja ammatilliset verkostot. Tärkeäksi tekijäksi nousee myös yksilön sinnikkyys oman työuran edistämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa. (Yijälä & Luoma 2018, 87–90.)

ASIAANTUNTIJATEHTÄVISSÄ VAADITAAN HYVÄ KIELITAITO

Urareitti-hankkeen työnantajille tekemän selvityksen mukaan korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työllistymisen suurimpina esteinä olivat

erityisesti pienissä ja keskisuurissa yrityksissä kielitaidon puute, ja keskisuurissa yrityksissä esteenä oli myöskin ammatillisen sanaston vajavaisuus. Myös todellisen osaamisen selvittäminen, koulutuksen sisällön epäselvyys ja hakijan kykenemättömyys kuvata koulutuksen sisältöä vaikuttivat yritysten haluun rekrytoida korkeasti koulutettuja maahanmuuttajia. (Hakala & Pesonen 2018.)

SIMHE-Metropolian ohjaus- ja neuvontapalveluja käyttäneille asiakkaille keväällä 2017 teettämässä kyselyssä nousi esiin samoja haasteita eli maahanmuuttajataustaiset kokivat työllistymisen esteiksi pitkälti samoja asioita kuin suomalaiset työnantajatkin. Lisäksi epäselvyys suomalaisen työelämän käytänteistä kävi ilmi SIMHE-Metropolian kyselyssä, jonka mukaan vain 10 % SIMHEN ohjaus- ja neuvontapalveluja käyttäneistä vastaajista piti verkostojen puuttumista esteenä työllistymiselle, vaikka verkostot ovat yhä tärkeämpi kanava työllistymiselle Suomessa. Kyseiset havainnot ja tulokset tukevat vahvasti osaamisen tunnistamisen merkityksellisyyttä niin maahanmuuttajien kuin työnantajien näkökulmasta. Tässäkin kyselyssä puutteellinen suomen kielen taito koettiin keskeiseksi esteeksi työllistymiselle. (Autero & Helander 2017.)

Kielitaidon ammatillisen tason tunnistaminen on yleisestikin tärkeää minkä tahansa alan työuraa suunniteltaessa Suomessa, sillä monilla aloilla hyvä suomen kielen taito on edellytys työllistymiselle muun ammatillisen osaamisen ohella. Osassa tekniikan ja liiketalouden tehtäviä myös englannin kielen taito on keskeinen osaamiskriteeri. SIMHE-Metropolian osaamisen tunnistamisen palvelu pyrkii osaltaan hahmottamaan kielitaidon tasoja nimenomaan ammatillisessa kontekstissa eli miten hyvin henkilö pystyy käyttämään oman alan suomen ja/tai englannin kieltä. Tämä on luonnollisesti tärkeää myös soveltuvaa koulutuspolkua suunniteltaessa. (Stenberg ym. 2017.) Toisaalta kielitaidon merkityksen liiallinen korostaminen voi hidastaa työhön hakeutumista, koska täydellisen kielitaidon saavuttaminen uudessa kielessä on pitkä ja vaativa prosessi eikä sen saavuttaminen ole aina edes tarkoituksenmukaista työnhakemisvaiheessa. Myös työnantajat voivat käyttää puutteellista kielitaitoa syrjivänä tekijänä työnhaussa. (Yijälä & Luoma 2018.)

OSAAMISEN TUNNISTAMISEN PILOTTI LISÄSI YMMÄRRYSTÄ YKSILÖLLISISTÄ OHJAUSTARPEISTA

Osaamisen tunnistamisen pilotti toteutettiin tekniikan koulutuslallalla varsin nopealla aikataululla keväällä 2016, mutta jo silloin pyrittiin ottamaan huomioon ohjauksellisia elementtejä; pilotin sisältöä, tavoitteita ja SIMHE-hanketta esiteltiin Luona Oy:n vastaanottokeskuksessa Vantaalla ja Helsingin kaupungin maahanmuuttotyksikössä huhtikuun alussa 2016 pi-

lotin kohderyhmään kuuluville henkilöille. Pilottiin osallistujilta ei vaadittu alan tutkintotodistusta, vaan heidän oma ilmoituksensa alan opinnoista tai tutkinnon suorittamisesta riitti perusteeksi osallistumiselle. Pilotti herätti kiinnostusta molemmissa paikoissa, ja pilottiin saatiinkin tavoitteeksi asetettu määrä osallistujia. Pilottiin osallistui yhteensä 30 henkilöä, joilla oli tekniikan alan koulutustausta, mutta ei välttämättä loppuun suoritettua tutkintoa. Heidän maassaoloaikansa vaihteli muutamasta kuukaudesta kahteen vuoteen, ja suurin osa osallistujista oli oleskelulupapäätöstä vielä odottavia turvapaikanhakijoita. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2016a.; Stenberg 2016.)

Pilotin tavoitteena oli tunnistaa tekniikan alan osaamista testaamalla matemaattista, digitaalista ja alakohtaista insinööriosaamista (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2016a). Osaamisen tunnistamisen pilotti oli 4,5 tunnin mittainen kirjallinen koe, ja se oli mahdollista tehdä suomen, englannin tai arabian kielellä. Arabian kieli valikoitui kolmanneksi toteutuskieleksi, koska suurin osa osallistujista oli äidinkieleltään arabiankielisiä, ja heidän englannin tai suomen kielen taitonsa oli riittämätön, useimmiten olematon. Osaamisen tunnistamisen kokeen laativat ja arvioivat Metropolia Ammattikorkeakoulun matemaattisten aineiden, tietotekniikan ja eri insinöörialojen lehtorit. Insinööriosaamista mittaava case-tyyppinen osio sisälsi kahdeksan alakohtaista ongelmanratkaisutehtävää, joista osallistuja valitsi omaa alaansa lähimpänä olevan tehtävän. Lisäksi osioon laadittiin yksi yleinen insinöörialan ongelmanratkaisukysymys, mikäli mikään mukana olevista aloista ei olisi ollut yhtenevä osallistujan aiemman tutkinnon ja osaamisen kanssa. SIMHE-Metropolia koordinoi prosessia ja huolehti koejärjestelyistä. Koe järjestettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun Bulevardin toimipisteessä 21.4. 2016.

Yhteisen kielen puute teki pilottiin osallistuneiden ohjauksesta haasteellista, sillä suurin osa osallistujista ei osannut englantia eikä suomea, joten viestintä tapahtui tulkin välityksellä. Kohderyhmä osoittautui muutoinkin haasteelliseksi, sillä suurin osa osallistujista oli vielä turvapaikanhakuprosessissa olevia turvapaikanhakijoita, joten heidän elämäntilanteensa sekä opinnoista kulunut aika ja myös kulttuuriset tekijät vaikuttivat pilotista saataviin tuloksiin, jotka eivät olleet kovin hyvät (Lehtonen ym. 2017; Metropolia Ammattikorkeakoulu 2016b). Lisäksi pilotin sisältö herätti kysymyksiä siitä, mikä on paras menetelmä mitata aiemmin hankittua osaamista etenkin työelämään sijoittumisen näkökulmasta myös kulttuuriset seikat huomioon ottaen. Pilottiin osallistuneet kutsuttiin palautetilaisuuteen kesäkuussa 2016, jolloin he saivat myös kirjallisen dokumentin testin arvioinnista, osallistumistodistuksen suomeksi ja englanniksi, ja heidän kanssaan käytiin läpi pilottia ja sen herättämiä ajatuksia. Tilaisuudessa oli paikalla myös arabian kielen tulk-

ki. Pilotin palautetilaisuus käynnisti osaltaan Guidance Generalia -luentosarjan SIMHE-Metropoliassa (Autero 2016).

ASIAKASLÄHTÖISYYS JA OHJAUS OVAT KESKIÖSSÄ OSAAMISEN KARTOITUKSESSA

Syksyllä 2016 osaamisen tunnistaminen toteutettiin uudella tavalla *osaamisen kartoituksena*, ja sama prosessi on ollut käytössä tähän mennessä myös keväällä ja syksyllä 2017. Tekniikan koulutusalan lisäksi osaamisen kartoitus laajennettiin koskemaan myös liiketalouden alan tutkinnon suorittaneita syksystä 2016 alkaen. Osaamisen kartoituksen kantavana ajatuksena on auttaa ja tukea osallistujia ymmärtämään, millaista heidän osaamisensa on suhteessa suomalaiseen vastaavaan koulutukseen sekä työelämän vaatimuksiin, mikä olisi heille soveltuvin jatkopolku työllistymisen kannalta ja millainen kielitaidon taso alalla vaaditaan. Osaamisen kartoitukseen on osallistunut tähän mennessä 155 tekniikan tai liiketalouden alan tutkinnon suorittanutta asiakasta vuosina 2016–2018. (Metropolia Ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 26.6.2018; Metropolia Ammattikorkeakoulu 2016a.)

SIMHE-Metropolia saamisen kartoitukseen sisältyvät seuraavat osiot:

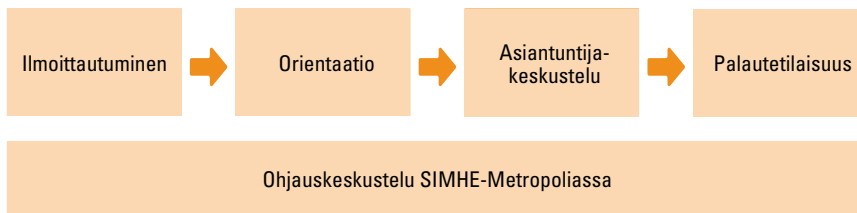
- ◆ orientaatio (2 h, ryhmäohjaus)
- ◆ henkilökohtainen asiantuntijakeskustelu (1–2 h, yksilöohjaus)
- ◆ palautetilaisuus (2 h, ryhmäohjaus)
- ◆ haluttaessa ohjauskeskustelu SIMHE-Metropoliassa (1 h, yksilöohjaus)

Osallistajat voivat missä tahansa prosessin vaiheessa, tai myös osaamisen kartoituksen jälkeen, varata ajan henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun SIMHE-Metropoliassa esimerkiksi miettiessään erilaisia koulutusvaihtoehtoja. Osaamisen kartoituksen keskimääräinen kesto on noin yksi kuukausi prosessin yksilöllisestä aikataulusta riippuen.

Osaamisen kartoitus toteutettiin syksyllä 2016 ja keväällä 2017 SIMHE-Metropolian oman ilmoittautumisen kautta SIMHE-Metropolian internet-sivuilla olevalla ilmoittautumislomakkeella. Lomakkeessa kartoitettiin henkilötietojen, koulutustaustan ja työkokemukseen liittyvien tietojen lisäksi myös aiempaa koulutustaustaa ja työelämäkokemusta. Syksyllä 2017 ilmoittautuminen toteutettiin sekä SIMHE-Metropolian oman internet-ilmoittautumisen kautta että TE-palvelujen Koulutusportin (KOPO) välityksellä, sillä TE-palvelut osti SIMHE-Metropoliasta osaamisen kartoituksen 70 asiakkaalleen syys–joulukuussa 2017 (Kotouttaminen.fi nd.).

SIMHE-Metropolia vastaa osaamisen kartoituksen koordinoinnista, järjestelyistä ja asiakasohjauksesta koko prosessin ajan, kun taas Metropolian osaamisalueiden asiantuntijat toteuttavat varsinaisen syvällisemmän osaamisen kartoituksen eli he käyvät asiakkaiden asiantuntijakeskustelun sekä laativat sen pohjalta osaamisen kartoituksen dokumentin (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, 28).

OSAAMISEN KARTOITUKSEN PROSESSI SIMHE-METROPOLIASSA

Osaamisen kartoituksen jatkopolkuna toimi syksyllä 2016 ja keväällä 2017 myös osaamisen näyttö, jossa osaamisen kartoituksen suorittaneella oli mahdollisuus jatkaa projektityöskentelyyn Metropolia Ammattikorkeakoulun innovaatioprojektissa, jossa heillä oli mahdollisuus verkostoitua monipuolisesti Metropolia Ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijoiden ja työelämän kanssa yhteistyössä tehtävässä projektissa (COME 2016). Innovaatioprojekteja on paljon tarjolla, sillä kaikki Metropolia Ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijat suorittavat 10 opintopisteen innovaatioprojektin osana opintojaan. Osaamisen näytön toteuttaminen niiden kautta osoittautui kuitenkin hyvin haasteelliseksi; innovaatioprojektit ovat yleensä 3 kuukauden mittaisia projekteja, jotka vaativat sitoutumista aikataulullisesti, ja lisäksi soveltuvan innovaatioprojektin kieli ei aina osunut yksin asiakkaiden kielitaidon kanssa, sillä suurin osa projekteista toteutetaan suomenkielisinä. Muutama osaamisen kartoitukseen osallistunut asiakas kuitenkin suoritti innovaatioprojektin yhdessä Metropolian opiskelijoiden kanssa. Osaamisen näytöstä luovuttiin edellä mainittujen haasteiden vuoksi kevään 2017 jälkeen.

Aiemmin hankittua osaamista ja sen soveltuvuutta uudessa kotimaassa ei ole aina helppo hahmottaa, sillä maahanmuuttajataustaiselta puuttuu usein syvempi tietämys suomalaisista käytänteistä, jotka ovat itsestään selviä suomalaisen koulutusjärjestelmän läpikäyneelle. Tämän lisäksi oman osaamisen esille tuominen ja sanoittaminen vaatii kykyä hahmottaa omaa osaamista sekä ymmärrystä suomalaisen työelämän tarpeista ja vaatimuksista. Oman osaamisen sanoittaminen ei myöskään ole välttämättä selkeä tai tuttu asia edes suomalaisessa korkeakoulussa opiskelleelle puhumatta

kaan erilaisesta kulttuuritaustasta ja koulutusjärjestelmästä tulevalle maahanmuuttajalle. (Autero 2018; John 2018, 86; Mäki 2017.)

Osaamisen tunnistamisen merkitystä mietittiin osaamisen kartoitusta suunniteltaessa myös siitä näkökulmasta, jos SIMHE-Metropolian osaamisen tunnistamiseen osallistuva on esimerkiksi jo saanut tutkinnon rinnastamispäätöksen Opetushallituksesta (Stenberg 2016). Tekniikan ja liiketalouden alat ovat joitain poikkeuksia lukuun ottamatta ei-säädelyjä aloja eli alan työtehtäviin ei vaadita erillistä tutkinnon rinnastamista. Tällöin rinnastamispäätöstä ei tarvita ammatinharjoittamisen edellytyksenä, vaan Opetushallitus rinnastaa tutkinnon tason suhteessa suomalaiseseen vastaavaan tutkintoon. (Opetushallitus n.d., viitattu 16.6.2018). Osaamisen kartoitus antaa siten lisäarvoa nimenomaan työelämään soveltuvan osaamisen tunnistamisen kannalta, sillä tutkinnon tason rinnastaminen ei sisällä tietoa alan substanssiosaamisesta.

Osaamisen kartoituksessa pyritäänkin antamaan osallistujille mahdollisuus kertoa ja sanoittaa omaa osaamistaan, ja sen lähtökohtana on vahva ohjauksellinen ote prosessin joka vaiheessa. Monella osaamisen kartoituksen osallistuneella korkeasti koulutetulla maahanmuuttajalla on takanaan pitkä, myös oman alan, työkokemus koulutuksen lisäksi. Uuteen maahan muuttaminen katkaisee usein aiemman työuran, ja henkilön täytyy rakentaa ammatillinen identiteettinsä uudelleen. Lisäksi uudessa kulttuuriympäristössä tulee ymmärtää, että aiemmin toimineet tavat esimerkiksi työhakuun liittyen eivät välttämättä enää päde, vaan niiden tilalle on luotava uusia tapoja. Moni voikin käydä läpi tietynlaista identiteettikriisiä, kun ei pystykään enää harjoittamaan ammatilliseen identiteettiinsä perustuvaa työtä. (Mulari 2013, 102–104, 120–125.) Tämän ymmärtäminen on tärkeä askel uudessa asuinmaassa, sillä nykypäivänä ura ei ole enää katkeamaton ja lineaarisesti jatkuva väylä edetä ammatillisesti, vaan ura voi olla myös pirstoutunut ja koostua monista erilaisista ammatillisista hyppäyksistä. Uraa voisikin siten luonnehtia yksilölliseksi elämäntarinaksi. (Onnismaa 2007, 81–83.)

ORIENTAATIO LUO OHJAUKSELLISEN POHJAN PROSESSILLE

Orientaatiossa tavataan jokainen osaamisen kartoitukseen osallistuja henkilökohtaisesti, esitellään osaamisen kartoituksen sisältö ja tavoitteet, tuetaan osallistujaa oman osaamisen itsearvioinnissa sekä varmistetaan, että prosessi lähtee sujuvasti käyntiin. Orientaatio, kuten koko osaamisen kartoitus, järjestetään suomen- ja englanninkielisenä, joskin englanninkielisiä orientaatioita on järjestetty huomattavasti enemmän.

Orientaation keskeinen tavoite on auttaa osallistujia hahmottamaan, mikä on osaamisen kartoituksen tarkoitus ja sen tavoitteet sekä valmentaa heitä

prosessin seuraavaan vaiheeseen eli asiantuntijakeskusteluun. Keskeisenä työkaluna toimii kognitiivisen ohjausteorian CIP-mallin pyramidista erityisesti *itsetuntemuksen ja työelämäntuntemuksen* merkityksellistäminen osana osaamisen kartoitusta (Sampson ym. 1999, 3–4). Itsetuntemus ja työelämäntuntemus toimivat lähtökohtana oman osaamisen ymmärtämiselle nimenomaan suomalaisessa kontekstissa. Yleisesti ottaen monikaan osaamisen kartoitukseen osallistunut ei ollut pohtinut omaa osaamistaan syvällisemmin, vaikka moni oli jo hakenut tai aikeissa hakea töitä omalta osaamisalaltaan.

Oman substanssiosaamisen sanoittaminen ja pohtiminen on tärkeä vaihe asiantuntijakeskusteluun valmistautumisessa. Siksi orientaatioissa esitellään Metropolian osaamisperustainen opetussuunnitelma, ja jokainen osallistuja ohjeistetaan tutustumaan ja vertailemaan aiemman tutkintonsa sisältöä ja tavoitteita lähimpään omaa tutkintoaan vastaavaan Metropolia Ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmaan. Moni osaamisen kartoituksen osallistuja ei ollut pohtinut ja kartoittanut, mitä tutkintoon tai omaan osaamisalaan liittymätöntä osaamista hänellä voisi olla. Metataitojen merkitys korostuu jatkuvasti globaalissa työelämässä, ja erityisesti oman osaamisen sekä vahvuuksien tunnistaminen, itsensä johtaminen ja yhteistyötaidot ovat verkostoitumistaitojen ohella työelämässä tärkeitä. Lisäksi uuden oppimisen taidot ovat keskiössä tulevaisuuden työelämässä, ja osaamisen voikin ajatella olevan eräänlainen paletti, joka koostuu sekä substanssiosaamisesta että työelämän metataidoista. (Hakala, 25.5.2018; Valtioneuvosto 2017, 30–32.)

SIMHE-Metropolia järjesti 38 osaamisen kartoituksen orientaatiotilaisuutta vuosina 2016–2018 Metropolia Ammattikorkeakoulun Bulevardin toimipisteessä, ja niiden osallistujamäärä vaihteli 1–12 osallistujan välillä. Kaikki osaamisen kartoitukseen osallistuvat aloittivat prosessin orientaatiolla, ja vain muutamassa tapauksessa orientaation materiaalit ja sisältö käytiin läpi puhelimitse tai sähköpostitse. Osallistujat toivat orientaatiotilaisuuteen kopion tutkinto- ja työtodistuksistaan tai lähettivät ne sähköpostitse. Tutkinto- ja työtodistukset toimitettiin edelleen Metropolia Ammattikorkeakoulun asiantuntijoille, jotta he pystyivät valmistautumaan asiantuntijakeskusteluun tulevien asiakkaiden taustoihin etukäteen. Orientaatio oli luentotyyppinen, mutta myös osallistava ja interaktiivinen. Osallistujamäärästä riippuen orientaatioissa toteutettiin pienmuotoisia pari- ja ryhmäharjoituksia, joissa osallistujat saattoivat harjoitella oman osaamisensa sanoittamista.

Työelämäntuntemusta käsiteltiin orientaatioissa suomalaisen kontekstin kautta. Oman osaamisen kartoitukseen liittyy oleellisena osana myös ymmärrys siitä, millaista osaamista työelämässä tarvitaan yleisesti ja alakohdittaisesti. Työelämäntuntemus-osiossa käytiin kiteytetysti läpi, miten ja millä välineillä voi tutustua oman alan työpaikkoihin ja työtehtäviin Suomessa,

ja mitä peruseriaatteita on hyvä tietää työnhaussa ja työelämässä. Kuten aiemmin on todettu, maahanmuuttajilta puuttuu usein syvällisempi ymmärrys suomalaisen työelämän käytänteistä, työnhakutavoista sekä siitä, mitä kautta oman alan työpaikkoihin voi tutustua (Autero 2018).

ASiantuntijakeskustelussa kartoitetaan syvällisempää osaamista dialogisin menetelmin

Osaamisen kartoituksen keskeinen menetelmä on asiantuntijakeskustelu, joka käydään asiakkaan tutkintoa lähimpänä olevan Metropolia Ammattikorkeakoulun alan asiantuntijan kanssa. Yleensä asiantuntijoina ovat olleet osaamisaluepäällikkö, tutkintovastaava, yliopettaja tai muuten pitkään tehtävässä toiminut lehtori. Pääsääntöisesti kaikilla Metropolia Ammattikorkeakoulun asiantuntijoilla on kokemusta tutkinto-ohjelmien kansainvälisistä opiskelijoista, joten heillä on tarvittava osaaminen eri kulttuuritaustasta tulevan maahanmuuttajataustaisen henkilön kohtaamiseen ja erilaisten osaamistarpeiden hahmottamiseen (Lairio ym. 2013, 266–267).

Metropolian osaamisalueiden asiantuntijoiden tehtävänimikkeet

Metropolian osaamisalue	Asiantuntijan tehtävänimike
Ajoneuvo- ja konetekniikka	Osaamisaluepäällikkö; tutkintovastaava
Kansainvälinen liiketoiminta	Tutkintovastaava; lehtori
Kiinteistö- ja talotekniikka	Osaamisaluepäällikkö; tutkintovastaava
Puhtaat teknologiat	Tutkintovastaava
Rakentaminen ja arkkitehtuuri	Osaamisaluepäällikkö
Sähkö- ja automaatiotekniikka	Osaamisaluepäällikkö
Tieto- ja viestintätekniikka	Tutkintovastaava
Tuotantotalous	Osaamisaluepäällikkö

Kirjallisena menetelmänä toteutetun pilotin tulokset osoittivat, että osaamisen tunnistaminen vaatii kuitenkin toisenlaista otetta, jotta myös maahanmuuttajan oma ääni ja kokemus voidaan tuoda osaksi osaamisen

tunnistamisen prosessia. Pilottiin osallistuneet nostivat erityisesti esille sen, että he olisivat halunneet kertoa omasta osaamisestaan myös omin sanoin. Tämä nostikin osaamisen kartoituksessa vahvasti esiin tarpeen dialogisuudelle, joka sitoo ihmiset yhteen ja luo heille yhteisen tilan (Onnismaa 2013, 44–45). Peavyn (2006, 80–82) sosiodynaamisen ohjauksen käsite *älykäs keskustelu* soveltuu hyvin kuvaamaan asiantuntijakeskustelun ydintä, sillä sen tavoite on olla dialoginen, kunnioittava, ongelmanratkaisukeskeinen, henkilökohtainen, kannustava ja siinä tulokset pyritään saavuttamaan yhdessä. Myös tutkinto-opiskelijoiden AHOT-menetelmänä käytetään haastattelua, joten menetelmä on tuttu myös tutkinto-opiskelijoiden AHOT-ohjauksesta. Perusajatus on, että asiantuntijakeskustelussa kohtaavat kaksi alan asiantuntijaa, jotka lähtevät yhdessä käymään läpi asiakkaan osaamista olemassa olevan ja keskustelun aikana ilmi tulevan tiedon valossa. Metropolia Ammattikorkeakoulun asiantuntija on siten sekä vertainen, mutta myös kyseisen alan pedagoginen ja ammatillinen asiantuntija. Menetelmä on sinällään ainutlaatuinen, koska osaamisen kartoitukseen osallistuvat eivät ole kirjoilla suomalaisessa korkeakoulussa, jolloin mahdollisuudet päästä keskustelemaan oman alan koulutuksen ja työelämän asiantuntijan kanssa ovat varsin vähäiset (Autero 2018).

Osallistujille lähetettiin sähköpostitse tieto keskustelun ajankohdasta sekä linkit soveltuvaan opetussuunnitelmaan Metropolia Ammattikorkeakoulun sähköisessä opinto-oppaassa. Etukäteisvalmistautuminen antoi hyvän pohjan asiantuntijakeskustelun toteuttamiselle, koska keskustelu ei lähtenyt liikkeelle nollatilanteesta. Asiantuntijakeskustelulle varattiin tietty aika ja paikka, joka korosti myös ohjauksellista näkökulmaa eli ajan, huomion ja kunnioituksen antamisen merkitystä prosessissa (Onnismaa 2007, 38–43). Asiantuntijakeskustelut toteutettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun eri toimipisteissä Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla.

Tähän mennessä käydyt 155 asiantuntijakeskustelua toteutuivat pääsääntöisesti ongelmitta, toki joitain siirtoja ja aikamuutoksia luonnollisesti tapahtui. Yleisin keskustelukieli oli englantia, mutta usein keskusteluissa käytettiin myös suomea ja englantia sekaisin. Muutamassa tapauksessa osaamisen kartoitukseen osallistuja halusi jättää prosessin kesken ennen asiantuntijakeskustelua kielitaidon puutteellisuuden vuoksi. Tämä tuli yleensä ilmi jo orientaatiossa. Asiantuntijakeskusteluun ei voinut ottaa mukaan esimerkiksi paremmin suomea tai englantia puhuvaa ystävää, koska riittävä kielitaito oli edellytys osaamisen kartoitukseen osallistumiselle. Mikäli asiakkaan kielitaito ei ollut riittävä osaamisen kartoitukseen osallistumiseen, hänen kanssaan käytiin SIMHE-ohjauksessa läpi muita vaihtoehtoja kuten erilaisia kieliopintomahdollisuuksia.

KESKUSTELU TUO ASIAKKAAN LÄHELLE ALAN SUBSTANSSIOSAAJAA

Metropolia Ammattikorkeakoulun sähkö- ja automaatiotekniikan yliopettaja (osaamisaluepäällikkö 31.7.2018 saakka) **Heikki Valmu** on osallistunut SIMHE-Metropolian osaamisen tunnistamisen palvelujen toteuttamiseen ja kehittämiseen aina kevään 2016 pilotista alkaen, ja hänellä on ollut useita asiantuntijakeskusteluja. Hänen mukaansa asiantuntijakeskustelussa pystyy varsin hyvin kartoittamaan asiakkaan osaamista kysymällä tarkentavia kysymyksiä esimerkiksi tutkinnon sisältöön tai aiempiin työtehtäviin liittyen, jolloin pystyy varsin helposti suunnittelemaan soveltuvia jatkopolkuja. Kielitaito vaikuttaa oleellisesti jatkopolkujen suunnitteluun erityisesti sähköalalla, ja sopivien ja työelämään pääsyä tukevien opintojen suorittamisen ajankohta voi siirtyä hyvinkin pitkälle suomen kielen taidon puutteellisuudesta johtuen. Hän myös korostaa, että osaamisen kartoituksen dokumentissa esiin tullut osaaminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tietyt opinnot voisi sellaisenaan hyväksilukea, mikäli osallistuja hakisi ja pääsisi tutkinto-opiskelijaksi Metropoliaan tai muuhun korkeakouluun, vaan tilanne pitää aina katsoa tapauskohtaisesti. Osaamisen kartoituksessa osaamista tarkastellaan enemmän laajemmasta kuin yksittäisten opintojaksojen näkökulmasta.

Tieto- ja viestintätekniiikan tutkintovastaava **Ville Jääskeläinen** on ollut mukana osaamisen kartoituksessa keväästä 2017 lähtien, ja hänellä on ollut määrällisesti eniten asiantuntijakeskusteluja. Hän ei näe kieltä niin suurena ongelmana, koska tietoteknisellä alalla pärjää hyvin englannin kielellä. Myös hänen mielestään asiantuntijakeskustelu on hyvä tapa lähteä kartoittamaan maahanmuuttajan aiempaa osaamista. Osa hänen asiakkaistaan on ollut jo erittäin valmiita siirtymään suoraan työelämään ilman lisäopintojakin, kun taas osalle toimivien polku on alan tutkinnon suorittaminen uudelleen joko kokonaan tai osittain, jotta osaaminen vastaisi tämän päivän osaamisvaatimuksia. Tieto- ja viestintätekniiikassa on tarjolla myös useita virtuaalikursseja, joten niistä on pystynyt poimimaan helposti täydentäviä opintoja. Jääskeläinen toivoo myös, että prosessiin kuuluisi esimerkiksi puolen vuoden jälkeen tehtävä kysely siitä, miten suunnitelmat ovat toteutuneet.

Liiketalouden tutkintovastaava **Anne Perkiö** on toiminut asiantuntijana prosessissa syksystä 2016 lähtien, ja hänkin toteaa puutteellisen suomen tai englannin kielen taidon vaikuttavan osaamisen kartoittamisessa, mutta toivoisi, että työnantajat näkisivät maahanmuuttajien todellisen osaamisen myös vajavaisen kielitaidon takaa. Lisäksi hän pitää

erittäin tärkeänä, että osaamisen kartoituksen tekijä on kyseisen alan substanssiosaaja. Myöskään liiketalouden alalla täydentävien opintojen tai jatko-opintojen löytäminen ei ole tuottanut vaikeuksia eli osallistujille pystyttiin löytämään ehdotuksia osaamisen täydentämiseen soveltuvista kursseista.

Metropolia Ammattikorkeakoulun asiantuntijat laativat asiantuntijakeskustelun pohjalta osaamisen kartoituksen dokumentin, joka sisälsi perustietoina osallistujan ja asiantuntijan yhteystiedot sekä tiedot osallistujan aiemmasta koulutus- ja työkokemuksesta. Osallistujan osaamista verrattiin tutkintotodistuksen, työkokemuksen ja asiantuntijakeskustelun valossa saadun tiedon perusteella kyseessä olevan tutkinnon osaamistavoitteisiin neliportaisella asteikolla.

Osaamisen taso	Osaamisen kuvaus
0	Ei tunnisteta osaamista
1	Tunnistetaan osaamista, jota on täydennettävä
2	Vastavalmistuneen suomalaisen tutkinnon suorittaneen osaamisen taso
3	Asiantuntijatasoinen osaaminen

Metropolia Ammattikorkeakoulun osaamisperustainen opetussuunnitelma luokkiin hyvän pohjan osaamisen vertailulle (Metropolia n.d., viitattu 11.8.2018). Lisäksi osaamisen kartoituksen dokumenttiin kirjataan arvio kielellisistä valmiuksista sekä jatko-opinto- ja työllistymismahdollisuuksista. Kielelliset valmiudet -osio lisättiin dokumenttiin syksyllä 2017. Osallistajat saivat dokumentin suomen- ja englanninkielisenä, ja he voivat hyödyntää sitä esimerkiksi työnhaussa. Keskeisintä on kuitenkin ollut osallistujan ymmärrys omasta osaamisestaan nimenomaan suomalaisessa kontekstissa sekä siitä, millaista lisäkoulutusta hän tarvitsisi pystyäksään työllistymään paremmin omalle alalleen. Lisäksi dokumentin laatinut Metropolian asiantuntija voi toimia osallistujalle referenssinä työnhaussa.

PALAUTETILAISUUS PÄÄTTÄÄ PROSESSIN JA VALMENTAA TYÖNHAKUUN

Palautteen kerääminen on ollut keskeistä SIMHE-Metropolian osaamisen tunnistamisen palveluissa aina pilotista alkaen. Palautetta kerätään osaamisen kartoituksen prosessissa orientaatiosta lähtien. Palautteista

saatujen tietojen perusteella on ollut mahdollista kehittää ja parantaa osaamisen tunnistamisen palvelua, ja jo ensimmäisestä kirjallisena koekena toteutetusta pilotista saatu asiakaspalaute antoi aihetta muokata osaamisen tunnistamisen menetelmää. Osallistujilta kerätään orientaatioissa palaute nimettömänä, perinteisesti kirjallisena palautteena. Osallistujat ovat antaneet mielellään palautetta orientaation sisällöstä ja siitä, mitä he ovat odottaneet osaamisen kartoitukselta. Tämä palaute varmistaa myös osaltaan sen, että osallistujat ovat ymmärtäneet osaamisen kartoituksen sisällön ja prosessin eri vaiheet.

Osaamisen kartoituksen viimeinen vaihe on ryhmämuotoisena toteutettava palautetilaisuus, jossa käydään läpi osaamisen kartoituksen tulokset, annetaan osallistujille osaamisen kartoituksen dokumentti sekä kerätään asiakaspalaute. Vuosina 2016–2018 on järjestetty yhteensä 10 palautetilaisuutta Metropolian Bulevardin toimipisteessä. Syksyn 2016 ja kevään 2017 osaamisen kartoitukseen osallistuneille järjestettiin yksi palautetilaisuus, mutta syksyn 2017 kartoitukseen osallistuneille järjestettiin yhteensä kahdeksan palautetilaisuutta marraskuun 2017 ja tammikuun 2018 välisenä aikana, koska osaamisen kartoitusta järjestettiin ns. non stop -periaatteella TE-palvelujen kautta ilmoittautuneille. Palautetilaisuuden kielinä ovat olleet suomi ja englanti eli niitä ei ole järjestetty erikseen suomen- tai englanninkielisinä. Tämä tapa on tuttu myös Guidance Generalia -luennoista, jotka järjestetään niin ikään kaksikielisinä (Metropolia Ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 27.6.2018). Palautetilaisuus on ollutluentotyypinen, mutta osallistujia on kannustettu vuorovaikutukseen, ja usein osallistujat ovatkin reflektoineet asiantuntijakeskustelusta saamiaan kokemuksia sekä kertoneet omasta työnsästä.

Syksyn 2016 ja kevään 2017 palautetilaisuuksissa ei ollut vielä mukana työnsä valmennusosiota, joka toteutettiin ensimmäisen kerran syksyn 2017 osaamisen kartoitukseen osallistuneille. Työnsä valmennuksessa käytiin läpi eri työnsä kanavia, esiteltiin erilaisia työnsämahdollisuuksia nimenomaan tekniikan ja liiketalouden aloilla sekä mietittiin yhdessä verkostoitumismahdollisuuksia. Osallistujia haluttiin herätellä miettimään työnsä monikanavaisesti saatuaan paremman käsityksen omasta osaamisestaan suhteessa oman alansa vaatimukseen Suomessa. Myös mahdollisten lisäopintojen merkitystä korostettiin erityisesti verkostoitumisen näkökulmasta keinona tutustua suomalaiseen korkeakouluun.

Palautetilaisuudessa asiakaspalaute kerättiin syksyllä 2016 paperisena, mutta keväällä 2017 ja syksyllä 2017 palaute kerättiin sähköisesti. Palaute kerättiin nimettömänä, ja sen keskeinen tavoite oli kartoittaa, miten asiakkaat kokivat prosessin, minkä vuoksi he osallistuivat osaamisen kartoitukseen ja mitä hyötyä he kokivat siitä olevan työnsässa. Moni ilmoitti osallistuneensa kartoitukseen hahmottaakseen paremmin

omaa osaamistaan, saadakseen tietoa itselleen soveltuvista lisäopinnoista, ja monet halusivat nimenomaan lisää varmuutta omasta osaamisestaan voidakseen työllistyä omalle alalle koulutustaan vastaaviin tehtäviin. He kokivat myös saaneensa vastauksia omaa osaamistaan koskeviin kysymyksiin, ja asiantuntijakeskusteluihin oltiin erittäin tyytyväisiä. Vuonna 2017 osaamisen kartoitukseen osallistuneet antoivat palvelulle yleisarvosanan 4,3/5, ja vastaajia oli yhteensä 96. Osaamisen kartoitus vaikuttaa siten asiakaspalautteen perusteella vastaavaan sille asetettuihin tavoitteisiin. Osaamisen tunnistamisen palvelun kehittämistyö jatkuu, jotta prosessi saadaan vastaamaan yhä paremmin korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien sekä työelämän tarpeita.

LOPUKSI

Osaaminen, sekä sen tunnistaminen ja sanoittaminen, on yhä tärkeämpää nykymaailmassa. Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen on monisyinen ja paljon erilaisia menetelmiä ja välineitä vaativa kokonaisuus, jolle on selkeä tarve yhä monimutkaisemmassa maailmassa. SIMHE-Metropolian osaamisen tunnistamisen konsepti onkin elänyt ja muokkautunut kuluneen kahden vuoden aikana, ja osaamisen kartoitusta on tarkoitus edelleen kehittää tulevaisuudessa. Toiminnan keskiössä on ollut koko ajan yksilöllinen ja ohjaava ote sekä halu auttaa maahanmuuttajia etenemään suomalaisessa yhteiskunnassa itselleen sopivimmalle polulle. Suomen hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma pyrkii osaltaan siihen, että aikaisemmin hankittu osaaminen voitaisiin saada käyttöön työelämässä (Sisäministeriö 2018, 29).

Maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminnan pilottivuotta 2016 peilannut selvitys korostaa, että aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen käytänteet ovat vielä epäsystemaattisia ja strukturoimattomia, mikä osaltaan hidastaa suomalaisen yhteiskuntaan kiinnittymistä. Korkeakouluissa on toimivia AHOT-käytänteitä, mutta ne koskevat vain oppilaitoksissa kirjoilla olevia opiskelijoita, joten monet maahanmuuttajat jäävät näiden palvelujen ulkopuolelle. Myös ulkomaisissa korkeakouluissa aiemman tutkintonsa suorittaneet eivät aina saa hyväksiluettua aiempaa osaamistaan, vaan ajautuvat suorittamaan aiemman tutkintonsa kanssa päällekkäisiä opintoja. Vastuukorkeakoulutoiminta pyrkiikin osaltaan edistämään uusien käytänteiden käyttöönottoa ja levittämistä myös kansallisella tasolla, jolloin on mahdollista jakaa hyviä käytänteitä ja jo olemassa olevaa osaamista ja tietämystä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a.)

SIMHE-Metropolia on mallintanut ja kokeillut erilaisia osaamisen tunnistamisen menetelmiä joustavasti ja ennakkoluulottomasti kuluneen kahden vuoden aikana, ja osaamisen kartoitus on osoittautunut varsin toimi-

vaksi menetelmäksi myös jatkokehittämisen kannalta. Kaikkein tärkeintä on kuitenkin se, että osaamisen tunnistamisen ja ohjauksen avulla korkeasti koulutetut maahanmuuttajat ovat löytäneet uusia mahdollisuuksia opintoihin ja työelämään hakeutumisessa. Lisäksi osaamisen tunnistamisen toteuttaminen ja kehittäminen on osoittautunut erinomaiseksi tavaksi luoda yhteistyökanavia eri palveluntarjoajien, kuten TE-palveluiden kanssa. Erityisesti Metropolia Ammattikorkeakoulun monialainen asiantuntijuus on tukenut eri palvelumuotojen suunnittelua ja tukenut osaltaan maahanmuuttajien integroitumista Suomeen.

LÄHTEET

- Ammattikorkeakoululaki 932/2014. §37. Opintosuoritusten arviointi ja hyväksilukeminen. [verkkoaineisto]. [viitattu 26.6.2018]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140932>.
- Autero, M. & Helander J. 2017. Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ohjaus ja osaamisen tunnistaminen tukevat integroitumista. [verkkoaineisto]. [viitattu 15.6.2018]. Saatavissa: <https://unlimited.hamk.fi/amatillinen-osaaminen-ja-opetus/maahanmuuttajien-ohjaus>.
- Autero, M. 2016. Can You See It More Clearly Now. [blogikirjoitus 9.9.2016]. [viitattu 7.8.2018]. Saatavissa: <https://blogit.metropolia.fi/variousvariables/2016/09/09/can-you-see-it-more-clearly-now/>.
- Autero, M. 2018 Supporting Highly-Educated Immigrants' Career Paths in Finland. [blogikirjoitus 13.2.2018]. Haettu 28.6.2018 osoitteesta: <https://blogit.metropolia.fi/variousvariables/2018/02/13/supporting-highly-educated-immigrants-career-paths-finland/>.
- Auvinen, P., Heikkilä, J., Ilola, H., Kallioinen, O., Luopajarvi, P., Raj, K. & Roslöf, J. 2010. Suositus tutkintojen kansallisen viitekehysten (NQF) ja tutkintojen yhteisten kompetenssien soveltamisesta ammattikorkeakouluissa. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. [verkkoaineisto]. [viitattu 9.8.2018]. Saatavissa: http://www.arena.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arena_nqf.pdf.
- COME 2016. Osaamisen kartoituksella maahanmuuttajan ammattitaito esiin. [verkkoaineisto]. [viitattu 24.8.2018]. Saatavissa: <http://come2.fi/fi/osaamisen-kartoituksella-maahanmuuttajan-ammattitaito-esiin/>.
- Eskola-Kronqvist, A., Helander, J. & Parkkonen V. 2017. Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien AHOT-prosessit vaihtelevat. [verkkoaineisto]. [viitattu 28.6.2018]. Saatavissa: <https://unlimited.hamk.fi/amatillinen-osaaminen-ja-opetus/ahot-prosessi/>.
- Hakala, K. & Pesonen, J. 2018. Työnantajien haasteet korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työllistämässä. [verkkoaineisto].

- [viitattu 28.6.2018]. Saatavissa osoitteessa: <https://unlimited.hamk.fi/ammattillinen-osaaminen-ja-opetus/tyonantajien-haasteet/>.
- Hakala, L. 2018. Työelämä muuttuu – mitä työelämävalmiuksia tarvitsemme? [verkkokolumni 25.5.2018]. [viitattu 8.8. 2018]. Saatavissa: https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1271139/tyoelama-muuttuu-mita-tyoelamavalmiuksia-tarvitsemme-.
- John, S-M. 2018. Developing an Approach for Identifying Employers' Needs and Bridging the Gaps with Work-force's Skills and Capabilities. Master's Thesis. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Department of Industrial Management, Helsinki. [verkkodokumentti]. [viitattu 28.6. 2018]. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018053011230>.
- Kotouttaminen.fi n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 4.9. 2018]. Saatavissa: <https://kotouttaminen.fi/koulutusportti>.
- Lairio, M., Puukari, S. & Taajamo, M. 2013. Kansainvälisten opiskelijoiden ohjaus opetusyksiköiden ja eri ohjaustahojen yhteistyönä. Teoksessa Korhonen, V.& Puukari, S. (toim.) 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Juva: Bookwell Oy. ISBN 978-952-451-576-4.
- Lehtonen, K., Nenonen-Andersson, B., Koistinen, A. & Stenberg, H. 2016. Recognition of Immigrants Professional Competences. Teoksessa Tilbe, F., Sirkeci, I.& Erdogan, M. 2017. The Migration Conference 2017. Programme and Abstracts Book. London: Transnational Press London. s. 119–120.
- Maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminta. 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:38. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö [verkkoaineisto]. [viitattu 8.8. 2018]. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80706/OKM_38_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2017a. Maahanmuuttajien osaaminen tunnistettava entistä paremmin. [verkkoaineisto]. [viitattu 28.6.2018]. Saatavissa: http://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=6029&cHash=1cd3d4beed9d0ff52fc2b850bbb26ef3.

- Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2017b. Suomalaiseen työelämään kansainvälisyyttä ja kasvua. [verkkoaineisto]. [viitattu 28.6.2018]. Saatavissa: http://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=5855&cHash=2561e1a5200dba5143f082b4c2e229ac.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2016a. Metropolia aloitti maahanmuuttajien osaamisen tunnistamisen ja ohjauksen. [verkkoaineisto]. [viitattu 27.6.2018]. Saatavissa: http://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=5470&cHash=2ea6bf0b1cb31c4e1fada3cf629620be.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2016b. Maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista pilotoitiin – luvassa jatkokehitystä ja työllistymiseen tähtääviä polkuja. [verkkoaineisto]. [viitattu 28.6.2018]. Saatavissa: http://www.metropolia.fi/ajankohtaista/uutiset/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=5530&cHash=8de416468f4ac0e749d07b727d8d03c0.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 26.6.2018]. Saatavissa: <http://www.metropolia.fi/tietoa-metropoliasta/simhe/>.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. n.d.[verkkoaineisto]. [viitattu 27.6.2018]. Saatavissa: <https://www.metropolia.fi/palvelut/maahanmuuttajalle/>.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 11.8.2018]. Saatavissa: <http://opinto-opas-ops.metropolia.fi/>.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 24.8.2018]. Saatavissa: <https://www.metropolia.fi/tutkimus-kehittaminen-ja-innovaatiot/innovaatioprojektit/>.
- Mulari, M. 2013. Tietoisien ammatinvalinnan opas. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Mäki, K. Osaammeko sanoittaa osaamista? [blogikirjoitus 5.12.2017]. Haettu 28.6.2018 osoitteesta: <http://www.amkverkkovirta.fi/osaammeko-sanoittaa-osaamista>.
- Mäkinen, M., Ojala, K. & Haltia, N. 2017. Opitulle tunnustusta. Aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen (AHOT) yleisyys, käytännöt ja

- kokemukset korkeakouluopiskelussa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:35. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Onnismaa, J. 2011. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. 3. painos. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016a. Selvitys: Turvapaikanhakijoiden koulutustaustaa, työkokemusta ja opiskeluvalmiuksia kartoitettiin. [verkkoaineisto]. [viitattu 7.8.2018]. Saatavissa: https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/selvitys-turvapaikanhakijoiden-koulutustaustaa-tyokokemusta-ja-opiskeluvalmiuksia-kartoitettiin.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016b. Jyväskylän yliopisto ja Metropolia Ammattikorkeakoulu ohjaavat maahanmuuttajia korkeakoulutukseen. [verkkoaineisto]. [viitattu 28.6.2018]. Saatavissa: https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/jyvaskylan-yliopisto-ja-metropolia-ammattikorkeakoulu-ohjaavat-maahanmuuttajia-korkeakoulutukseen.
- Opetushallitus. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 16.6.2018]. Saatavissa osoitteessa: https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/tutkintojen_tunnustaminen.
- Peavy, V. R. 2004. Sociodynamic Counselling: A practical approach to meaning making. Chagrin Falls, Ohio, USA: Taos Institute Publications.
- Sampson, J. P. Jr., Lenz, J. G., Reardon, R. C., & Peterson, G. W. 1999. A Cognitive Information Processing Approach to Employment Problem Solving and Decision Making. *The Career Development Quarterly* 48, 3-4.
- Sisäministeriö. 2018. Töihin Suomeen. Hallituksen maahanmuuttopolitiittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi. Sisäministeriön julkaisu 1/2018. Helsinki: Sisäministeriö. [verkkoaineisto]. [viitattu 9.8.2018]. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-176-3>.
- Stenberg, H. Koulutettujen maahanmuuttajien osaamista tunnistamassa. [blogikirjoitus 10.5. 2016]. [Viitattu 28.6.2018]. Haettu osoitteesta:

<https://blogit.metropolia.fi/montamuuttujaa/2016/05/10/koulutettujen-maahanmuuttajien-osaamista-tunnistamassa/>.

Stenberg, H., Autero, M. & Häkkinen, M. 2017. Kielen merkitys korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ohjaamisessa. [verkkoaineisto]. [viitattu 10.8.2018]. Saatavissa: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2017-2/kielen-merkitys-korkeasti-koulutettujen-maahanmuuttajien-ohjaamisessa>.

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. osa. Jaettu ymmärrys työn murroksesta. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 13a/2017. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki 2017. [verkkoaineisto]. [viitattu 8.8.2018]. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80036/13_17_tulevaisuusselonteko_osa1_FI.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Yijälä, A. & Luoma, T. 2018. ”En halua istua veronmaksajan harteilla, haluan olla veronmaksaja itse”. Haastattelututkimus maahanmuuttajien työmarkkinapoluista ja työnteon merkityksestä heidän hyvinvoinnilleen. Tutkimuksia 2018:2. Helsinki: Edita Prima Oy.

3. MAPPING OF COMPETENCES: REFLECTIONS FROM CLIENT'S AND METROPOLIA EXPERT'S PERSONAL EXPERIENCES

Integrating into a new country is both very exciting and challenging. Clearly, it is not easy to integrate into a new society. Here we consider the context of Finland at a general level: there are the issues of cultural differences, family changes, finding employment and/or education opportunities, and developing networks. Added to this are the tensions, both real and perceived, that result from majority Finns' national identification and their attitudes towards immigrants living in Finland, which can have a profound effect on the relationship between these two groups (Brylka et al., 2015, 670).

Growing ethno-cultural diversity is one of the greatest social challenges faced by contemporary societies, especially in European nation states struggling to balance national preservation and immigrant integration. The changes caused by increasing immigration are particularly salient in societies that, until recently, were not considered immigrant destination countries and were, thus, relatively ethnically homogenous. Finland has faced, over the last two decades, a steady increase in the number of immigrants and at the time of writing, the number of foreign-born nationals (whose mother tongue is other than Finnish/Swedish/Sami) reached 310 000 (Statistics Finland, 2018).

In Finland, the need and approach for immigrant support has increased due to the rising number of immigrants with higher education in the country. Full access to the labour market is the most advanced form of social integration for immigrants, many of whom have had major difficulties in finding work in their new country. Issues related to professional competence - even employability - naturally become part of a necessary integrated model of lifelong learning, synchronising the evolving needs of the labour market with available labour force (Dingu-Kyrklund 2005, 125).

In its turn, the recognition of immigrants' knowledge, skills and competences, once they have arrived in their host country, is an important process because validation increases their participation in lifelong learning and their access to the labour market. Validation has consequences for the life chances of immigrants. Two of the main purposes of validation are professional and academic recognition. Validation is a process which aims to make competences and skills visible through identification, documentation, assessment and recognition – socially, in the labour market or in the education system. (Souto-Otero 2015, 588.) Here, it is worthwhile reminding that a failure to integrate highly educated immigrants is a waste of talent which, rather than draining state resources, could otherwise add value to a nation's financial and knowledge economy.

Supporting Immigrants in Higher Education (SIMHE) services were launched in spring 2016 at Metropolia University of Applied Sciences. This article considers the recognition of competences process offered by SIMHE-Metropolia and describes personal experiences from both sides of the process by sharing the views of a Metropolia expert and a participating client. The purpose is to consider expectations and experiences, and discuss how the service may help immigrants with higher education to (re)enter the world of work. In terms of approach, both parties, the authors here, met and openly discussed their individual experiences.

SIMHE-METROPOLIA SERVICES AND THEIR RELEVANCE TO CLIENTS' INTEGRATION

The recognition of competences service was created at SIMHE-Metropolia to map the skills and competences of highly educated immigrants in order to help them enter Finnish working life better. The main goal is to enable immigrants, potential employers and business contacts to understand where the immigrants are in a Finnish context in their field of expertise.

The recognition of competences service aims to recognize the skills and competences of immigrants through the Mapping of Competences that has now taken place thrice since autumn 2016. It is implemented as a process over a period of about one month. The process contains the following steps: self-evaluation, and comparing previously acquired higher education outcomes (such as bachelor's and/or master's degrees) against the most similar degree offered by Metropolia University of Applied Sciences. The main method used to map the competences is the In-Depth Professional Discussion in which the client meets up with a Metropolia expert in the relevant field of study. The discussion includes details of how the attained education has been used in the client's workplace, for example, prior to arriving in Finland, and the aspirations of the

client regarding their future work or study plans. As a result, the participant learns to express their own educational competences, their workplace experience, and their ambitions, and receives a document describing these. The service is applicable for those who have completed a degree in higher education in the fields of business or technology outside Finland and have a residence permit in Finland.

PERSONAL EXPERIENCE OF THE METROPOLIA EXPERT

Worthy of mention is that I too am an immigrant to Finland - some ten years ago - and I faced some of the same challenges to those of the clients I met when undertaking In-Depth Professional Discussions with them. However, perhaps to my advantage was that academic careers have a long history of transferability, and thus immigrants in this field have a lesser need to have their competences ‘captured’ and demonstrated through for example a SIMHE-type process. Interestingly, through discussions with SIMHE clients, there was a view that highly in-demand roles, such as certain IT competences, accrued the same advantage. These roles have an established history of global job transferability, and thus there may be less need to ‘prove’ through the SIMHE process. Nonetheless, as an immigrant, I feel a deep understanding for the clients’ challenges in terms of the reality in practice and the emotional outcome resulting from the barriers to achieving one’s aspirations.

Reflecting on the aim of the SIMHE’s method, this most certainly is to consider the client’s competences, principally their higher education, mapping (comparing) these to similar competences acquired in the degree programmes offered at Metropolia University of Applied Sciences, and thereafter providing a document that can be useful to the client. Prior work experience is also relevant because it provides some evidence that those education competences have been applied in business contexts. One should not forget that higher education often provides no more than a base line or entry point, and it is in the workplace that experience, and thus enhanced competence, takes place.

But the discussion can quite quickly become more than that! My experience is that it moved beyond the original aim to include advising discussions in the sense of encouraging and exploring ideas and opportunities, the client’s perceived barriers to achieving these, and some suggestions on how to break down such barriers. For instance, a client with a ‘technical’ competence in financial auditing, which has been gained and practiced outside the Finnish context and therefore is potentially not fully ‘transferable’, is encouraged to look to gaining the necessary Finnish requirements. Here some suggestions and introductions to experts, e.g. within account-

ancy firms or with educational programmes that provide such competences, offer practical means to move forward. It is by entering into these types of networks that barriers can be broken down.

However, many clients have fully transferable competences; let us take marketing or sales as examples – competences and experience gained in global contexts that can be easily transferred to the Finnish context without a clear requirement for additional Finnish education or training. But the challenge of getting one's foot in the door in Finland still remains. Language is, of course, one barrier, and most SIMHE clients engage in Finnish language programmes. But often this is not enough! What can immigrants do? Perhaps the issue here is that immigrants face the added challenge brought about by normal human behaviour: we trust those who are most like us; we trust our in-group more than out-group members (Tajfel, 1978). This places those who are 'different', for example they are neither Finnish nor do they have Finnish higher education qualification, at a disadvantage – not through prejudice, but rather through essential human behaviour. For this reason, a highly educated immigrant might want to supplement their overseas qualifications with those from a Finnish academic institution. Several issues then come into play; they gain the most recent knowledge, they own a Finnish qualification, and they have the opportunity and time to develop networks that can benefit their move into employment.

It is this issue of networks where we turn to next. In the discussions with the SIMHE clients, the importance of networks emerged strongly. This is not solely a concern for knowing where there are employment openings, but a return to the issue of trust. Being placed within well-connected networks provides social capital (Burt, 1997, 340), thereby placing a person in a position where a humble recommendation *'I know this person and they are reliable and knowledgeable'* can be sufficient to open the door of opportunity.

It is interesting that several of the clients with whom I had discussions were at a similar career crossroads to their Finnish counterparts who were considering studies towards a higher-level degree (master's level) as a means to renew their career chances. Given the strong culture towards equality of opportunity in Finland, the SIMHE clients strongly held a view that this was also their chance. Where it was challenging to break down barriers and open the door to employment opportunities, particularly in general roles where many candidates might be available, they perceived few if any barriers to supplementing education, even to the extent of a full master's degree.

Finally, it is important to emphasize that in many cases, the suggestions made to clients were already well-known options; they are after all

educated and thoughtful people. The one-to-one discussion provided an opportunity for these ideas to be talked about – to be brought back to relevance, having perhaps been considered by the client and ‘parked’ away in the back of the mind. By making them salient again, the client revisits the ideas, and perhaps is encouraged by feeling that their ideas are interesting and do indeed afford opportunity.

PERSONAL EXPERIENCES OF THE CLIENT

Integrating into a new country is very exciting and simultaneously a challenging process. It is not easy to get into a new society which has its own culture, norms and traditions. Being an immigrant with higher education and work experience facilitates facing challenges from my point of view. I would say that the amount of work experience and the quality of higher education from the home country are in a positive relationship with the level of difficulties and quantity of unmet expectations in the host country.

Having an excellent higher education and impressive work experience makes the job seeking process quite challenging. Essentially, a perfect higher education creates expectations which are far from reality and at the same time narrows the list of preferable positions. Having a significant and long work history pushes an immigrant to perceive himself as a very valuable and unique employee-to-be. Moreover, these aspects may also make the immigrant forget about considering important points such as: Does the previously acquired education and experience represent the same value in Finland? Or, do potential Finnish employers really need this great work experience acquired in the other company and especially in another country?

Expectations which are not met after numerous attempts to find an appropriate job can make the integration process very painful and disappointing. Therefore, supporting services for better integration should not be ignored and underestimated by immigrants but rather explored and used beneficially by both Finnish society and the newcomers. In my opinion, SIMHE services, and especially the Mapping of Competences process included in its recognition of competences service, could be listed at the top among recommendations for immigrants with higher education.

I had some expectations towards the process in advance: I was pretty much sure that at the end of the process, which takes one month, I would get a paper version of my confirmed skills, education, and work experience. I expected a technical process consisting of several steps of comparing education programmes between home and the Finnish system, and a formal interview during which this comparison would be confirmed.

Getting the SIMHE paper document from the Mapping of Competences looked like a goal to me, and a key to finding a job in Finland.

To my surprise, it was not just an ordinary process of several steps with defined outcomes. It was a very personally-oriented procedure in which a lot of attention was paid to the uniqueness of my special set of skills, starting from assigning the professional person for an in-depth interview. I would consider the In-Depth Professional Discussion to be the strongest and the most significant step in the whole process. However, it could not be separated and turned into an autonomous, single process.

Formally, I received a document for my competences based on degree comparison and the In-Depth Professional Discussion. Besides the sections on personal skills, professional competences and their mapping, it also contained parts devoted to employment possibilities and recommended supplementary studies. Last but not the least, these topics provided great material and a basis for organising future plans for successful integration in Finland. These parts revealed opportunities which I had not considered before and new possible directions for further development and improvements.

Moreover, I benefitted greatly from the In-Depth Professional Discussion, getting valuable recommendations for further development of my skills and competences from a professional person. It was not a formal conversation for confirming competences but rather a friendly dialogue with an expert in the field. I found that the Metropolia expert listened carefully and contributed recommendations, based not only on personal experience or opinion, but also considering the client's uniqueness and advantages, which makes this step and the whole process very valuable and useful.

The service helps to map the client's competences, and of course recognise the set of important and valuable skills. Additionally, recommendations and suggestions are very important as they give the client a basis on which to organise and create efficient future plans for successfully integrating into Finnish society, finding himself and becoming valuable. In other words, the service may help to reveal alternative directions for further development, improvements, and meaningful activity.

CONCLUSION

Immigrants are facing quite many challenges during integration into Finnish society. SIMHE services help immigrants to integrate faster and more efficiently. A competence recognition service is a useful and meaningful option especially for immigrants with higher education. Based on the shared experience of both parties, it is more than clear that the service

represents numerous advantages and has received positive feedback. It may help define directions for further development and improvements as well as reveal opportunities which were not considered before the process but make sense afterwards.

However, a competence recognition service is not a magic key to the door of Finnish society or the Finnish job market. Rather, it is a tool that helps to find efficient and effective routes to this door. The blend of a focused but somewhat informal competence recognition discussion can offer some comfort to highly educated immigrants that their strong desire to contribute to Finnish society through meaningful work or studies that provide personal development is not a forlorn endeavour, even if rather daunting challenges remain. The positive outcomes enjoyed by a number of the SIMHE clients are a testament to the value of the approach.

REFERENCES

- Brylka, A., Mähönen, T. & Jasinskaja-Lahti, I. 2015. National identification and attitudes towards Russian immigrants in Finland: Investigating the role of perceived threats and gains. *Scandinavian Journal of Psychology*, 56(6), 670-677.
- Burt, R.S. 1997. The Contingent Value of Social Capital. *Administrative Science Quarterly*. 42 (2), 339-365.
- Dingu-Kyrklund, E. 2005. Migration and Recognition of Diplomas in Sweden. *European Journal of Education*, 40(2), 123-141.
- Souto-Otero, M. & Villalba-Garcia, E. 2015. Migration and validation of non-formal and informal learning in Europe: inclusion, exclusion or polarisation in the recognition of skills? *International Review of Education*, 61(5), 585-607.
- Statistics Finland - Population by Origin, Country of Birth and Language, 2017. Available at https://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_en.html. Accessed 10 August 2018.
- Tajfel, H. 1978. The achievement of group differentiation. *Differentiation between groups: Studies in the social psychology of intergroup relations*. London: Academic Press: 77-100.

4. KORKEAKOULUTETUN MAAHANMUUTTAJAN TYÖELÄMÄOSALLISUUDEN LISÄÄMINEN PALVELU- VERKOSTOA HYÖDYNTÄMÄLLÄ

Valtioneuvosto käynnisti vuonna 2015 muuttuneen turvapaikanhakijatilanteen johdosta maahanmuuttajien kotoutumis- ja työllistämistoi-
mien uudelleentarkastelun (TEM 2017). Valtion kotouttamisohjelmassa vuosille 2016–2019 (VALKO II) korostetaan kotoutumisen olevan usein arkista, kohtaamiin perustuvaa vuorovaikutusta, ja kotoutumisen edistämiseksi viranomaisten rinnalle tarvitaan monialaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Valtion kotouttamisohjelmaa täydennettiin ensimmäistä kertaa kotouttamisen kumppanuusohjelmalla, jonka tavoitteeksi määriteltiin kotoutumisen uudenvuorokautinen tukeminen tuomalla yhteen eri toimijoita sekä tunnistamalla ja määrittelemällä kotouttamistyötä tukevia yhteistyömahdollisuuksia. Kumppanuusohjelmassa kuvattiin uudenlaisten toimintamallien rakentaminen keskeiseksi toimenpiteeksi, joilla osallistettaisiin kotoutumisen edistämiseen uusia toimijoita ja tehostettaisiin kotouttamistyön vaikuttavuutta. (TEM 2016.) Tässä artikkelissa tarkastellaan SIMHE-Metropolian, Uudenmaan ELY-keskuksen ja Uudenmaan TE-toimiston kotouttamisen poikkihallinnollista yhteistyökokeilua 2017–2018. Yhteistyökokeilussa rakennettiin TE-palveluiden ja SIMHE-Metropolian välisenä *yhteistyönä toteutettua osaamiskartoituspalvelua*. Palvelua rakennettiin näillä toimijoilla jo käytössä olleiden palveluiden pohjalle, kehittämällä erityisesti toimijoiden välistä yhteistyötä ja prosessin liittämistä osaksi maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta.

KANSAINVÄLISTEN OSAAJIEN HYÖDYNTÄMINEN ON KESKEISTÄ UUDENMAAN ELY-KESKUKSEN STRATEGIASSA

Uudenmaan alueella asuu 54 % Suomen työikäisestä ulkomaalaisväestöstä (Tilastokeskus 2017). Uudellamaalla kansainvälistymiskehitys ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen ovat oleellisia tekijöitä alueen strategisen kehittämisen näkökulmasta (Hyttinen ym. 2017). Kansainvälinen liikkuvuus, opiskelumahdollisuudet ja yritysten työvoiman kysyntä ovat edesauttaneet monipuolisen maahanmuuttorakenteen syntymistä Uudellamaalle: alueelle muutetaan useimmiten työn, opiskelun tai perhesiteiden vuoksi. Tilastokeskuksen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Työterveyslaitoksen toteuttaman Ulkomaalaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi (UTH) -tutkimuksen mukaan pääkaupunkiseudulla vuonna 2014 asuneista 25–54-vuotiaista ulkomaalaistaustaisista 45 %:lla oli korkea-asteen koulutus. Vastaava prosenttiosuus oli muualla maassa 34–38 %. (Hannula, Nieminen, Sutela 2015, 36.) UTH-tutkimuksen mukaan joka viides korkea-asteen suorittanut ulkomaalaistaustainen työllinen toimi työntekijäammateissa, kun suomalaistaustaisilla vastaava osuus oli neljä prosenttia (Hannula, Nieminen, Sutela 2015, 89).

Työ- ja elinkeinoministeriön maahanmuuttajien koulutuspolkuja ja siirtymien joustavuutta arvioinut työryhmä totesikin raportissaan vuonna 2017, että Suomessa asuvat kansainväliset osaajat ovat pitkälti hyödyntämätön resurssi innovaatioiden ja kasvun vauhdittamisessa. Kansainväliseen osaamiseen liittyvät palvelut eivät ole vielä muodostuneet rakenteelliseksi osaksi yritysten kasvun ja kansainvälistymisen palveluita. Kansainvälisten osaajien monialaista osaamista ja verkostoja tulisi hyödyntää työmarkkinoille ohjaamisessa, yritysten kasvussa ja kansainvälistymisessä nykyistä tehokkaammin. Työryhmä tekikin esityksen maahanmuuton vastuukorkeakoulumallin (SIMHE) vahvistamisesta ja työnjaon kehittämisestä muun muassa niin, että korkeakouluopintoja suorittaneet tai korkeakouluopinnoista kiinnostuneet henkilöt voivat hakeutua vastuukorkeakouluihin osaamisen kartoitusta ja ohjausta varten. Julkisen työvoima- ja yrityspalvelulain (916/2012) mukaisina työllistymistä edistävinä asiantuntija-arvioina ehdotettiin lisäksi hankittavaksi ohjaus- ja neuvontapalvelua eri alojen korkeasti koulutetuille TE-toimiston maahanmuuttaja-asiakkaille. (TEM 2017, 31–33.)

Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen on ollut Suomessa lähinnä hankerahoituksen turvin tapahtuvaa toimintaa. Poikkeuksena tästä, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen englanninkieliset tutkinto-ohjelmat ovat toki houkutelleet opiskelijoita ulkomailta, ja niissä AHOT-menettely (aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen

ja tunnustaminen) on vakiintunut käytäntö. Niin ikään säänneltyjen ammattien osalta on olemassa olevia käytänteitä. Asian kokonaisvaltaiseksi kehittämiseksi tarvitaan kuitenkin vielä lisää yhteistyötä ja toimintamalleja. Uudenmaan ELY-keskuksen strategiassa (2016–2019) on määritelty keskeisiksi tavoitteiksi, että kansainvälisiä osaajia hyödyntämällä voidaan tukea työnantajia osaavan työvoiman saamisessa sekä yritysten kansainvälistymisen kehittämisessä. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi käynnistettiin yhteistyökokeilu syksyllä 2017 Uudenmaan ELY-keskuksen rahoituksella yhteistyössä Uudenmaan TE-toimiston ja Metropolia Ammattikorkeakoulun SIMHE-palveluiden kanssa Maahanmuuttajien koulutuspolkujen nopeuttaminen ja joustavat siirtymät -loppuraportin (2017, 33) esityksen mukaisesti.

VERKOSTOSSA TUOTETUN PALVELUN RAKENTUMINEN JA SISÄLTÖ

Aikuisten maahanmuuttajien merkittävin kotoutumista tukeva palvelu on *kotoutumiskoulutus*, johon on viime vuosina kohdennettu valtakunnallisesti vuositasolla noin 90 MEUR. Kotoutumiskoulutusta toteutetaan eri organisaatioiden toimesta Opetushallituksen antaman opetussuunnitelman mukaisesti. Opetussuunnitelmaa täydennettiin vuonna 2016 sisällöllisesti, ja opetusta kehitetään yhä enemmän suuntaan, jossa aiemman osaamisen tunnistaminen sekä opiskelijan yksilöllinen tarve huomioidaan mahdollisimman sujuvien polkujen mahdollistamiseksi lopullisena tavoitteena pääsy työelämään (OPH 2016).

Yhteistyökokeilussa Uudenmaan ELY-keskus toimi palvelun hankkijana ja rahoittajana, ja Uudenmaan TE-toimiston kotoutumispalvelut asiakkaan ohjaajana palveluun. SIMHE-Metropolia tarjosi osana kotoutumiskoulutusta opinto-ohjaajan ja ammattialan asiantuntijan tuottamaa osaamiskartoituspalvelua tekniikan tai liiketalouden korkeakoulututkinnon suorittaneille maahanmuuttajataustaisille TE-toimiston asiakkaille, jotka olivat suorittaneet alan korkeakoulututkinnon (kandidaatti/maisteri/tohtori) ulkomailla ja tulleet Suomeen vuoden 2016 aikana. Osaamisen kartoituksessa painopisteenä oli arvioida osallistujien mahdollisuutta työllistyä oman alan asiantuntijatehtäviin ja ohjata heitä täydentämään osaamistaan työllistymisedellytysten parantumiseksi. Osaamisen kartoitusten järjestäminen tekniikan tai liiketalouden korkeakoulututkinnon suorittaneille ei ollut uutta SIMHE-Metropoliassa, vaan osaamisen kartoitusta oli järjestetty jo ennen yhteistyökokeiluakin. Uutta kokeilussa oli se, että asiakkaat eivät itse ilmoittautuneet palveluun, vaan he tulivat kartoitukseen kotoutumispalveluiden ohjaamina non-stop-periaatteella.

Yhteistyökokeilun palvelukieliksi valittiin tietoisesti suomi ja englanti. Kielisyyden rajaamisella tavoiteltiin nimenomaan maahanmuuttajan oman aktiivisuuden ja osallisuuden lisäämistä osaamisen arvioinnissa. Asiakkaalle osaamisen kartoitus oli noin kuukauden prosessi, jonka aikana hän osallistui kahteen ryhmäohjaukseen, asiantuntijan tekemään osaamisen kartoitukseen ja halutessaan myös SIMHE-ohjaajan yksilöohjaukseen. SIMHE-ohjaukseen oli mahdollista hakeutua myös milloin tahansa osaamisen kartoituksen jälkeen. Ohjausprosessin aikana tavoitteena oli edistää maahanmuuttajan oman osaamisen arviointikykyä ja taitoa kertoa omasta osaamisestaan suomalaisen työelämän kontekstissa. Ohjaustilanteissa arviointiin myös yksilöllisesti erilaisia mahdollisuuksia kehittää asiantuntijatason osaamista ja työllistymistä asiantuntijatehtäviin. Palvelu toteutettiin syksyn 2017 aikana ja yhteistyökokeilun lyhyen keston vuoksi osallistujien määrä rajattiin 70 henkilöön.

MITEN YHTEISTYÖKOKEILUSSA ONNISTUTTIIN JA MITÄ KEHITTÄMISKOHTEITA TUNNISTETTIIN?

Yhteistyökokeilu käynnistettiin yhteistyössä SIMHE-Metropolian, Uudenmaan ELY-keskuksen ja TE-toimiston kanssa tekemällä palvelusta tiedote TE-toimiston työntekijöille ja kotoutumiskoulutusta järjestävien eri organisaatioiden kotoutumiskouluttajille. Metropolia Ammattikorkeakoulussa järjestettiin myös kaksi infotilaisuutta, joihin ei kuitenkaan osallistunut yhtään TE-toimiston työntekijää tai kotoutumiskouluttajaa. Asiakkaiden ilmoittautumista osaamiskartoitukseen hallinnoitiin TE-hallinnon Koulusportti-järjestelmän (KOPO) kautta. SIMHE-ohjaaja seurasi järjestelmää säännöllisesti ja otti asiakkaaseen yhteyttä kahden viikon kuluessa asiakkaan järjestelmään viemisestä. Alkuvaiheessa palveluun ohjaamisessa oli haasteita, joten lokakuussa yhteistyökokouksessa kokeilua sovittiin jatkettavan vielä tammikuussa 2018. Asiakasmäärät lähtivät kasvuun marraskuun puolivälissä, ja palveluprosessi eteni sujuvasti huolimatta joulukuussa ilmenneistä lievistä haasteista löytää sekä asiakkaalle että asiantuntijalle sopiva osaamisen kartoituksen ajankohta.

Korkeasti koulutettujen osaamisen kartoitus toteutettiin Metropolia Ammattikorkeakoulussa perinteisen kotoutumiskoulutuksen aikana. Työvoimakoulutuksena hankittavan kotoutumiskoulutuksen ja vastuukorkeakoulutoiminnan yhteiskehittämisen pohjana yhteistyökokeilu toimi erinomaisesti tuoden lisäarvoa opiskelijalle. Monesta eri osa-alueesta koostunut palvelu nivoutui maahanmuuttajan kotoutumiskoulutukseen mahdollistaen rinnakkaiset prosessit, jotka molemmat tukivat toisiaan. Erityisen tärkeää oli osaamisen tunnistaminen suhteessa työmarkkinoiden osaamisvaatimuksiin, mutta myös tiedon siirtyminen osaksi kor-

keasti koulutetun maahanmuuttajan ohjausta kotoutumiskoulutuksessa ja TE-palveluissa.

Kotoutumiskoulutuksen opiskelija sai osaamisen kartoituksesta Metropolian asiantuntijan laatiman dokumentin osaamisen kartoituksen tuloksista, jota hän voi hyödyntää myös työtä hakiessaan. Asiakkaalle annettava osaamisen kartoituksen dokumentti voi olla merkittävä lisäarvo työnhaussa, sillä työnantajilla ei ole useinkaan tietoa eri lähtömaiden tutkintorakenteista tai niiden sisällöistä. Tämä voi monesti olla esteenä ulkomaalaistaustaisen työntekijän rekrytoinnille tai edes haastatteluun kutsumiselle.

KOTOUTUMISPALVELUIDEN NÄKÖKULMASTA TIEDON KULKU YHTEISTYÖSSÄ ERITYISEN TÄRKEÄÄ

SIMHE-osaamiskartoituksen kotoutumiskoulutuksen opiskelijoita ohjaaville kotoutumiskoulutuksen opettajille lähetettiin kysely, johon oli mahdollista vastata 3.–17.5.2018. Kysely lähetettiin 31 opettajalle, ja vastausprosentti oli 22. Vaikka vastaajien määrä ei ollut suuri, monet kyselyyn vastanneista opettajista olivat ohjanneet useita opiskelijoitaan osaamisen kartoitukseen. Opettajat olivat monista asioista myös varsin yksimielisiä, joten kyselyn tuloksia voi siltä osin pitää vähintäänkin suuntaa-antavina. Kyselyn perusteella vahvistui tiedotuksen tärkeys: tieto SIMHE-osaamiskartoitusten järjestämisestä olisi voinut kulkea paremminkin siihen ohjaaville opettajille. Tieto osaamisen kartoituksen järjestämisestä oli tullut hyvin perille yleensä oman esimiehen kautta. Kuitenkin vain vähän yli puolet vastaajista koki saaneensa riittävät tiedot kartoituksen sisällöstä ja kohderyhmästä. Jotkut vastaajista olisivat toivoneet tarkempaa tietoa myös palvelun tavoitteista. Toiset olisivat taas toivoneet tarkempaa tietoa yksityiskohdista, kuten todistuksista, tulkkausmahdollisuuksista ja prosessin aikatauluista.

Lähes kaikki vastaajat kokivat osaamisen kartoituksen ohjaamisen helpoksi. Vaikeuksia tuotti lähinnä opiskelijoiden vakuuttaminen osaamiskartoituksen hyödyllisyydestä. Kartoitukseen ja siihen ohjaamiseen liittyvissä asioissa lähes kaikki vastaajat kokivat saaneensa tarvittaessa neuvoja ja tietoa. Tiedottamisen tehostamista toivottiin jo kartoituksen esittelyvaiheessa. Tietoa kartoituksista ja niiden sisällöistä sekä ajankohdista toivottiin saatavan hyvissä ajoin. Tätä varten ehdotettiin osaamisen kartoitukseen liittyviä infotilaisuuksia opettajille ja opiskelijoille. Metropolia Ammattikorkeakoulu järjesti yhteistyökokeilun alkuvaiheessa juuri opettajien toivomia informaatiotilaisuuksia, mutta tieto näistä ei ilmeisesti ollut tavoittanut kotoutumiskoulutusten opettajia. Lähes kaikki vastaajat olivat myös sitä mieltä, että kartoituksesta oli

hyötyä jatko-ohjauksessa. Kotoutumiskoulutuksen opiskelijoiden koettiin saaneen hyvin tietoa tutkinnoista, jatkokoulutuksista ja työmahdollisuuksista sekä selkeän käsityksen omasta osaamisestaan. Osaamisen kartoituksessa ilmi tulleiden tietojen perusteella jatko-ohjaus pystyttiin räätälöimään kotoutumiskoulutuksessa paremmin ja tarkemmin. Palvelulla koettiin olevan myös positiivinen vaikutus kotoutumiskoulutuksen opiskelijoiden ammatilliseen itsetuntoon. Kotoutumiskoulutuksen opettajat olisivat toivoneet saavansa osaamisen kartoituksen dokumentin myös itselleen, jotta sitä ei olisi tarvinnut erikseen pyytää nähtäväksi opiskelijoilta.

Vaikka vastaajat olivatkin pääosin tyytyväisiä kartoitukseen, he nostivat esiin monia kehittämiskohteita. Palvelulta toivottiin enemmän konkreettista apua työ- ja/tai harjoittelupaikan etsimiseen sekä tarkempaa ja täsmällisempää selvitystä siitä, mihin opiskelija voi osaamisellaan suunnata. Joidenkin työelämään suuntaavien opiskelijoiden kohdalla kontaktit työnantajiin koettiin jopa tärkeämmäksi kuin tutkinnon vertailu. Toisaalta myös niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka tarvitsevat lisäkoulutusta toivottiin vielä konkreettisempaa tietoa siitä, mitä yksittäisiä opintojaksoja pitäisi suorittaa, missä opintoja voisi suorittaa ja milloin kyseisiin opintoihin voi hakea. Tarvittavien täydentävien opintojen saatavuuteen ei tässä palvelussa otettu juurikaan kantaa.

Kysymykseen siitä, miten kartoitus on vaikuttanut siihen osallistuneiden työllistymiseen, oli vastaajien vaikea antaa vastauksia, koska opettajat saavat harvoin tietoa siitä, mihin kotoutumiskoulutuksen opiskelijat hakeutuvat kotoutumiskoulutuksen päätyttyä. Monet opiskelijat olivat saaneet hyviä harjoittelupaikkoja, ja osa myös työllistyi niihin. Vastaajien näkemys oli, että ainakin osin harjoittelupaikkojen löytymiseen vaikutti osaamisen kartoitukseen osallistuminen. Osaamisen kartoitukseen osallistuneiden kotoutumiskoulutuksen opiskelijoiden tilannetta pitäisi kuitenkin seurata pidempään, jotta pystyttäisiin arvioimaan palvelun työllistymisvaikutukset.

Kaikki kyselyyn vastanneet toivoivat lisää vastaavanlaisia kartoituksia, ja niitä toivottiin myös muille aloille. Tässä yhteistyökokeilussa kartoitettujen alojen lisäksi nostettiin erityisesti esiin sosiaali- ja terveysala, matkailu-, media- ja markkinointi- sekä opetusala. Vastauksissa tuotiin esille myös se, että pelkkä Opetushallituksen tai Valviran rinnastuspäätös ei riitä maahanmuuttajille, vaan tarvitaan tietoa kouluttautumisen- ja työllistymismahdollisuuksista. Tärkeänä pidettiin tietoa myös siitä, mitä omalle asiantuntija-alalle työllistyminen kunkin kohdalla vaatii. Tämä auttaisi henkilöä arvioimaan sitä, kannattaako hänen lähteä pyrkimään aiempaa vastaaviin töihin vai kenties kouluttautua eri ammattiin.

ASIAKKAAT ARVOSTAVAT ERITYISESTI PALVELUN YKSILÖLLISYYTTÄ JA PALVELUN ASIANTUNTEVUUTTA

Asiakkailla on ollut keskeinen rooli kaikkien SIMHE-palveluiden kehittämisessä palveluiden käynnistymisestä kevästä 2016 alkaen. Yhteistyökokeilussa tarjottu osaamisen kartoituksen palvelu oli muotoutunut aiempien palvelusta saatujen asiakaspalautteiden pohjalta. Aiemmin osaamisen kartoituksen palveluun osallistuneet olivat itse ilmoittautuneet eri tahojen ohjaamina palveluun, kun taas yhteistyökokeilussa ilmoittautuminen palveluun tapahtui kotoutumispalveluissa joko TE-toimiston työntekijän tai kotoutumiskoulutuksen opettajan toimesta.

Palveluun osallistuneille 66 asiakkaalle mahdollistettiin nimettömän palautteen antaminen Office 365 Forms -kyselylomakkeella. Kyselyyn vastanneita oli 56 (vastausprosentti 85), joista naisia oli 38 ja miehiä 18. Muut kyselyssä kartoitetut taustatiedot olivat ikä, koulutuksen taso, koulutusala ja suoritettu tutkinto. Enemmistöllä (52 %) palveluun ja kyselyyn osallistuneista oli tekniikan alan tutkinto. Viidellä palveluun ohjatuista oli muu kuin vaatimuksena ollut tekniikan tai liiketalouden tutkinto. Osaamisen kartoitukseen osallistui yksi tohtorin tutkinnon suorittanut, ja kandidaatin tutkinto oli yleisin koulutustaso (70 %). Osaamisen kartoitukseen osallistuneista suurin osa (59 %) kuului ikäryhmään 30–39 vuotta.

Asiakaskysely toteutettiin suomeksi ja englanniksi. Avoinilla kysymyksillä kartoitettiin seuraavia asioita: selitä, miksi olet osallistunut osaamisen kartoitukseen, mitä hyötyä sinulle on osaamisen kartoituksesta, mitä työnhakua auttavaa olet oppinut, millaisia palveluita toivoisit saavasi SIMHE-Metropoliasta sekä muu avoin palaute. Kyllä/ei-vastauksina kysyttiin: auttaako osaamisen kartoitus sinua työnhaussa ja suosittelisitko palvelua ystävällesi. Lisäksi asiakkaat arvioivat saamaansa SIMHE-palvelua numeraalisella asteikolla 1 (erittäin huono) –5 (erittäin hyvä). Palvelun kokonaisarvosanaksi asiakkaat antoivat 4,43. Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kaikki myös suosittelisivat palvelua vastaavassa tilanteessa olevalle ystävälleen. Asiakkaista 93 % koki palvelun auttaneen myös työnhaussa, vaikka sitä ei ollut määritelty suoranaiseksi tavoitteeksi palvelulle yhteistyösopimuksessa.

Enemmistö asiakkaista kertoi osallistuneensa osaamisen kartoitukseen, koska halusi tietää oman osaamisensa soveltuvuuden vastaavan asiantuntija-alan töihin Suomessa ja mahdolliset täydennyskoulutustarpeet. Muita asiakkaiden kuvaamia syitä osallistumiselle oli saada työtä ja tietoa työnhakemisesta, saada kotokoulutuksen opettajan tai TE-asiantuntijan suositus osallistua tai tarve saada todistus osaamisesta. Osaamisen kartoituksen kuvattiin myös lisäävän itseluottamusta sekä tietoa siitä, mitä seuraavia askeleita pitäisi ottaa osaamisen täydentämiseksi.

” Nyt minä tiedän millaisessa tasossa Suomessa minun osaamiset ovat. Ja voin rohkeasti etsiä työtä.

” I got more ideas about next steps that I have to do and also they introduced me courses that are available in open university to upgrade myself.

” I received recommendations in supplementary studies and in searching job. Also list of companies, in which I can apply, was given to me.

” The course has helped me to “re-discover” my skills, competences, in other words, what is my professional profile from a Finnish standpoint.

” I got new hope to get job in my field where I will submit this document to employer.

” A professional discussion which helped me to define the level of competence and field. Also field where I can study further and search a job.

” Tiedän kartoituksen jälkeen tilanteeni ja miten minun tulisi jatkossa toimia tai hakeutua.

” I feel more confident in my field of studies and work experience. Also I have a clearer path on what to do next in applying in Finnish job market.

” As of now, I am told to get detailed information about the Open University Master’s courses in Business Administration.

SIMHE-Metropolian kartoitukseen osallistuneet henkilöt kertoivat kyselyssä saaneensa uutta tietoa siitä, mitkä ovat oman työnhaun kannalta tärkeitä yrityksiä ja miten päästä oman alan asiantuntijaverkostoihin. Osassa vastauksia nimettiin myös oman osaamisen täydentämisen kannalta merkityksellisiä kursseja. Monet mainitsivat oppineensa hyödyntämään työnhaussa myös sosiaalista mediaa, erityisesti LinkedIniä. Kysyttäessä mitä palveluja osallistuneet toivoisivat SIMHE-Metropoliasta ja pyydettyä muuta palautetta, vastauksissa näkyi ohjauksen ja tuen toive sekä kiitollisuus yksilökohtaisesta ja syvällisestä paneutumisesta kunkin osallistujan henkilökohtaiseen tilanteeseen.

SIMHE-METROPOLIAN OSAAMISEN KARTOITUS JA OHJAUS OSANA TARKOITUKSENMUKAISTA KOTOUTUMISTA

Osaamisen kartoitusten järjestäminen tekniikan ja liiketalouden korkeakoulututkinnon suorittaneille ei ollut uutta SIMHE-Metropoliassa, vaan osaamisen kartoitusta oli järjestetty kahdella eri menetelmällä jo ennen syksyä 2017. Uutta oli se, että asiakkaat eivät itse ilmoittautuneet palveluun, vaan he tulivat kartoitukseen kotoutumispalveluiden ohjauksena non-stop -periaatteella. SIMHE-palvelun näkökulmasta haasteena oli kartoitettavien tavoittaminen yhteystietojen ollessa koulutusportissa välillä vajavaiset tai asiakkaan reagoimattomuus yhteydenottoihin. Asiakkaan ja osaamisen kartoitusta tekevän asiantuntijan aikataulujen yhteensovittaminen oppilaitoksen syyslukukauden lopussa asetti myös omat haasteensa.

SIMHE-Metropolian työntekijöiden, kotoutumispalveluiden ja erityisesti asiakkaiden palautteista ei ilmennyt kuitenkaan mitään sellaisia haasteita, mitkä eivät olisi helposti ratkaistavissa vielä tiiviimmällä yhteistyöllä ja viestinnällä. Asiakkaiden palautteiden perusteella pystyimme yhteistyökokeilussa selvästi tuottamaan uutta lisäarvoa erityisesti oman osaamisen tunnistamiseen ja tarkoituksenmukaisen koulutuspolun löytymiseen. Osaamisen kartoitusprosessin aikana pyrkimyksenä oli asiakkaiden itseohjautuvuuden lisääntyminen, mikä olikin nähtävissä asiakaspalautteissa, jossa asiakkaat kuvasivat mitä työnhakua edistävää he olivat oppineet. Yhteistyökokeilu oli osallistuneiden tahojen mielestä hyvä kokemus poikkihallinnollisesta yhteistyöstä, jossa verkoston toimijat kaikki omalla asiantuntijuudellaan pyrkivät samaan päämäärään – korkeasti koulutetun maahanmuuttajan tarkoituksenmukaiseen kotoutumiseen.

LOPUKSI

Kotoutumisen edistäminen ja työmarkkinoiden toimivuus yhdistettynä myös koulutuspolitiikkaan ovat poikkihallinnollisia teemoja. Kansainvälisten osaajien houkuttelu sekä muualta muuttavan väestön osaamisen hyödyntäminen edellyttää sitä, että hallintorajoja poikkileikkaavien tavoitteiden toimeenpanon mahdollisuuksiin tulee kiinnittää enemmän huomiota. Hallinnonaloittain kohdistetun budjettirahoituksen kanavoiminen hankkeisiin, valtakunnallisesti tunnistettuihin tarpeisiin ja kehittämiskohteisiin voi tuoda mukanaan vaatimuksia viemällä yhteiskehittämisen mahdollisuuden julkisesti kilpailutettavaksi. Tämä on todettu aiemmin jo Innovaatiotalouden maahanmuuttopolitiikkaan koskevassa työ- ja elinkeinoministeriön julkaisussa, jossa todettiin, että hallintorajoja ylittävien kehittämiskokonaisuuksien toteuttamiseksi tarvitaan uudenlaisia rakenteita (Raunio 2015, 76).

Hallituksen maahanmuuttopolitiisessa ohjelmassa työperustaisen maahanmuuton vahvistamiseksi (Sisäministeriö 2018) todetaan Suomen tarvitsevan maahanmuuttajia vastaamaan eri aloilla olevaan, väestön ikääntymisestä seuraavan heikentyneen huoltosuhteen aiheuttamaan, työvoimapulaan. Ohjelmassa todetaan Suomen tarvitsevan toimenpiteitä, joilla edistetään erityisesti työperustaista maahanmuuttoa ja sitä tukevaa kotoutumista. Kotouttamistoimenpiteiden kehittäminen erilaisilla strategisilla kokeiluilla voidaan nähdä tulevaisuuden investointina. Tämä yhteistyökokeilu on ollut yksi onnistunut esimerkki projektista, jossa olemme rakentaneet ja testanneet konkreettista toimintamallia korkeasti koulutetun maahanmuuttajan kotouttamiseen palveluverkostossa.

LÄHTEET

- Hannula, U., Nieminen, T. & Sutela, H. (toim.) 2015. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa -tutkimusraportti 2014. Tilastokeskus 2015.
- Hyttinen, L. & Kuukkasjärvi L. 2017. Uusimaa-ohjelma 2.1. Visio, strategiset painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet. Uudenmaan liiton julkaisuja A 36. 11 s. ISBN: 978-952-448-4787.
- Maahanmuuttajien koulutuspolkujen nopeuttaminen ja joustavat siirtymät -työryhmän loppuraportti ja toimenpide-esitykset. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 36/2017. ISBN: 978-952-327-238-5.
- OPH: Yksilöllisempiä toteutusmalleja kotoutumiskoulutukseen. 2016. Saatavissa: https://www.oph.fi/ajankohtaista/tiedotteet/101/0/yksilollisempia_toteutusmalleja_kotoutumiskoulutukseen.
- Raunio, M. 2015. Innovaatiotalouden maahanmuuttopolitiikka. Kansainvälinen muuttoliike, maahanmuuttajat ja innovaatiopolitiikka. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja Innovaatio 33/2015. 49 s. ISBN:978-952-227-994-1. Evira. n.d. [verkkoinfo] [viitattu 15.6.2018]. Saatavissa: <https://www.evira.fi/tietoa-evirasta/esittely/toiminta/elainlaakaritoimi/oikeus-toimia-elainlaakarina/>.
- Stenberg, H. 2018. Tervetuloa Suomeen töihin. Metropolia Blogit, Monta muuttujaa. Saatavissa: <https://blogit.metropolia.fi/montamuuttujaa/2018/01/26/tervetuloa-suomeen-toihin/>.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkójulkaisu]. 2017. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus].
- Töihin Suomeen – Hallituksen maahanmuuttoliittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi. Sisäministeriön julkaisu 1/2018. ISBN:978-952-324-176-3.
- Uudenmaan ELY-keskus: Tulostavoiteasiakirjat 2016, 2017 ja 2018, Uudenmaan ELY-keskuksen tulossopimus vuosille 2016–2019. Saatavissa: <http://www.ely-keskus.fi/web/ely/ely-uusimaa-suunnittelun-ja-seurannan-asiakirjat>

Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019. Valtioneuvoston periaatepäätös
valtion kotouttamisohjelmasta – Hallituksen painopisteet vuosille
2016–2019. Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavissa: [https://
valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?
decisionId=0900908f804c64bf](https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f804c64bf)

OSA III

ALUEELLISIA KOKEMUKSIA
SIMHE-PALVELUISTA

1. MAAHANMUUTTAJIEN OHJAUS- JA NEUVONTAPALVELUIDEN KEHITTÄMINEN HELSINGIN YLIOPISTOSSA

Helsingin yliopisto on ollut yksi opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamista SIMHE-vastuukorkeakouluista vuodesta 2017 alkaen. Korkeakoulutukseen hakevat maahanmuuttajat eivät kuitenkaan ole uusia asiakkaita Helsingin yliopistossa. Keskitetyt hakijapalvelut lanseerattiin Helsingin yliopistossa vuonna 2007, jolloin maahanmuuttajat, maahanmuuttajataustaiset hakijat ja kansainväliset opiskelijat tulivat uuden hakuneuvonnan asiakkaiksi. SIMHE-hanke on kuitenkin tuonut aivan uutta näkyvyyttä ja parantanut maahanmuuttajien hakeutumista palveluiden piiriin. Ministeriön SIMHE-rahoitus mahdollistaa neuvontapalvelun kehittämisen vahvemmin maahanmuuttajien näkökulmasta.

Helsingin yliopistossa tehtiin iso organisaatiomuutos vuonna 2016, jonka jälkimainingeissa SIMHE-toiminta pääsi alkuun melko hitaasti. Toisaalta nykyinen organisaatio mahdollistaa uudenlaisten prosessien kokeilemisen. Hakijapalveluissa on käytössä sähköinen ajanvarausjärjestelmä, joka mahdollistaa esimerkiksi ennakkotietojen välittämisen asiakkaalta hakuneuvojille. SIMHE-ohjaukseen tulevalla asiakkaalla on myös mahdollisuus tulla pop-in-asiakaspalveluun Helsingin yliopiston Tiedekulmaan, missä hänelle voidaan tarvittaessa varata aika perusteellisempaan ohjaukseen.

Helsingin yliopiston SIMHE-asiakkaat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä. Heidän ohjauksessaan pyritään huomioimaan asiakkaan mahdolliset aiemmat korkeakouluopinnot sekä se, että suomalainen koulutusjärjestelmä ja työelämän vaatimukset eivät välttämättä ole asiakkaille entuudestaan tuttuja. Haastavaa SIMHE-neuvonnasta tekee se, että Helsingin yliopiston SIMHE-hakuneuvojien tulee tuntea työssään myös muiden Suomen korkeakoulujen koulutustarjonta sekä osata ohjata asiakas hänelle sopivimpaan oppilaitokseen. Helsingin yliopiston SIMHE-palvelut pyrkivätkin keräämään tietoa siitä, millaisia asiakkaat ovat ja millaisia tarpeita heillä

on. Palveluiden kehittämisessä käytetään apuna asiakasprofilointia ja palvelumuotoilua. Tähänastisessa SIMHE-työssä on havaittu, etteivät palvelut kenties tavoita kaikkia niitä asiakasryhmiä, jotka voisivat hyötyä SIMHE-neuvonnasta.

Helsingin yliopistolla on ollut runsasta maahanmuuttajiin keskittyvää toimintaa myös ennen SIMHE-palveluja, ja nyt tuo toiminta pyritään nostamaan näkyvämmäksi. Maahanmuuttajatyö halutaan valtavirtaistaa yliopistossa niin, että maahanmuuttajien erityistarpeita huomioidaan hallinnossa ja opetuksessa paremmin.

SIMHE-palvelut tekevät yhteistyötä esimerkiksi HY+:n koordinoiman MAAMOT-hankkeen kanssa, jota rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö. MAAMOT-hankkeessa kartoitetaan vastuukorkeakouluissa toimivien SIMHE-neuvojien ohjaustarpeita ja kehitetään työpajojen avulla korkeakoulujen hakuneuvojia tukevia työkaluja, esimerkiksi koulutustietoja koostava portaali SIMHE-neuvontatyön avuksi.

LÄHTEET

Helsingin yliopisto n.d. [verkkoaineisto].[viitattu 31.8.2018].

Saatavissa: <https://www.helsinki.fi/fi/opiskelu/hae-opiskelijaksi/maahanmuuttajien-neuvonta>.

HY+ n.d. [verkkoaineisto].[viitattu 31.8.2018]. Saatavissa: <https://hyplus.helsinki.fi/hanke/maamot-maahanmuuttajien-neuvonnan-tuki-koulutusta-ja-digitaalinen-opas-korkeakouluille/>.

Marita Häkkinen

2. OHJAUS TUKEE MAAHANMUUTTAJAOPISKELIJAN KOTOUTUMISEN POLKUA YLIOPISTOKOULUTUKSESSA

Jyväskylän yliopiston kielikeskus käynnisti yhdessä avoimen yliopiston ja Jyväskylän yliopiston koulutuspalveluiden Supporting Immigrants in Higher Education (SIMHE)-palvelujen kanssa maaliskuussa 2018 kotoutumista ja tutkinto-opintoihin pääsyä tukevan Integra-koulutuksen. Koulutus on suunnattu korkeakouluopintoja tai korkeakoulututkinnon jo suorittaneille maahanmuuttajille (Jyväskylän yliopisto n.d. viitattu 31.8.2018). Koulutuksen kesto on yhdeksän kuukautta, ja se toimii valtaosalle opiskelijoista omaehtoisena kotoutumiskoulutuksena, joka oikeuttaa työttömyysetuuteen. Kotoutumiskoulutuksen lainsäädännöllisten edellytysten täyttämiseksi koulutuksen suunnittelussa on oltu tiiviisti yhteydessä kotouttamispalveluiden asiantuntijaan Keski-Suomen TE-palveluissa. Integra-koulutus ei ole yliopiston tutkintokoulutusta eikä siitä voi automaattisesti jatkaa tutkinto-opiskelijaksi, mutta koulutus tukee tutkinto-opintoihin hakeutumista tai akateemiseen ammattiin pätevoitymistä Suomessa (em).

Tieto Integra-koulutuksesta saavutti potentiaaliset hakijat SIMHE-ohjauksen, kotoutumiskoulutusryhmien sekä Kotona Jyväskylässä -hankkeen tarjoamien palveluiden kautta. Koulutukseen valittiin hakulomakkeen ja pääosin suomeksi käytyjen haastatteluiden perusteella 23 henkilöä, joiden kielitaito (suomi, englanti) sekä koulutustausta ja -tavoitteet katsottiin soveltuviksi koulutukseen. Puolet opiskelijoista oli miehiä ja puolet naisia, ja ryhmässä oli alkuvaiheessa 13 eri kansallisuutta. Noin puolella opiskelijoista oli pakolaistausta. Ennen syyslukukauden alkua viisi opiskelijaa joutui keskeyttämään opinnot Integra-koulutuksessa työ- tai opiskelupaikan saamisen tai perhesyiden vuoksi, ja koulutukseen valittiin uusia opiskelijoita kesätaun aikana. Valtaosalla koulutukseen valituista oli aiemmin suoritettu kandidaatintutkinto kotimaastaan tai toisesta maasta, osalla myös maisterintutkinto. Muutamilla kandidaatin opinnot olivat lähes valmiit, ja neljä opiskelijaa oli suoritta-

nut aiemman korkeakoulututkintonsa kokonaan tai osittain kotimaansa ulkopuolella.

Muutamilla opiskelijoilla oli suoritettuna aiempia korkeakouluopintoja Suomesta esimerkiksi avoimessa korkeakoulussa. Valtaosalle Integra-koulutus tarjosi kuitenkin ensimmäisen tilaisuuden akateemiseen kieli- ja substanssikoulutukseen Suomessa. Ryhmässä oli opiskelijoita lähes kaikilta Jyväskylän yliopiston koulutusaloilta: kauppatieteistä, kasvatustieteistä, yhteiskuntatieteistä (sosiologia), humanistisilta aloilta (englannin filologia ja historia) ja IT-alalta. Lisäksi opiskelijoilla oli tutkintokoulutusta lääketieteellisiltä, teknillisiltä ja oikeustieteen aloilta.

Integra-koulutus sisältää akateemisia kieliopintoja (30 opintopistettä) ja oman koulutusalan sisältöopintoja (10 opintopistettä), jotka opiskelijat suorittavat avoimina yliopisto-opintoina. Lisäksi jokainen opiskelija osallistuu säännöllisesti ohjaukseen (5 opintopistettä) ryhmissä sekä yksilöohjaukseen. Ohjauksessa laaditaan henkilökohtainen opintosuunnitelma sekä koulutuksen päätteeksi jatkosuunnitelma.

Työnkuvani Integra-koulutuksen ohjaajana yhdistyy luontevasti tehtäviini yliopiston SIMHE-palvelun suunnittelijana ja opintosuunnitelmissa tukevana ohjaajana. Integra-koulutuksessa ohjausdialogilla on keskeinen rajapinta aiemmin opitun tunnistamiseen, sillä HOPS-keskusteluissa pohditaan Integra-koulutuksen ja suomalaisen yliopiston opintoja suhteessa aiempiin korkeakouluopintoihin (ks. Puukari 2011, 261). Myös oman koulutusalan kursseja valitessaan (ja opiskellessaan) opiskelija peilaa ”uusia” kurssisisältöjä siihen, millaisia sisältöjä ja vaatimuksia aiemmissä opinnoissa on ollut. Koulutuksessa on ollut mukana myös alanvaihtajia, mutta akateemisten traditioiden välisiä yhtäläisyyksiä ja eroja koskevat keskustelut koskettavat jokaista opiskelijaa. Ohjauksessa käydään yhdessä läpi myös koulutusdokumentteja, kuten opintorekisteriotteita, sekä oppimistehtäviä, opiskeluohjeistuksia ja palautetta. Myös pohdinnat erilaisista koulutusjärjestelmistä, opiskelumenetelmistä, oppimiskäsityksistä ja kulttuurienvälisyydestä jäsenyivät konkreettisten dokumenttien äärellä. Yksilöohjauksen lisäksi opiskelijat osallistuvat kuukausittain suomen- ja englanninkieliseen ryhmäohjaukseen, jossa lähestytään opiskelussa tai uudessa ympäristössä nousseita kysymyksiä kokemuksellisen ja toiminnallisen pedagogiikan tuella. Ryhmissä hyödynnetään esimerkiksi ryhmä- ja parikeskustelujen, kertomisen, kuuntelemisen, valokuvaamisen ja kirjoittamisen harjoitteita. Integra-koulutuksen moninaisissa ohjaustapaamisissa on pyritty mahdollisimman pitkälle kunnioittamaan aikuisen aiempaa elämänkokemusta, jonka nähdään toimivan tärkeänä oppimisen resurssina, aikuisoppijan ”elävänä oppikirjana” (Lindeman 1926, 10).

Integra-koulutuksen myötä on havaittavissa, että maahanmuuttajille tarjotun opinto-ohjelman ja opetuksen lisäksi tarvitaan säännöllistä tukea

uudenlaisten käytänteiden oppimiselle. Yksilöllisen opintopolun kestävä suunnittelu edellyttää ohjaussuhdetta jokaiseen opiskelijaan (Puukari 2011, 261). Yksi merkittävä ohjauskeskusteluissa esiin noussut kysymys koskettaa maahanmuuttajataustaisen opiskelijan tarvetta verkostojen rakentamiselle Suomessa ja toisaalta jo olemassa olevien verkostojen (omalle oppimiselle ja etenemistavoitteille tärkeät henkilöt) tiedostamiselle. Aiheeseen saattaa liittyä myös voimakkaita tunteita, sillä opiskelija on usein joutunut luopumaan aiemmista tukiverkostoista, kuten perheestä, ystäväistä tai työpaikasta. Kotoutumisvaiheessa olevan opiskelijan kysymykset liittyvät usein TE-palveluiden ja Kelan prosesseihin, muihin kotoutuspalvelujen tuottajiin ja erilaisiin tukipalveluihin, joten kokonaisuuden ymmärtäminen auttaa myös korkeakoulussa työskentelevää ohjaajaa opiskelijan tukemisessa. Opiskelija päättää kuitenkin aina itse, mitä henkilökohtaisia asioita hän haluaa tuoda esille ohjauksessa.

LÄHTEET

- Jyväskylän yliopisto. n.d. [verkkoaineisto].[viitattu 31.8. 2018]. Saatavissa: <https://kielikeskus.jyu.fi/integra>.
- Kasurinen, H., Merimaa, E. & Pirttiniemi, J. (toim.) OPO. Opinto-ohjaajan käsikirja. Opetushallitus: Oppaat ja käsikirjat 2011:3.
- Lindeman, E.C., 1926. The meaning of adult education. New York: New Republic.
- Puukari, S. 2011. Monikulttuurinen ohjaus. Teoksessa: Kasurinen, H., Merimaa, E. & Pirttiniemi, J. (toim.) Opo. Opinto-ohjaajan käsikirja. Opetushallitus: Oppaat ja käsikirjat 2011:3, s. 259–270.

Hannele Niskanen, Tero Hyttinen & Paavo Raappana

3. KARELIA- AMMATTIKORKEAKOULU TUKEE MAAHANMUUTTAJIA ITÄ-SUOMEN ALUEELLA

Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien osaamisen hyödyntäminen ja pysyminen Pohjois-Karjalan alueella on ensiarvoisen tärkeää. Tilastot osoittavat, kuinka maakunnan väestö ikääntyy ja vähenee (Tilastokeskus n.d.). Koulutetut maahanmuuttajat nuorentavat alueen väestörakennetta ja tuovat alueen yrityksille kansainvälistymisen mahdollisuuksia.

SIMHE-KARELIAN OHJAUSPALVELU

Karelia-ammattikorkeakoulun Supporting Immigrants in Higher Education (SIMHE) -toiminta alkoi maaliskuussa 2017. SIMHE-Karelian keskeisin toimintamuoto on ohjaus- ja neuvontapalvelu korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille työllistymisen ja yhteiskuntaan integroitumisen tukemiseksi. Ensimmäisen toimintavuoden aikana tavoitettiin noin 100 maahanmuuttajaa. Ohjauspalvelussa huomioidaan Itä-Suomen alueen erityispiirteet, kuten pitkät välimatkat, jotka vaikuttavat mahdollisten asiakkaiden tavoitettavuuteen Itä-Suomen laajalla, harvaan asutulla alueella. SIMHE-Karelian ohjauspalvelu (SIMHE-Karelia n.d. viitattu 16.8.2018) on jalkautunut Joensuun alueen ja muun Pohjois-Karjalan maakunnan lisäksi Lappeenrantaan, Kuopioon, Savonlinnaan ja Mikkeliin saakka. Toiminnan edellytyksenä on ollut tiivis yhteistyö alueen muiden maahanmuuttajatyötä tekevien kanssa. SIMHE-Karelia viestii Facebookin, Twitterin sekä verkkosivujensa kautta. Sosiaalisen median käyttö ja digitaalinen saavutettavuus ohjauksen tukena on ollut SIMHE-Karelian toiminnan edellytys.

DIGITAALISUUS PARANTAA OHJAUKSEN SAAVUTETTAVUUTTA

Digitaalisten, maahanmuuttajien ohjaustyötä helpottavien ratkaisujen kehittäminen näkyy myös ammattikorkeakoulun hankkeissa. Karelia toteuttaa yhdessä Oulun ammattikorkeakoulun ja Metropolia Ammattikorkeakoulun kanssa opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa SIMHEapp-hanketta, jossa kehitetään mobiilipalvelua edistämään ja tukemaan maahanmuuttajien korkeakoulupoluille ohjautumista. Hankkeen lopputuloksena syntyy mobiililaitteilla toimiva, käyttäjälähtöinen palvelu, joka tarjoaa tiedon koulutusväylistä ja toimii välineenä oman osaamisen kuvaamiselle. (Karelia-ammattikorkeakoulu n.d. viitattu 16.8. 2018). Se osaltaan helpottaa kontaktiohjauksen sujuvuutta. Mobiilipalvelu toimii maahanmuuttajan ensimmäisen vaiheen ohjauspalveluna, joka on käytettävissä ajasta ja paikasta riippumatta.

VALMENTAVAN KOULUTUKSEN KEHITYSTYÖTÄ

Korkeakouluopinnoista kiinnostuneita maahanmuuttajia Karelia-ammattikorkeakoulu tukee työpanoksellaan kansallisessa Valmentavasta valmiiksi-hankkeessa, jossa yhdenmukaistetaan maahanmuuttajien korkeakouluopintoihin valmentavia koulutuksia, minkä lisäksi Karelia-ammattikorkeakoulu koordinoi toimenpiteitä, jotka edistävät maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden osallisuutta sekä integraatiota muun korkeakoulu yhteisön kanssa (Metropolia Ammattikorkeakoulu n.d.; Karelia-ammattikorkeakoulu n.d. viitattu 17.8. 2018). Lisääntynyt osallisuus voi edistää kotoutumista sekä vahvistaa työllistymisen kannalta tärkeitä verkostoja.

Karelia-ammattikorkeakoulun SIMHE-toiminta haluaa kantaa vastuunsa maahanmuuttajien kotoutumisesta sekä maakunnan osaamisen tulevaisuudesta. Pitkien välimatkojen ja pienten paikkakuntien maakunta voi hävitä vetovoimassa eteläisen Suomen kasvukeskuksille. SIMHE-verkostosta saadulla osaamisella ja hankeyhteistyöllä kehitetään Pohjois-Karjalasta maakunta, jossa arjen edellytykset maahanmuuttajille ovat alueelle jäämisen arvoiset.

LÄHTEET

- Karelia-ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 16.8. 2018].
Saatavissa: <http://simheapp.karelia.fi/>.
- Karelia-ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 17.8. 2018].
Saatavissa: <http://valmentavastavalmiiksi.karelia.fi/>.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 17.8. 2018]. Saatavissa: <https://www.metropolia.fi/tutkimus-kehittaminen-ja-innovaatiot/hankkeet/valmentavasta-valmiiksi/>.
- SIMHE-Karelia. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 16.8. 2018]. Saatavissa:
<http://simhe.karelia.fi/>.
- Tilastokeskus. n.d. [verkkoaineisto]. [viitattu 17.8. 2018]
Saatavissa: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/statfin_vaerak_pxt_014.px/table/tableViewLayout2/?rxid=621a24e4-524f-44d8-99a1-f202d3637577.

Eija Svanberg

4. SIMHE-OAMK KEHITTÄÄ OHJAUSTA JA NEUVONTAA MAAHANMUUTTAJILLE POHJOIS-SUOMEN ALUEELLA

Oulun ammattikorkeakoulu aloitti vuonna 2017 maahanmuuton vastuukorkeakouluna, joka tunnetaan nimellä Supporting Immigrants in Higher Education in Finland (SIMHE), ja ohjaustyö käynnistyi saman vuoden syksyllä. SIMHE-Oamk palvelee koko Pohjois-Suomen aluetta ja tarjoaa ohjausta ja neuvontaa korkeakouluopiskelusta kiinnostuneille maahanmuuttajille Oulussa, Teuvo Pakkalan kadun kampuksella (Oulun ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 17.8.2018). Toiminta tapahtuu tiiviissä yhteistyössä muiden alueen maahanmuuttajien kotouttamista, kouluttautumista ja työllistymistä edistävien toimijoiden verkostossa. Maahanmuuttajat ovat löytäneet SIMHE-palvelun pääosin näiden verkostojen kautta. Oulun alueellinen sidosryhmäyhteistyö on vahvuus, ja mahdollistaa yhteisten tapahtumien ja koulutusten järjestämisen. Henkilöt ovat toisilleen tuttuja, ja yhteydenpito on mutkatonta ja nopeaa.

SIMHE-Oamkin palvelualue on maantieteellisesti laaja, ja maahanmuuttajia on suhteellisen vähän. Vuonna 2016 ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä Kainuussa oli 2,8 %, Lapissa 2,9 % ja Pohjois-Pohjanmaalla 2,7 %. Kaupungeista ulkomaalaistaustaisten osuus Kemissä vuonna 2016 oli 4,9 %, Oulussa 3,9 %, Rovaniemellä 3,4 % ja Kajaanissa 3,4 %. (Tilastokeskus n.d., Maahanmuuttajat väestössä, viitattu 23.5.2018). Rajan läheisyys osoitti kuitenkin vuonna 2015 sen, että maahanmuuttajia voi tulla suuria määriä nopeasti Ruotsin kautta, ja myös Venäjältä, maailmantilanteen muuttuessa.

Ohjauksen liittyvä erityispiirre toiminnassa on SIMHE-Oamkin alueellinen laajuus, sillä toiminta kattaa Lapin, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnat. Esimerkiksi Rovaniemeltä Ouluun matka kestää autolla noin kolme tuntia, Kajaanista noin 2,5 tuntia ja Kemistäkin noin 1,5 tuntia. Siten henkilökohtaisessa SIMHE-ohjauksessa käyminen voi viedä ohjausasiakkaalta koko päivän, ja jos henkilö tulisi kauempaa Pohjois-Lapista,

ei yksi päiväkään riittäisi ajallisesti. Ohjauksen suunnittelussa ja toteuttamisessa on siten otettava erityisesti huomioon maantieteelliset etäisyydet, ja nyt ollaankin rakentamassa omaa pohjoisen Suomen verkostoa, jonka puitteissa voitaisiin suunnitella sopivia käytänteitä tavoittaa laajalla alueella asuvat maahanmuuttajat. Lisäksi on tärkeä koota yhteen pohjoisen alueen maahanmuuttajille tarjottavat koulutukset ja valmennukset, joilla voidaan helpottaa siirtymistä korkeakouluopintoihin.

Ohjausasiakkaat ottavat yhteyttä SIMHE-Oamkiin pääsääntöisesti sähköpostitse, ja heitä pyydetään täyttämään ennen tapaamista esitietolomake, joka palautetaan joko sähköpostitse ennen ohjaustapaamista tai paperiversiona ohjaustapaamisessa. Tähän mennessä ohjaustapaamisten kysymykset ovat liittyneet pääosin suomalaiseseen korkeakoulujärjestelmään sekä siihen liittyvään hakuprosessiin. Ohjauksessa käyneet ovat olleet kiinnostuneita Oulun alueen koulutusmahdollisuuksista ja erityisesti ammattikorkeakoulutasoisista opinnoista. Opintotukiasioihin liittyvissä kysymyksissä asiakkaita ohjataan ottamaan yhteyttä alan asiantuntijoihin, esimerkiksi Kelaan. Asiointikielenä on käytetty pääosin suomea ja jonkin verran englantia.

Oulun ammattikorkeakoulun SIMHE-palvelua tukevat myös maahanmuuttajiin liittyvät hankkeet. Tällaisia hankkeita ovat esimerkiksi juuri päättynyt SIIMA-hanke (Siirtymävaiheen koulutusmalli maahanmuuttajille), jossa kehitettiin ja toteutettiin Oulussa ensimmäinen maahanmuuttajille tarkoitettu valmentava koulutus korkeakouluopintoihin (Oulun ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 24.8.2018). Lisäksi pian on alkamassa uusi MAIKO-hanke (Maahanmuuttajien integrointimalli korkeakouluun), jossa kehitetään integrointimalli, joka edesauttaa maahanmuuttajia hakeutumaan ja kiinnittymään korkeakouluasteelle (Oulun ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 25.8.2018). Oamk on myös osatoteuttajana kahdessa valtakunnallisessa hankkeessa. Alkamassa on myös Opin portailta työelämään -hanke, jossa parannetaan palveluita, jotka tukevat siirtymävaiheita ja koulutuksellista tasa-arvoa (Oulun ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 26.8.2018). Valmentavasta valmiiksi -hankkeen tavoitteena on edistää maahanmuuttajien korkeakouluopintoihin pääsyä ja luoda kansalliset linjaukset ammattikorkeakoulujen valmentaville opinnoille (Oulun ammattikorkeakoulu n.d., viitattu 27.8.2018).

LÄHTEET

Fonecta. Kartat ja reitit. [Viitattu 23.5.2018.] <https://www.fonecta.fi/kartat?lon=26.070556640625&lat=64.41829351491843&z=7&from=Kajaani%2C+Kajaani&to=Oulu%2C+Oulu&rt=fastest>.

Oulun ammattikorkeakoulu. n.d. [verkkoaineisto]. [Viitattu 17.8. 2018].
Saatavissa: <https://www.oamk.fi/fi/koulutus/ohjauspalvelu-maahanmuuttajille/>.

Oulun ammattikorkeakoulu.n.d.[verkkoaineisto]. [Viitattu 24.8.2018].
Saatavissa: <https://www.oamk.fi/fi/tutkimus-ja-kehitys/hankkeet/siima/>.

Oulun ammattikorkeakoulu. n.d.[verkkoaineisto]. [Viitattu 25.8.2018].
Saatavissa: https://www.oamk.fi/hankkeet/kotimaiset_kaynnissa/index.php?hanke_id=1912.

Oulun ammattikorkeakoulu. n.d.[verkkoaineisto]. [Viitattu 26.8.2018].
Saatavissa: https://www.oamk.fi/hankkeet/kotimaiset_kaynnissa/?hanke_id=1842.

Oulun ammattikorkeakoulu.n.d.[verkkoaineisto]. [Viitattu 27.8.2018].
Saatavissa: <https://www.oamk.fi/fi/koulutus/ohjauspalvelu-maahanmuuttajille/ajankohtaista/>.

Tilastokeskus 2017. Maahanmuuttajat väestössä. [Viitattu 23.5.2018].
<http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>.

Maria Henninen & Seppo Piiparinen

5. OPINOVI-VERKOSTO TOIMII TURUN YLIOPISTON SIMHE- PALVELUN TAUSTALLA JA TUKENA

Turun yliopisto tarjoaa Supporting Immigrants in Higher Education in Finland (SIMHE)-vastuukorkeakouluna neuvontaa ja ohjausta maahanmuuttajien korkeakoulutukseen ja korkeakoulutettujen työelämään liittyvissä kysymyksissä. Turun yliopistossa maaliskuussa 2017 käynnistynyt SIMHE-toiminta perustuu aiemman ohjaus- ja verkostotyön pohjalle: Turun yliopisto on ollut mukana jo lähes kymmenen vuoden ajan TE-toimiston OpinOvi-koulutusneuvonta- ja uraohjauspisteessä (OpinOvi n.d.).

Turun yliopistossa käynnistettiin myös vuonna 2015 hakijoiden yhteinen ohjauspalvelu, jonka myötä ohjausyhteistyötä on tehty Turun Ohjaamon kanssa (Ohjaamo n.d.). Maahanmuuttajille suunnattua ohjaustyötä tehdään myös yliopiston eri oppiaineissa, opetuksen yhteydessä ja erilaisissa hankkeissa. SIMHE-palvelulle antoi alkusysäyksen myös turkulaisten yliopistojen vapaaehtoistyö turvapaikanhakijoiden ja uusturkulaisten parissa. Tämä asiantuntijaverkosto on ollut myös SIMHE-ohjaajien käytettävissä ja tukena ohjaustyössä. (Turun kaupunki 2017.)

OpinOvi-hankkeessa kehitettiin aikuisille suunnattuja neuvonta- ja ohjauspalvelumalleja, ohjauksen välineitä sekä verkostoiduttiin aikuiskoulutusorganisaatioiden kanssa. Yliopiston perinteisiä yhteistyötahoja ovat olleet toiset korkeakoulut, mutta OpinOvi-hankkeeseen mukaan lähtemällä tavoiteltiin ensisijaisesti verkostoitumista muiden oppilaitosten ja TE-palvelujen kanssa (OpinOvi n.d.). Tavoitteena oli tuoda omaa aikuis-koulutusta laajempaan tietoon ja tarjota samalla yliopiston ohjausosaamista muiden tahojen hyödynnettäväksi. Verkostotyön hienoutena on se, että mukanaolo myös palkitsee: siinä oppii muilta, löytää uusia ideoita ja näkee oman työnsä kehittämistarpeita.

Jo SIMHE-palvelun toimintaa suunnitellessa nousi välittömästi esiin OpinOvi ja sen hyväksi todetut käytännöt, joten valmista verkostoa ja ohjausosaamista ei kannattanut siten jättää hyödyntämättä. OpinOvessa tu-

tuksi tulleet opintojen henkilökohtaistaminen, yksilölliset opintopolut ja asiakaslähtöinen palvelumalli ovat olleet hyvin toimivia konsepteja myös maahanmuuttajien kanssa työskenneltäessä (OpinOvi n.d.). Asiakkaan näkökulmasta verkoston hyöty on siinä, että näin päästään nopeasti juuri hänelle tarkoituksenmukaisen ohjauksen sekä koulutustarjonnan piiriin. Pääasia on, että maahanmuuttaja osaa ottaa sellaiseen paikkaan, josta hänet voidaan ohjata eteenpäin. On ollut hieno nähdä, että OpinOvi-verkosto toimii tiiviisti myös osana SIMHEN ohjaus- ja neuvontatyötä Turun alueella.

LÄHTEET

Ohjaamo. n.d. [verkkoaineisto][viitattu 31.8. 2018]. Saatavissa: <https://www.turku.fi/ohjaamo>.

OpinOvi. n.d. [verkkoaineisto][viitattu 31.8. 2018]. Saatavissa: <http://www.opinovi.fi/index.php?lang=fi>.

Turun kaupunki. 2017. Vuoden 2017 uusturkulainen ja monikulttuurisuusteko on valittu [verkkoaineisto] [uutinen 21.3.2017]. Saatavissa: http://www.turku.fi/uutinen/2017-03-21_vuoden-2017-uusturkulainen-ja-monikulttuurisuusteko-valittu.

KIRJOITTAJAT

Heidi Stenberg (KM) toimii Opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoimassa Maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminnan SIMHE (Supporting Immigrants in Higher Education in Finland) -ohjausryhmässä ja SIMHE-Metropolian projektijohtajana. Stenberg toimii aktiivisesti myös muissa maahanmuuttajien koulutuksen ja työllistymisen edistämiseen liittyvissä työryhmissä ja hankkeissa joko ohjausryhmässä tai toimijana. Erityisenä kiinnostuksen kohteena hänellä on johtamisen, osaamisen tunnistamisen, - kehittämisen ja oppimisen ilmiöt.

Marianne Autero (BA, FM, opinto-ohjaaja) työskentelee projektisuunnittelijana Metropolia Ammattikorkeakoulun SIMHE-palveluissa ja on ollut kehittämässä toimintaa sen aloittamisesta lähtien. Hänen kiinnostuksen kohteenaan on erityisesti maahanmuuttajille suunnatun ohjauksen kehittäminen. Hän on työskennellyt pitkään kansainvälisten opiskelijoiden ohjauksessa Metropoliaassa ja on myös opettanut Metropolian tekniikan alan maahanmuuttajien valmentavissa opinnoissa sekä osallistuu Valmentavasta valmiiksi -hankkeeseen opettajana ja ohjaajana.

Elina Ala-Nikkola (kulttuurituottaja YAMK) työskentelee Metropolia Ammattikorkeakoulussa julkaisukoordinaattorina. Hän kehittää yhdessä korkeakoulun asiantuntijoiden kanssa laadukasta ja vaikuttavaa julkaisu-toimintaa, jonka avulla voidaan tuoda keskusteluun näkökulmia eri ilmiöistä ja tarjota ratkaisumalleja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Carita Blomqvist (FK, HTT) toimii yksikön päällikkönä Opetushallituksen tutkintojen tunnustaminen -yksikössä.

Yulia Bystrova (Master's Degree in International Business) has work experiences for 12 years, one year as the local representative (in Tunis) for a tour firm and about 11 years as the departmental manager within a Russian distribution company dealing with such matters as trade negotiations, preparing company reports, and marketing research and advertising plans. During her post-graduate studies she has taken up exchange opportunities: as a Master's student a one semester exchange to The National University of Singapore, and during Doctoral studies a one-year exchange to

Aalto University in Finland. Being professional in sales and project management in service sector she has experience in academic environment as a researcher and an assistant professor.

James Collins (PhD) is a senior lecturer at Metropolia University of Applied Sciences. After a career in the shipping industry, he studied social psychology and later business and management. His doctoral studies focus on leadership behavior including issues of gender diversity. His teaching portfolio includes intercultural work, sustainability, and managing diversity in addition to research and business development skills. His research interests focus around intergroup relations.

Maria Henninen (VTM, opinto-ohjaaja) toimii suunnittelijana Turun yliopiston yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa. Tämän lisäksi Maria tekee hakija- ja uraohjausta yliopistolla.

Tero Hyttinen (Medianomi, AMK) toimii projektipäällikkönä Karelia-ammattikorkeakoulun hallinnoimassa, ja yhdessä Metropolian ja Oulun ammattikorkeakoulun kanssa toteuttamassa, SIMHEapp -hankkeessa. Hänen kiinnostuksen kohteitaan ovat erityisesti digitalisaatio ja sovelluskehitys, joiden näkökulmasta hän on mukana kehittämässä maahanmuuttajien ohjautumisen välineitä suomalaisiin korkeakouluihin.

Marita Häkkinen (VTM, kasv.tiet. jatko-opiskelija) toimii suunnittelijana Jyväskylän yliopiston koulutuspalveluiden SIMHE-palveluissa. Hän on suuntautunut aikuispedagogisessa työssään kulttuurienvälisyyden ja oppimisen kysymyksiin. Parhailleen hän toimii myös yksilö- ja ryhmäohjaajana INTEGRA –yliopisto-opinnot osaksi kotoutumisen polkua -koulutuksessa Jyväskylän yliopistossa.

Manju Pathak Kandel (BA in Mass communication and Journalism) has worked in journalism sector for five years in Nepal and has lived in Finland since 2016. She has completed a preparatory course for immigrants at Metropolia in the field of health care and social services and is currently studying basic nursing course in Stadin aikuisopisto.

Riitta Konkola (KL) työskentelee Metropolia ammattikorkeakoulun toimitusjohtajana ja rehtorina sekä ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston Arenen varapuheenjohtajana. Hän on ollut mukana vuonna 2016 Opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoimassa maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminnan ohjausryhmässä ja seuraa edelleen aktiivisesti toiminnan kehittymistä.

Elisa Manninen (KM, erityisopettaja, luokanopettaja) työskentelee projektisuunnittelijana SIMHE-Metropoliassa ja opiskelee työn ohessa opinto-ohjaajaksi. Hän on kerännyt monipuolisesti kokemusta eri korkeakouluista esimerkiksi kansainvälisten hakijoiden ja opiskelijoiden ohjauksen parissa. SIMHE-Metropoliassa hänen työnsä keskittyy maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden ohjaamiseen heidän koulutus- ja urapoluillaan.

Terhi Martins (FM) työskentelee kotoutumiskoulutuksen hankinnan ja kehittämisen asiantuntijana Uudenmaan ELY-keskuksessa. Hän oli mukana suunnittelemassa SIMHE-Metropolia ja kotoutumispalvelu yhteistyöhön perustuvaa palvelukokeilua. Hän on työskennellyt erilaisissa maahanmuuton ja kotoutumisen asiantuntijatehtävissä aluehallinnossa ja Työ- ja elinkeinoministeriössä. Hän on kiinnostunut kotouttamisen poikkiallisista rakenteista ja maahanmuuttajien osallisuuden edistämisestä koulutuksessa ja työmarkkinoilla.

Sonja Mitroshin (FM), toimii suunnittelijana Helsingin yliopiston hakijapalveluissa ja Helsingin yliopiston SIMHE-palveluiden projektipäällikkönä. Sonja on kiinnostunut kansainvälisistä muuttoliikkeistä sekä maahanmuuttajien integroitumisesta suomalaiseen yhteiskuntaan.

Johanna Niemi(YTM) toimii erityisasiantuntijana Opetushallituksen tutkintojen tunnustaminen -yksikössä.

Hannele Niskanen (KM, opettaja, opinto-ohjaaja) toimii projektipäällikkönä ja ohjaajana Karelia-ammattikorkeakoulun SIMHE-palveluissa.

Rebekka Nylund (VTM, sosiaalipsykologi), toimii asiantuntijana Helsingin yliopiston opetuksen strategiset palvelut yksikössä. Rebekka on kiinnostunut maahanmuuttajien ja kansainvälisten opiskelijoiden integroitumisesta suomalaiseen korkeakoulumaailmaan ja yhteiskuntaan. Hän toimii Helsingin yliopiston maahanmuuttajien opintopalveluiden verkoston puheenjohtajana.

Vilppu Palmberg (FM) toimi pilotin aikana Uudenmaan TE-toimiston koulutusyksikön asiantuntijana ja tällä hetkellä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen maahanmuuttoasiantuntijana. Kiinnostuksen kohteena hänellä on maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen ja erityisesti hyvien kotoutumisen palvelupolkujen kehittäminen. Hän on ollut aiemmin kehittämässä mm. maahanmuuttajien ohjaamiseen tarkoitettua Koulutusportti -järjestelmää.

Seppo Piiparinen (VTM) työskentelee suunnittelijana ja opinto-ohjaajana Turun yliopiston koulutuksen toimialalla. Hänen erityisaloinaan ovat avoin yliopisto, aikuiskoulutus ja maahanmuuttajien ohjaus. Hän on työskennellyt myös Opetusministeriön koulutustiedon verkkopalveluissa (opintoluotsi.fi ja avoinyliopisto.fi) sekä OpinOvi -projektissa, jossa on kehitetty aikuiskoulutuksen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja. OpinOvessa ohjaustyö jatkuu edelleen.

Paavo Raappana (restonomi AMK) työskentelee projektisuunnittelijana kahdessa Karelia-ammattikorkeakoulun maahanmuuttajahankkeissa (SIMHEapp & Valmentavasta Valmiiksi) Tavoitteena omalle työlle on helpottaa muualta Suomeen muuttaneiden sujuvaa pääsyä korkeakoulupoluille sekä integraatiota suomalaiseen korkeakoulu yhteisöön.

Seblewongel H. Tariku (B.A. Global Studies and International Relations, Diploma in Computerized Marketing Management) has worked as a journalist and freelancer in local media and African Union Commission in Addis Ababa, Ethiopia. She has been a columnist specialized in writing politics and election. She has also worked as a project coordinator with destitute young women and children. Besides, she has an ardent interest in women empowerment and fight against domestic violence. Currently, Seblewongel is a volunteer in Monika-Naiset liitto ry as well as doing an internship at Varia vocational college Vantaa in immigrant studies contributing writing in the blog.

Eija Svanberg (YTM, lehtori) toimii liiketalouden opettajana ja tuutorina sekä maahanmuuttajien valmentavassa ryhmässä opettajana. Hän toimii myös asiantuntijana Oulun ammattikorkeakoulun SIMHE-palveluissa sekä maahanmuuttajien koulutusmalleja kehittämissä hankkeissa (SIIMA ja MAIKO). Kiinnostuksen kohteena on pedagogiikka ja selkosuomi maahanmuuttajien opetuksessa.

Pekka Syrjänen (KM, opetusneuvos) työskentelee opetus- ja kulttuuriministeriössä korkeakoulujen maahanmuuttoasioiden ja ammattikorkeakoulujen tiedonkeruiden parissa. Hän on koordinoanut maahanmuuton vastuukorkeakoulujen ohjausryhmän toimintaa ja vastaa osaltaan korkeakoulujen toiminnan tilastoinnista ja seurannasta.

Osaamista ja oivallusta tulevaisuuden tekemiseen

Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien osaamisen hyödyntäminen ja työllistyminen on Suomelle välttämätöntä. Osaava työvoima vahvistaa Suomen kilpailukykyä ja hyvinvointia, ja onnistunut kotouttaminen avaa uusia mahdollisuuksia ja ehkäisee syrjäytymistä. Lähtömaiden erilaiset tutkintorakenteet, osaamisvaatimukset, maahanmuuttajien kielitaidon puute sekä kulttuuriset erot aiheuttavat kuitenkin haasteita maahanmuuttajien hakeutumisessa tarkoituksenmukaisille ura- ja koulutuspoluille Suomessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminnan avulla tuetaan ura- ja koulutuspolkujen löytymistä Suomessa. Toimintaa toteuttavassa SIMHE-verkostossa (Supporting Immigrants in Higher Education in Finland) toimii vuonna 2018 kuusi korkeakoulua, jotka tarjoavat korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille ohjausta ja neuvontaa sekä osaamisen tunnistamisen palveluja. Toimintaa on kehitetty kolmen vuoden ajan.

Julkaisun on koontanut Metropolian Ammattikorkeakoulun SIMHE-palvelut. Artikkelikokoelma on ensimmäinen julkaisu, joka nivoo yhteen SIMHE-työssä mukana olleiden eri toimijoiden, asiantuntijoiden sekä ennen kaikkea palveluja käyttäneiden maahanmuuttaja-asiakkaiden kokemuksia, palvelukokonaisuuksia ja tarinoita. Artikkelikokoelma luo kuvaa niin ohjauksesta, osaamisen tunnistamisesta kuin erilaisten yhteistyökokeilujen ja -verkostojen merkityksestä maahanmuuttajatyössä. Siten se toimii hyvänä apuna maahanmuuttajien integroimiseen liittyvissä rajapinnoissa erityisesti korkeakoulutuksen näkökulmasta.

